

ሕግን ጥሶ ሕጋዊ መሆን ይቻላልን?

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን
ሲኖዶስ አካሄድ በኦርቶዶክሳዊ ቀኖና ዕይታ

አባ ገብረ ሥላሴ ጥበቡ

፲፱፻፲፱ ዓ.ም. (2007)
ኒው ዮርክ ፤ ኒው ዮርክ

መታሰቢያ

ይህ መጽሐፍ መታሰቢያነቱ በግፈኞች ተሰድደው በሰደት ሀገር አባታዊና ሐዋርያዊ ተልዕኳቸውን ያስ ምንም ቋሚ መጠለያ ደክመኝ ሰለቸኝ ሳይሉ ለሚሠሩት ሰብፁዕ ወቅዱስ እቡነ መርቆርዮስ ፓትርያርክ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ እና

ከእሳቸው ጋር አብረው በሰደት ሥራቸውን ለሚሠሩ ሊቃነ ጳጳሳትና ኤጲስ ቆጶሳት ይሁን።

አባ ገብረ ሥላሴ ገበየሁ

መክሥተ አርዕስት

ምሥጋና	3
መቅድም	5
የመጽሐፉ ዓላማና ዝግጅት	8
ጠቅላላ የመጽሐፉ ጭብጥና ሃሳብ	10
መግቢያ	13

ምዕራፍ አንድ፡-

ቀኖና ቤተ ክርስቲያን በኢትዮጵያ	17-49
1. 1 የቀኖና አመሠራረትና ታሪካዊ ሒደት	17
2. 2 የሥልጣን ክህነት አስፈላጊነትና ምንጩ	36

ምዕራፍ ሁለት፡-

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የአስተዳደር መዋቅር	50-99
2. 1 ታሪካዊ አመጣጡና አመሠራረቱ	50
2. 2 የግብፃውያን አስተዳደር በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ ያሳደረው ተጽዕኖ	55
2. 3 የኢጣሊያ ወረራ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ ያስከተለው ችግር	63
2. 4 የቤተ ክርስቲያን የሰህተት ጉዞ ከነፃነት ማግስት	76
2. 5 የቅዱስ ፓትርያርኩ የእቡነ መርቆሬዎስ ሰደት ከመጽሐፍ ቅዱስና ከታሪክ አንፃር	93

ምዕራፍ ሦስት፡-

ሰሕተታችን ከታሪክና ከኦርቶዶክሳዊ ቀኖና አንጻር ሲታይ	99-123
3. 1 ሰሕተታትና የሰሕተት አገባቡ	99

3. 2 የቀኖና መጣስና ሕገ ወጡ የፓትርያርክ ምርጫ ያስከተለው ቀውስ	109
3. 2.1 እስመራጭ ኮሚቴው ያወጣው የምርጫ ደንብ መሻር	119
3. 2. 2 የቀኖና ቤተ ክርስቲያን መሻር	120

ምዕራፍ አራት፡-

ሕገ ወጡ የፓትርያርክ ምርጫና ተቃዋሚዎች	124-152
4. 1 የምዕራብ ሀገሮችና ሕገ ወጡ ምርጫ	124
4. 2 የማኅበረ ቤተ ክርስቲያን ዙጥዋሕዶና የምዕራብ ሀገሮች ሀገረ ሰብከት ግንኙነትና ዓላማ	131
4. 3 በቤተ ክርስቲያን ሰደት የታየው የሃሳብ ልዩነትና ያስከተለው ችግር	136
4. 3. 1 የምዕራብ ሀገሮች ሀገረ ሰብከት ከኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን መገንጠል	145
4 3. 2 የማኅበረ ቤተ ክርስቲያን ዙጥዋሕዶ ከቤተ ክርስቲያን ተለይቶ መቋቋም	148
4. 3. 3 በቂ ባልሆነ ምክንያት ዓላማን መቀያየር	150
4. 3. 4 ለግል ጥቅም ቀኖናን መጣስ	152

ማጠቃለያ	153
መረጃ ሠነዶች	163
ዋቢ መጻሕፍት(Bibliography).....	164

ከሁሉ አስቀድሞ ከአናቴ ማኅጸን ጠብቆ በዚህ ምድር ላይ እንደ ሰው አንድመላለሰ በተለይም የቤቱ አገልጋይ እንድሆን ከበግ አረኝነት ጠርቶ በዚህ ሥራ ላሰማራኝና በዚህ መጽሐፍ ላይም ጊዜዬን እንዳሳልፍ በአሱ ፈቃድ አእምሮዬን በማዘዝ እውነት ነው ያልኩትን እንዳሰፍር ያዘዘኝን አምላኬን አመሰግናለሁ።

ለዚህ መጽሐፍ መውጣት ብዙ ሰዎች ከፍተኛ መስዋዕትነት እና አስተዋጽኦ ከፍለዋል። ሁሉንም ለማመስገን ብዙ ገጾችና ቃላቶች ያስፈልጋል። ይህም ሲባል ግን የተለየ ምስጋና እንዳቀርብ እንድገ ደድ የሚያደርጉኝ ሰዎች አሉ። ስለሆነም፡

- 1) የመጽሐፉ ሃሳብ እንዳይዘባና አቅጣጫውን እንዲይዝ የእርማት ሃሳብ የሰጡኝንና ብዙ እንዳስብበት ላደረጉኝ ታላቁ ለባት ለብፁዕ አቡነ መልኬጼዲቅ ከፍ ያለ ምስጋና ሳቀርብ ሙሉ ጤንነት ከረጅም አድሜ ጋር እንዲለጥልኝ በመመኘት ነው።
- 2) ለባቶቼና የመንፈስ ቅዱስ ወንድሞቼ የእኔን ያህል በማሰብ መጽሐፉን ትክክለኛ አቅጣጫ እንዲይዝ ያደረጉትን፡
 - ብፁዕ አቡነ ዴሚፕሮስን
 - ብፁዕ አቡነ ተክለ ሃይማኖትን
 - ቀሲስ ዘመነ አቡሃይን
 - ቀሲስ መለኮ ባወቀን
 - መምህር ልዑስ ቃል አክሉን
 - በማቸው እንዲጠራ ያልፈለጉ አንድ የቤተ ክርስቲያን ምሁርን
 - እቶ መሐሪ በላይን በእግዚአብሔር ስም አመሰግናቸዋለሁ።
- 3) መጽሐፉ በመጀመሪያ ደረጃ እንዲወጣ ጊዜዋንና እውቀቷን በሙሉ ልብ የሰጠች ሆኖም ግን ሰሟ እንዲጠቀስ ያልፈለገች እንዲት አኅትን እግዚአብሔር ሰማያዊ ሀብት እንዲሰጣት ምኞቴም ጸሎቴም ነው።
- 4) የመጀመሪያውን ረቂቅ ተመልክተው በመጽሐፍ መልክ እንዲዘጋጅ የመክሩኝና የአእምሮ መነሳሳት እንዲያደርገኝ ያደረጉኝ ዶክ ተር ላቀውን፤ በእርማት ጊዜ የረዳችኝ ዘማሪ እውነት እንዳለን፤

በተለይም በብሔራዊ ልማት ዘመን በሰነድ ላይ የተገለጹትን ተቀን ከእኔ በላይ በማሰብና እኔ ልሠራው ያልቻልኩትን በመሥራት የረዱኝን አቶ ተረፈ በቀለን እና ባለቤታቸውን ወይዘሮ ሠናይት ሸንኮሩን ላቅ አድርጌ ባመሰግን የመጽሐፉ አንባቢዎችም በጸሎት እንዲያስፈቅድ እያሳሰብኩ ነው።

- 5) የመጽሐፉን ሸፋን ሥዕል ያዘጋጀውን ወንድማችንን ዘላለም ባይለየኝን፤ የትየባ ሥራ የሠሩትን አቶ ሊቀ አጅጉን እንዲሁም በትየባ ሥራ ያዝኝን ዲያቆን በቃሉ ትዕዛዙን ከቶሮንቶ ቅድስት ማርያም ቤተ ክርስቲያን፤ በተጨማሪም ለሕትመት የሚውል ገንዘብ በመስጠት የረዱኝን ሁሉ በአንባቢዎቼ ስም ከልብ አመሰግናለሁ።

መቅደም

ሕግ ሰብአዊ ፍጡር የሆነ ሁሉ ራሱን የሚመራበትና የሚደግፍበት የሰው ልጆች የመኖር ዋስትና ነው። የሕግ ከለላ ከሌለው የሰው ልጅ ውሎ መግባቱ እስተማማኝ እይሆንም። እናም ሕግ የአንድ ኅብረተሰብ ወይም ሃይማኖት አባላት እንዲሁ በሌላው ላይ እንዳያምፅና የተሰመረለትን ወሰን እንዳያልፍ ገደቦ በመያዝ ሁሉንም በእኩልነት የሚገዛ ብቸኛ ዳኛ ነው።

ስለዚህ ሕግ የነፃነትና የሰላም መሠረት ነው። የሕግ የበላይነት ካልተረጋገጠበትና ማንም ሰው ህሊናው የወደደውን፤ ልቡናው የፈቀደውን በሚፈጽምበት ሀገር ሊኖር የሚችለው ነፃነት በጣም ውስን ነው።

ሄንሪ ዴቪድ የተባለ ጸሐፊ፤ “ለዎች ሕግን በመተላለፍ የነበረውን ሕግ ባዶ ወይም ነፃ ለማድረግ ይሞክራሉ። ሕግ ግን ለዎችን ከተጠያቂነት ነፃ አያደርጋቸውም” ሲል እንደተናገረው ሕግን የሚያፈርሱ ሰዎች ቢረዝምም ከተጠያቂነት እያመልጡም። እነርሱም ይህን ስለሚያውቁ ሁል ጊዜ ይሸማቀቃሉ። ተጠራጣሪዎችና ተበቃዮች ይሆናሉ። ሕግን የሚጠብቁ ሰዎች ግን በችግር፤ በሰደትና በእሥራት ላይ ቢሆኑም እንኳን በሕግ ጥላ ሥር ሆነው ያላንዳች ፍርሐት በነፃነት ይኖራሉ።

ሕዝብ የሚያውቀን ታላቅ ሕግ አፍርሶ በሕግ እኖራለሁ፤ በሕግ እስተዳድራለሁ፤ እመራለሁ ማለት እታላይነት ነው። “ሕግን ሁሉ የሚጠብቅ፤ ነገር ግን በአንዱ የሚሰናከል ማንም ቢኖር በሁሉ በደለኛ ይሆናል” (ያዕ. 2:10) ተብሏልና።

የእሜሪካ ፕሬዚዳንት የነበረው ጆርጅ ዋሽንግተን በቁጭት ቃል፤ “የአንድ መንግሥት ወይም ሃይማኖት ሕግና ትዕዛዝ የማይከበር ወይም የሚሸራረፍ ከሆነ ቀድሞውኑ ባይደነገግ ይሻላል” ሲል እንደተናገረው ሕግ ሲፈርስና እውነት በሐሰት ሲለወጥ እያዩ ዝም ማለት እልቻለው ብሎ በግል ተነሣሽነት ለሕግ ጠበቃ ሆነው ድምፃቸውን

ያሰሙ ሰዎች ብዙ ናቸው። በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ዓለም አቀፍ የሆነው የክርስትና ሕግ በፈረሰበትና የሕግ መምህራን ነን የሚሉ ብዙዎች ለሃይማኖት ሕግ በመቆም ፋንታ ለግል ጥቅም ሲሉ መስሉ እዳሪነታቸውን በአረጋገጡበት በአሁኑ ሰዓት አባ ገብረ ሥላሴ ጥበቡ የሕግ መፍረስ ባመጣው ጣጣ ምክንያት በሰደት ላይ ሆነው “ሕግ ጥሰ ሕጋዊ መሆን ይቻላል?” የሚለውን ይህን መጽሐፍ ማዘጋጀታቸው ይህ ድካማቸው የጸሐፊውን ማንነት ከማሳየቱም በላይ በውስጡ የተመዘገበው እውነት ቋሚ ምሥክር ሆኖ ሰትውልድ ሲተላለፍ ይኖራል።

በዚህ ዓለም ያለ የመንግሥትም ሆነ የሃይማኖት ድንጋጌ ሲፈርስ የሕግ የበላይነት ሲጣሰ የእውነት መዝገብ በመሆን ድምፅዋን ከፍ እድርጋ ማስማት የሚገባት ቤተ ክርስቲያን ነበረች። ነገር ግን በጊዜያችን አመፁ ለድማው ተንኮሉ የሚነሳው በቤተ ክርስቲያን ነው። የሚያነሡትም የቤተ ክርስቲያን ርዕስ ነኝ የሚሉ ናቸው። ሐሰት ሲውል ሲያድርገው ደግሞም ሲደጋገም እውነት ይመስላል፤ ሁሉም እንደ እውነት አድርጎ ይይዘዋል። በዚህ ጊዜ የእውነት ጠበቃ ያስፈልጋል፤ እውነቱን በቃል ይናገራል፤ በጽሑፍም ይገልጻል፤ እውነትን በቦታው ያስቀምጣል።

አባ ገብረ ሥላሴ ጥበቡ ስለ ክርስትና ሕግ የሚያውቁትንና በኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ተፈጽሞ ያዩትን በዝርዝር በመጽሐፋቸው እንዳስቀመጡት እውነት ከቦታው ለቀቀ የሚያስኘውን ዓለምአቀፉ የክርስትና ሕግ ተጥሶ ብፁዕ ወቅዱስ እቡ መርቆሬዎስ በወያኔ ግፊት በኃይል ከመንበራቸው እንዲነሡና እባ ጳውሎስ በድፍረትና በማናለብኝነት በተቀደለው መዝበር ላይ እንዲቀመጡ መደረጉ ነው፤ “ሕግ ጥሰ ሕጋዊ መሆን ይቻላል?” ያለኘውም ይኸው ነው።

ቅድስናን ጠብቆ በቦታው መገኘት ቅዱስ ያለኛል። የሌላውን ቅድስና ገፍፎ እርሱ ቅዱስ ሊባል ግን አይችልም። ወይም በቅዱሱ ቦታ መቀመጥ ብቻ በራሱ ቅዱስ አያስኝም። ቅድስና በኃይል እይወስድምና። እንዲሁም ሕግን ጥሶና ሕግን አፍርሶ ሕጋዊ

ሊሆን፤ ሕጋዊም ሊባል አይቻልም። ሕግን የጣሰ አካል ሕጋዊ ነኝ ሊል ከቶ አይገባውም። ሕግ ራሱ ይከሰዋል፤ ይወቅሰዋል እንጂ። ሕጋዊ ነኝ ለማለት በሕጋዊ መንገድ መሔድ፤ ሕጋዊ ሥራንም መሥራት ያስፈልጋል። ሕጋዊውን ፓትርያርክ አውርዶ እኔ ነኝ ሕጋዊ ቢሉት ውስጥ አዋቂ ይኑሃና እንዲህ ያጋልጣል።

አሁንም ሕገ ወጡ አካል ሕግ አፍራሽነቱን አምኖ እስካልጠቀበለና ሕግን በቦታው መመለስ እስካልቻለ ድረስ ወይም በሌላ እነጋገር ይህ በዘመናችን በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ዐቢይ የመንጋገሪያ ርዕስ የሆነው ጉዳይ እዚሁ ላይ እልባት እስካልተደረገለት ድረስ ችግሩ ገና ወደፊትም ብዙ መዘዝ የሚያስከትል፤ ብዙ የሚያስተች፤ ብዙ የሚያወያይና ብዙም የሚያስጽፍ ጉዳይ ሆኖ ይቀጥላል። ብዙ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን አባቶች የተሰደዱበትና ሳይፈልጉ ከሚወዷት ከእናት አገራቸው የተለዩበት ዋናው ምክንያት ይኸው ነው።

እየተነገረ ያለው ሊደብቁት የማይቻል ተራራ የሚያክል እውነት ነው። ነገር ግን እውነቱን አምኖ በመቀበል የተሰበረውን የሕዝብን ልብ በይቅርታ ለመጠገን ወይም የተዛባውን ለማስተካከል በመጣር ፋንታ አንድ ጊዜ ፓትርያርክ መርቆሬዎስ በራሳቸው ነው የወረዱት፤ ሌላ ጊዜ ሕዝቡ ነው ያወረዳቸው የሚሉና የመሳሰሉትን አሳማኝ ያልሆኑ ምክንያቶች በመደርደር እኔ ከበደሉ ንጹሕ ነኝ ለማለት የሚደረገው ዓይን ያወጣ ቅጥፊት እልህ ከማጋባቱ በቀር ቤተ ክርስቲያኒቱን እንድንለማድረግ የሚፈይደው ነገር የለም።

ሕግን ጥሰ ሕጋዊ ለመምሰል መሟገት እንደገና እውነትን አጥፍቶ ሐሰትን ለማቆም መሞከር ነው። ሐቁ በዚህ መጽሐፍ የተገለጸው ነው። ስለዚህ ዝርዝር ሁኔታውን በሰፊው ለማወቅ መጽሐፉን ጠለቅ ብሎ ማንበብ ይጠቅማል። ነገር ከሥሩ፤ ውሃ ከጥሩ የሚባለው እውነት ነውና፤ “ሕግን ጥሰ ሕጋዊ መሆን ይቻላል?” የሚለውን መጽሐፍ አስተዋውቃችሁ አለሁ።

አባ መልከጼዴቅ
የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን
ሊቀ ጳጳስና የቅዱስ ሲኖዶስ ዋና ጸሐፊ

የመጽሐፉ ዓላማና ዝግጅት

በዚህ ዓለም ላይ ሰው እውነት ነው ብሎ ያመነበትንና ሌላውም ያንኑ እውነት እንዲያውቅለት ሲፈልግ ከማሳወቂያ መሣሪያዎቹ አንዱ እውነታውን በመጽሐፍ መልክ ማቅረብ ነው። በዚህም መሠረት እስካሁን ለዘመናት ብዙ ሰዎች ሃሳባቸውን በመጻሕፍት እያሰፈሩ ዕውቀታቸውንና ሃሳባቸውን ሲያስተላልፉልንና ሲያሳውቁን ቆይተዋል። ይህ ሂደትም ቀጣይነት ያለው ነው።

የዚህ መጽሐፍ ዐቢይ ዓላማም ይህንኑ ፈለግ የሚከተል ነው። በመሆኑም፡-

- 1ኛ የቤተ ክርስቲያናችን ሥርዓትና ሕጋዊ ውክልና ምን እንደሆነ በተገቢ መልኩ ያስረዳል ተብሎ ይታመናል።
- 2ኛ ያለንበት ዘመን የዕውቀትና የምርምር እንዲሁም የግኝቶች ሥርዓት ፈጣን የሆነበት ዘመን በመሆኑ በዚያው ልክ ደግሞ የሃሳት ጽሑፎችም በብዛት በመኖራቸው ላይ ናቸው። የሃሳት ውዥንብርን ለመገደብ መጠነ-ሰፊ አስተዋፅኦ ያደርጋል።
- 3ኛ እውነትን ለሚፈልጉና ለተጠመኑ እርካታን ከመስጠትም ባሻገር በያዙት እውነተኛ እቋማቸው ፀንተው እንዲቆሙ ያደርጋል።

ጽሑፉ በተቻለ መጠን የተገለፁትን ዓላማዎች እንዲያንፀባርቅ ብዙ ጥረትና ሥራ ተከናውኖበታል፤ ረጅም ጊዜም ወስዷል። ለመጽሐፉ መጠንለስ አነሳሽ ምክንያቶችም ነበሩ። አሁንም እሉ፤ ወደፊትም ይኖራሉ። ከእነዚህም ሊጠቀሱ ከሚችሉ ጥቂቶቹ ጋር ዋናውና የመጀመሪያው የአባ ጳውሎስ የፓትርያርክነት ሹመት ሕገ ወጥነት፤ በምዕራብ አገሮች ሀገረ ስብከት ሊቀ ጳጳስ ስም የተጻፈው “የመፍትሔ ጥሪ” መጽሔት፤ በአባ ጳውሎስ በተላኩት በአባ ማትያስ ስም የተባተነ “የሰላም ጥሪ” በሚል

ርዕስ የተጻፈ መግለጫ፤ በዲሲ አካባቢ “የካህናት ማኅበር” ስም የተባተነ መግለጫ፤ ወ.ዘ.ተ. ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

ጸሐፊው እነዚህን አስመልክቶ መልስ ይሆን ዘንድ እጭር ጽሑፍ አዘጋጅቶ ለአንድ ታላቅ ሰው አስተያየት እንዲሰጡበት አቀረበ። እኔም ሰውም በሚገባ ከተመለከቱት በኋላ ተስፋፍቶ በመጽሐፍ መልክ ቢቀርብ ይበልጥ ጠቀሜታ እንደሚኖረው ምክር ሰጡት። በዚህም መነሻነት የመጀመሪያውን ረቂቅ አዘጋጅቶ ከስድስት ለማያንሱ የቤተ ክህነት ምሁራን በመስጠት አስተያየት እስባለበ። በተከታታይም የማሻሻሉ ተግባር ቀጥሎ መጽሐፉ በዚህ መልኩ ሊቀርብ ቻለ። ለዚህ ነው ረጅም ጊዜ ሊወሰድ የቻለው።

ይህ መጽሐፍ በዚህ መልኩ ተዘጋጅቶ የመጨረሻው ደረጃ ላይ ሲደርስ በስደት የሚገኘው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ሕጋዊው ቅዱስ ሲኖዶስ 13 ኤጲስ ቆጶሳትን በመሾም ለቤተ ክርስቲያናችን አገልግሎት አሰማርቷል። እንደ አስፈላጊነቱ እየተጠና ለወደፊትም ተመሳሳይ ተግባር እንደሚፈፀም ይታመናል።

እንግዲህ አንባቢ ከእነዚህ መሠረታዊ እውነታዎች እንፃር መጽሐፉን በመመልከት እንዲያነብቡና እውነታውን እንዲረዱ ይጠየቃሉ።

ጠቅላላ የመጽሐፉ ጭብጥና ሃሳብ

በቤተ ክርስቲያንና በመጽሐፍ ቅዱስ ሰዎች የእግዚአብሔርን ሕዝብ የሚመሩና በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ሆነው የሚያስተዳድሩ ሰዎች አስፈላጊዎች ነበሩ። ሰው በእግዚአብሔር አርአያና ምሳሌ የተፈጠረ ስለሆነ (ዘፍጥ. 2፡28) መሠረታዊ የአስተዳደር መዋቅር ያስፈልገዋል። እግዚአብሔር ንጉሥና የበላይ ሲሆን ሰዎች የሌላው ፍጥረት ገዢዎችና የበላዮች ናቸው። ይህን ሥራ ለማካሄድ በእግዚአብሔር እየተመረጡ ሰውንና እግዚአብሔርን የሚያገለግሉ መሪዎች አስፈላጊዎች ነበሩ።

የመሪዎቹ ዋና ዓላማ ሦስት ነው። 1ኛ ሰው ሰውን እንዳይበድል፤ 2ኛ ሰው እራሱን እንዳይበድል (ሃጢአት እንዳይሠራ) እና 3ኛ እግዚአብሔርን እንዳይበድል። ሰው እርሱንም ሆነ ሌላውን እግዚአብሔርንም በደለ የምንለው ሃጢአት ሲሠራ ስለሆነ የሃጢአትም ዋጋው ሞት በመሆኑ ሃጢአተኛው ከእግዚአብሔር ለመታረቅ መሥዋዕት አስፈላጊ ነበር። መሥዋዕት የሚያቀርቡትም መሪዎቹ (መካከለኛ) ይባላሉ።

ይህ ሥርዓት በዘመነ አበው በቤተሰብ ደረጃ የቤተሰቡ ኃላፊ ወይም አስተዳዳሪ እንደካህናት ሆነው ለራሳቸው ለቤተሰባቸውም መሥዋዕት ያቀርቡ እንደነበር መጽሐፍ ቅዱስ ያስረዳል፤ (ዘፍጥ. 12፡26፡25)። ከዚያም በመቀጠል የእግዚአብሔር ሕዝብ ከግብፅ ባርነት ነፃ ሲወጣ መጀመሪያ አስፈላጊ የነበረው በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ሆኖ ሕዝቡን ከእግዚአብሔር የሚያስታርቀውን ሕግ መስጠቱ ነው። ሕግ እስካለና አስካሰፈለን ድረስ፤ ሕጉን አስጠባቂና አስከባሪ ሰው ማስፈለጉ የማይቀር ነው። (ዘፀአ. 20፡1-17)። ሕጉን የተላለፈ ኃጢአተኛ ስለሚሆን

የኃጢአት ደመወዝ የሆነውን ሞትን እንዳያገኝ በፋንታው የሚሞትለት መሥዋዕት አስፈላጊና ተገቢ ስለነበር ይህን የሚያስተባብሩ ካህናት አስፈላጊዎች ነበሩ፤ (ዘ፡ፌ. 3፡14-37)።

ከዚህ ተነስተን የእግዚአብሔርን ሕዝብ ታሪክ ስናጠና በመሪነት የተቀመጡትና የነበራቸውን ስብዓዊ ድካም ማየቱ አስፈላጊና ተገቢም መሆኑ አጠያያቂ አይደለም። ከዚህ በተጨማሪ ደካማ ነን ለነበራቸውና በኃጢአት ሰወደቁት መሪዎች ሥልጣንን ከማስተላለፍ አኳያ እግዚአብሔር ምን እንደወሰነ በቂ ግንዛቤ ይኖረን ዘንድ የዚህ መጽሐፍ ዐቢይ ዓላማ ነው። በመጽሐፉ ውስጥ ከመጽሐፍ ቅዱስና ከቤተ ክርስቲያን፤ ከታሪክ በማገናዘብ በቂ የሆነ ገለፃ ቀርቧል፤ በቂ ግንዛቤም እንደተገኘ ይታመናል። ለመሆኑ አንባቢ ከመጽሐፉ ምን ምን ፍሬ ሃሳብ አግኝተው ይሆን?

መጽሐፉ በጥቅሉ ሲታይ፤

- 1ኛ የጥንቱ ቤተ ክርስቲያን የቀኖና ሂደትና የሥልጣን ክህነት አስፈላጊነት ተብራርቷል።
- 2ኛ ጳጳስ ማለት ምን ማለት እንደሆነ፤ ከቤተ ክርስቲያናችን ቀኖና አኳያ ያለ ጳጳስ ፈቃድ ቤተ ክርስቲያን አትቋቋምም ሲባል መሠረተ ሃሳቡ ምን እንደሆነ ተገልጿል።
- 3ኛ የክህነት ምንጩና ሥጦታው ከማን እንደሆነና ለምን አገልግሎት እንደሚውል ተዘርዝሯል።
- 4ኛ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን በታሪካዊ ጉዞዋ ለቀኖና ቤተ ክርስቲያን የሰጠችው ክብርና ተገዥነት በአግባቡ ተብራርቷል።
- 5ኛ ቤተ ክርስቲያናችንን የገጠሙዋት ችግሮችና በችግሮቹ ምክንያት የተከናወኑ ታሪካዊ ድርጊቶች በዝርዝር ማብራሪያ ተለጥቶባቸዋል።

6ኛ የአሁኑ ችግርና መነሻውም ምን እንደሆነ ተጠቁሞ ኃላፊነቱን መውሰድ ያለበት አካል ማን እንደሆነ በማስረጃ የተደገፉ ጭብጦች ቀርበዋል።

7ኛ የአሁኑ በኢትዮጵያ ያለው ሲኖዶስና የአባ ጳውሎስ ሕገ ወጥነት ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን፣ ከእሳቸው የሕይወት ታሪክና በቤተ ክርስቲያን ካደረሱት በደል አንፃር ምን መደረግ እንደነበረበት ተብራርቷል።

8ኛ በቤተ ክርስቲያን ሥርዓት ገለልተኝነት ማለት ምን ማለት እንደሆነ፣ የካህናት ተጠያቂነትና የክህነታቸው ተቀባይነት፣ ምን ምን ማሙዋላት እንዳለበት በተገቢ መልኩ ለማስረዳት ተሞክሯል።

9ኛ ቅዱስ ሲኖዶስ በሰደት፣ መንፈሳዊ ሥራውን መሥራት ይችላል ወይስ አይችልም? አንድ የቤተ ክርስቲያን አመራር አካል ቅዱስ ሲኖዶስ ለመባል ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን አኳያ ማሙዋላት ያለበት መመዘኛዎች ምን ምን መሆን እንዳለባቸው በማስረጃዎች ተደግፎ ቀርቧል።

ከዚህ በላይ የቀረቡት ጭብጥ ሃሳቦች በአጠቃላይ የመጽሐፉን ይዘት የሚገልፁ ናቸው፤ ሆኖም አንባቢው እነዚህን ነጥቦች ብቻ አንብቦ ጠቅላላ የመጽሐፉን ዝርዝር ይዘት ይረዳል ብሎ ማመን በጣም ያስቸግራል። ስለዚህ አንባቢው እነዚህን አጠቃላይ ነጥቦች ተመልክቶ ለዝርዝር መረጃው መጽሐፉን በጽኑና መላልሰ ማንበብ ይጠበቅበታል። ይህም በአጠቃላይ በቃልና በተባራራ አሉባልታዎች (ወሬዎች) ከመደናገር ይልቅ እውነቱን ለመረዳት ያስችላልና አንባቢውም ይህንኑ እንዲያደርጉ ይለመናሉ።

መ ግ ቢ ያ

ቀኖና ቤተ ክርስቲያን በአሁኑ ጊዜ በሁለት አቅጣጫ የሚታይ ጉዳይ ሆኗል። አንደኛው የቤተ ክርስቲያንን ሕጋዊነትና ቤተ ክርስቲያን ያለቀኖናና ያለሕግ ከሐደች መኖር ወደማትችልበት ደረጃ ትደርሳለች በማለት ከጥንት ተያይዞ የመጣውን የቤተ ክርስቲያን ሥርዓት እንደቋሚ መመሪያ የሚያደርግ ሲሆን፤ ቤተ ክርስቲያን ሕጋዊነትና ቀጣይነት ያላት የእግዚአብሔር የክብር መግለጫ ከሚያደርጉት ነገሮች አንዱ ቀኖናን መጠበቅ ነው የሚል ሃሳብ ያወጀው። ይህንን ሃሳብ የሚከተሉትን ቀኖናውያን ብለን እንጠራቸዋለን። በዚህ ተቃራኒ ደግሞ የቤተ ክርስቲያንን ቀኖና ከታሪክ መረጃነትና ከመማሪያነት አልፎ አሁን ለምናካሂደው የክርስትና ሥርዓትና ለምንኖረው ክርስቲናዊ ሕይወት የቤተ ክርስቲያንን ሕያውነት የሚገልፅ አይደለም የሚለው ነው።

ይህን ሁለተኛውን ሃሳብ የሚቃወሙት ቀኖናዊያኑ ግን ሃሳቡን ሲቃወሙ የቤተ ክርስቲያንን ሐደት አንድ ቦታ ላይ የቆመና እያረፈ በአዲስ እየተነሣ የሚሔድ ቀጣይነት የሌለው ከማድረጉም በላይ የእግዚአብሔር ጸጋ የሚተላለፍባቸውን የልጅነት ምስክርነት ሊያስገኙ የሚችሉትን ምስጢራቱን በሙሉ የሚንድ ነው ይላሉ።

ቀኖናዊያኑ ሐተታቸውን ሲቀጥሉ የቤተ ክርስቲያንን ቀኖና ትውፊታዊነቱን መቃወም ማለት የአባቶቻችንን ሥርዓትና አገልግሎት መቃወም ብቻ ሳይሆን ራሷን ቤተ ክርስቲያንን መካድ ነው ይላሉ። ቤተ ክርስቲያን ይላሉ ቀኖናዊያኑ አንድ ጊዜ ለሁልጊዜ የተሰጠች እንጅ ትውልድ ሲያልፍ በትውልድ የምትተካና በአዲስ ሃሳብና ፍልስፍና የምትጓዝ ካለመሆኗ በላይ ያለፉትም፣ ያለነውም፣ የሚመጡትም ትውልዶች አንዲት ቤተ ክርስቲያን አለቻቸው። ሁሉም ለዚያች ይገዛሉ፤ ያችንም ያከብራሉ። ሆኖም ግን ይላሉ ቀኖናዊያኑ የቀኖና፣ የትውፊት፣ የሕግና የሥርዓት ሐደት የትውልዱ ግንዛቤና እውቀት ያደገውን ያህል አብሮ ማደግ አለበት።

ቀኖናውን ትውፊቱን በተገቢ መልኩ ተርጉመን ሕዝቡ በሚገባው መንገድ አስተምረን አሳድገን በሥራ ላይ የማዋል ግዴታ አለብን፤ ዓለም ያደገውን ያህል የቤተ ክርስቲያን ሕግና ሥርዓትም በጥንቃቄ እየተጠና መቀጠል አለበት። ዘመናችን በፍልስፍና በሳይንስና በማህበራዊ ጉዳይ የተራቀቀውን ያህል በዚያው ልክ ወርቅ የሆነውን የአባቶቻችንን ሥርዓት በአግባቡ በተራቀቁ ሊቃውንት እየተጠና አንድነቱ መቀጠል ይኖርበታል ይላሉ።

ይህን የተቃወሙት ግን ኅብረተሰብ ያደገውን ያህል የጥንት ሥርዓትና ሕግን መከተል እርጅናን የሚያመለክት ነው ይላሉ። ይህን ሃሳብ ከሚከተሉት መካከል በየጊዜው አዳዲስ ነገር በመፍጠርና መቆሚያ ያጣውን መበታተንን እያስከተሉ ያሉ የፕሮቴስታንቱን አስተምሮ ተከታዮች ናቸው። በዚህ ሃሳብ የሚጸኑት ሰዎች በሁለት መንገድ የሚታዩ ናቸው። አንደኛው ጠቅላላ የቤተ ክርስቲያንን ትርጉም ካለመረዳት ሲሆን ሌላኛው ደግሞ የተረዱትን መካድ ነው። በዚህ መንገድ የሚሔዱት ሰዎች መሔጃ መንገዳቸውን ጨርሰው ቆመው በፍለጋ ላይ ናቸው።

ቀኖናዊያኑ ግን በተመሠረቱበት ላይ ቆመው እደገታቸው አይፋጠን እንጂ መንገዳቸውን ይዘው እየተጓዙ ነው። እነዚህም ጠቅላላ አርቶዶክስ ዓለምና ካቶሊክ ናቸው። በተለይ አርቶዶክሳዊያኑ የተለያዩ አስተዳደር ይኑራቸው እንጂ በመሠረተ ሐሳብ አንድ ሆነው ቤተ ክርስቲያናቸውን ከቀኖናና ከሕገ ቤተ ክርስቲያን አንጻር በመምራት ላይ ይገኛሉ።

በዓለም ላይ ያሉ የአርቶዶክስ የሥነ መለኮት ትምህርት ቤቶች ከቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከቅዱሳት መጻሕፍትና ከዶግማቲክ ቲኦሎጂ ባላነሰ መልኩ ለተማሪዎቻቸው የሚያስተምሩት ቀኖናንና ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንን ነው። ይህ እርምጃቸውም ፕሮቴስታንቱ ዓለም ከአርቶዶክስና ከካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን እየነጻ የወሰደውን ምእመን ወደ ነበረበት እንዲመለስ እያደረገው ነው።

ከዚህ አንጻር የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያንን ስያይ በሁለት መንገድ የሚታይ ችግር እንመለከታለን። አንደኛው ካለማወቅ የተነሣ ተስፋፋሪነትና አክራሪነት ሲሆን ሌላኛው ደግሞ ከሥርዓት የወጣ አመራር ነው።

የመጀመሪያው ክፍል የቤተ ክርስቲያን ቀኖና ብሎ የሚያምነው በመጀመሪያው መቶ ዓመት መልስ አግኝቶ በቤተ ክርስቲያን እድገት ውስጥ እንደም ቀን ጥያቄ ያሳስሣውን ለቤተ ክርስቲያን ሕያውነት ወይም የዚያ ተቃራኒ ዝምድና የሌለውን የልብስ አላባበስና የምግብ አበላል ሥርዓትን ለማስጠበቅ ደፋ ቀና የሚል እንዲያው ከጸማ ከፍፍር የላለፈ ድካም ዓይነት ነገር ነው። ይህ ቡድን ቤተ ክርስቲያንን የሚያናጋና ጠቅላላ ለቤተ ክርስቲያን የጸጋ ሥጦታ ምንጭ የሚያደርገውን የደገንነት ዋስትና ማግኘትን ለመግለፅ ቤተ ክርስቲያን የምትጠቀምባቸውን ምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያንን ግን ከምንም ሳይቆጥር የሚያደርገውን ሩጫ የሚያንጸባርቅ ነው። ሌላኛው ክፍል ደግሞ የቤተ ክርስቲያንን ካለምንም እውቀትና የኃላፊነት መብት ለመምራትና ወደ ሌላ ሥልጣን ለመቆናጠጥ የሚደረገው የአመራር መዛባት ነው። እነዚህ ሁለቱ የመነጨት የቤተ ክርስቲያን መሪ ሲኖዶስ መዛባቱና እንዲሁም ለዚህ ጉዳይ በቂ ትኩረት ባለመስጠትና ሊጠበቀው የሚገባውን የቤተ ክርስቲያን ቀኖና ባለመጠብቁ መሆኑ ታውቋል።

በዚህ መጽሐፍ ጸሐፊ እምነት በቀኖናና በሕግ የማትመራ ቤተ ክርስቲያን ለውድቀት በሚዳርጋት ፍጥነት ላይ ከመሆኗም በተጨማሪ ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ውጭ መሔድ ፕሮቴስታንቱ ዓለም መሔጃ አጥቶ ግራ ወደ ተጋባበት ቀውስ ውስጥ የገባበትን አቅጣጫ የመጓዝ ያህል ነው።

ከዚህ አዘቅት ውስጥ ልንወጣ የምንችለው ቀኖናውንና የቀኖናውን ታሪክ በተገቢ ስናጠና መሆኑን በመገንዘብ ከዚህ በላይ በአጭሩ የዘረዘርናቸውን ችግሮችና የሚያመጡትንም ውድቀት አሁን ካለንበት ሁኔታ ጋር በማመሳከርና በመመርመር የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ምን ላይ እንደቆመች እንባቢ እንዲረዳ በሚል ተዘጋጅቶ ቀርቧል።

ይህ መጽሐፍ በአራት ዐባይት ምዕራፋትና በአምስተኛ መደምደሚያ ሐሳብ፣ ከግርጌ ማስታወሻና ከዋቢ መጻሕፍት ጋር ተዘጋጅቷል። በመጀመሪያው ክፍል ስለቀኖና ታርካዊ ሒደት እንዲሁም የሥልጣን ክህነት አስፈላጊነት በተገቢው መልኩ ተገልጿል። ሁለተኛው ክፍል የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ለዚህ ሁሉ ፈተና የዳረጋት ጉዳይ ምንድን ነው? በሚል ይነሣና የአሁኑን

የችግር ምንጭ በመዘርዘር አሁን በቤተ ክርስቲያናችን ውዳለው ምስቅልቅል ወደመራን ወደ ቀኖናው መግባትና ወደ ሕገ ወጡ የፓትርያርክ ምርጫ በማስተላለፍ እንድናነብ ያሸጋግረናል።

በአራተኛውና በማጠቃለያው ላይ ደግሞ የሕገ ወጡ ምርጫ ተቃዋሚዎችና ዓላማቸው እንዲሁም የሐሳብ ልዩነቱ ከምን አኳያ እንደሆነ በተገቢ መልኩ ከተብራራ በኋላ ስሕተቶችን አንድ ሁለት ብሎ በመዘርዘር ከመፍትሔ ሐሳብ ጋር ማጠቃለያ ተስጥቷል።

መጽሐፉ አንደኛውን ክፍል አሞግሶ ሌላኛውን ክፍል ለመተቸት የተዘጋጀ አይደልም፤ ስሕተት የሠሩትን እንዲጸጽቱ ካደረገ በመሀል ያሉትን ካስቆጩ በአንባቢያን ዘንድ ጥያቄ ካስነሣና ብዙዎችን እንዲያነቡና ከተቻለም ከዚህ በተሻለ መልኩ እንዲጽፉ ካደረገ የፀሐፊው ዓላማ ግቡን መታደስ ማለት ነው።

ዳሩ ግን ብዙዎችን ካሳዘነና በመታረም ፈንታ ከስሕተት ወደ ስሕተት ከመራ አንባቢው የጸሐፊውን ዓላማ አልተረዳለትም ማለት ነው። ከዚህ በተረፈ ግን ሁላችንም ስምናገለግላት የእግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያንና ለተጠራገበት የክህነት አገልግሎት መቃናት መተራረም ብንችል የጸሐፊው ምኞት ብቻ ሳይሆን የዘወትር ጸሎትም ነው።

መልካም ንባብ !

አባ ገብረ ሥላሴ ጥበቡ
Aba Gebre Selassie Tibebe
P. O. Box 680
Grand Central Station
New York, NY 10017

ምዕራፍ አንድ ቀኖና ቤተ ክርስቲያን በኢትዮጵያ

1: 1 የቀኖና አመሠራረትና ታሪካዊ ሒደት

የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ስናጠና ቤተ ክርስቲያን ከተመሠረተችበት ጊዜ ጀምሮ ያለውን መዋዕለ ዘመኗን በሁለት ገጽታ ማየት ይቻላል። ቤተ ክርስቲያን በእግዚአብሔር እቅድና ዓላማ ስሱ መንግሥት የተቋቋመችና የክብር መግለጫ ከመሆኗም በላይ በተከታተላት ሊከናወኑ የሚገባቸው ፍቅር፣ ትዕግሥትና ሌሎችም የእግዚአብሔርን ባሕርይ የሚያንጸባርቁ ናቸው፤ (ማቴ. 5፤ 16፤ ገላ. 5፤ 22)። በሌላኛው ረድፍ ደግሞ የዚህ ተቃራኒ የዓለም ገዥ የወሸት ምንጭና አባት የሆነው የዲያብሎስ ሠራዊት ውጊያ የሚካሄድበት ዓለም ናት (ኤፌሶን 6፤ 12)። ቤተ ክርስቲያን በዚህ የክፉ መንፈስ ጦርነት በሚካሄድበት ዓለም ላይ እውነትን ይዛ ስለተመሠረተች ምንጊዜም ጦርነቱ የሚያቋርጥ ሆኖ አልተገኘም።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ ሲመላለስ ከነበረበት ጊዜ ጀምሮ አሁን እስካለንበት ዘመን ድረስ ያለው የቤተ ክርስቲያን እንቅስቃሴ ሲገመገም በሦስት ረድፍ የሚነሡ ተቃዋሚዎች የእግዚአብሔር ዓላማ ከግብ እንዳይደርስ በመዋጋት ላይ እንደሆኑ ይታያል። ይኸውም አንደኛው ወገን ከኔ ወዲያ ላሳር በሚል ስእግዚአብሔር ተቆርቋሪ በመምስል ክርስትና መለል የአሕዛብና የአረማዊ ሥራ እየሠራ ስእግዚአብሔር የማግኘት ተልዕኮ ከፍተኛ እንቅፋት ሆኖ ይታያል። በዚህ መጽሐፍ በሦስተኛው ምዕራፍ የቀረቡት የአይሁድ ሃይማኖት መሪዎች ባሕርይ ስዚህ አባባላችን ማረጋገጫዎች ናቸው።¹

¹ የተለያዩ ድከመቶች እንደጠቅላላ የቤተ ክርስቲያን ገጠመኞች የቋሚ ምስክርነት አለባ መለኪዴቅ፤ አባላንድ፤ ካሊፎርኒያ፤

በሌላ በኩል የራሱን ስሜትና ፍላጎት በቤተ ክርስቲያን ተቆርቋሪነት በማስታከክ የእግዚአብሔርን አደራ ባለመጠበቅ በዚህ ቡድን ተጥሶና ተደፍሮ እያለ በትክክለኛቹ ላይ በማመካኘት ሥራው ሲደናቀፍ ቆይቷል፤ አሁንም እንዳለ ቀጥሏል።

ይህ ሁኔታ በመጀመሪያዬ ቤተ ክርስቲያን በተለይም በገላትያ ክርስቲያኖች እጅግ ጎልቶ ታይቶ ነበር። ለዚህ ነበር ሐዋርያው ጳውሎስ እኔ ካስተማርኳችሁ ወንጌል የሚለየን ወንጌል የሚሰብክላችሁ ቢኖር የተረገመ ይሁን ያለው፤ (ገላ. 1፤ 7)።

እነዚህ በገላትያ የገቡ እውነትና ጽድቅ አስመስለው የራሳቸውን የመናፍቅነት ትምህርት የሚያስተምሩ ሐሰተኞች የገላትያን ቤተ ክርስቲያንን እድገት በእጅጉ ጎድተውት ነበር። እነዚህ ሰዎች እንቅስቃሴያቸውን የሚያካሂዱት ብቻቸውን ሳይሆን በሰሐተት ትምህርታቸው ሥልጣንና ገንዘብ ካላቸው ጋር በመጠጋት ለቤተ ክርስቲያን ትልቅ እንቅፋቶች ሆነው ነበር፤ (የሐዋ. ሥራ 24፤ 2-4)።

ይህ ሁኔታ በየትኛውም የቤተ ክርስቲያን ጉዞ እየቀጠለ ያለ፤ አሁንም ከቤተ ክርስቲያን ሕይወት ጋር ተጣብቆ ለእድገት ትልቅ እንቅፋት ሆኖ የሚታይ እንቅስቃሴ ነው። ለዚህ ዓይነት ችግር ስለባ ከሆኑት ቤተ ክርስቲያኖች መካከል የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በዋነኛነት የምትጠቀስ ናት።¹

በሌላኛው ረድፍ የሚታየውና ሦስተኛው ደግሞ በክርስቲናው ትምህርት በቂ እውቀት ሳይኖራቸው የእግዚአብሔርን የማዳን ሥራና የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ከዓለም ፍልስፍናና ከመንግሥት ፖለቲካ ጋር በማጋጨት እንግዳ ትምህርትን በማስተማርና የቤተ ክርስቲያንን አባቶችና አዋቂዎችን እንደ

አላዋቂ በመቁጠር የሚካሄደው የቤተ ክርስቲያንን እንቅስቃሴ የማዳከም ዘመቻ ነው።²

ይህ አሠራር ከጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ጀምሮ አሁን እስካለንበት የቀጠለ ለቤተ ክርስቲያን ጠላትነት ያለው ጉዞ ነው። ይህ ሁኔታ ከግኖስቲክ እንቅስቃሴ ጀምሮ እስከ ዘመናችን እስካለው የተሳሳተ እንቅስቃሴ ድረስ እየቀጠለ ያለ ነው።³

በመጨረሻም በመንፈሳዊ የሥልጣን ተዋረድ ምክንያት የሚመጣው የቤተ ክርስቲያን ችግር ነው። ይህ በሦስተኛ ረድፍ ያሦነው ጉዳይ እጅግ ውስብስብና ከባድ የሚያደርገው ከመንግሥታዊና ከፖለቲካዊ እንቅስቃሴ ጋር መያያዙ ነው።⁴

የፖለቲካና የመንግሥት መሪዎች ሕዝብ የደገፈውን እንደግፋለን በሚል ስብብ ከቤተ ክርስቲያን መሪዎች መካከል ጣልቃ እየገቡ የፈለጉትን ሲደግፉ ያልፈለጉትን ደግሞ ሲያሥሩ፤ ሲያንገላቱና ሲያሳድዱ የነበሩበት የቤተ ክርስቲያን እድገት ጠንቅ ነበር። የነ አትናቱዎስ፤ የነ ጲዮስቆሮስ፤ የነ ዮሐንስ አፈወርቅ ...ወ.ዘ.ተ መታሠርና መስደድ የዚህ ውጤት ነው።⁵ ሲጠቃለል ቤተ ክርስቲያን በነዚህ ኃይላት ታፍናና ተይዛ ሥራዋን መሥራት እስከማትችል ድረስ እየተዳከመች ነው።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በአሁኑ ጊዜ የገጠማት ከነዚህ ከሦስቱ አቅጣጫዎች የመጣ ነው። በዚህ መጽሐፍ ለማብራራት የተሞከረው ከዚህ በላይ በዘረዘርናቸው ምክንያቶች የመጣውና የመቆሚያ ጊዜው መቼ እንደሆነ የማይታወቀው የቤተ ክርስቲያኖችን ችግር ነው።

² Heresies: Heresy and Orthodoxy In The History of The Church. Harold O. J. Brown, 1988, Hendrickson Publisher, Inc. Massachusetts, P.39.

³ ሥውሩ አደጋ፤ ቀሲስ መላኩ ባወቀ፤ ሉስ አንጀለስ፤ ካሊፎርኒያ 78 73-77

⁴ Athanasius and Consistentinos

⁵ I bid " "

ይህ ችግር ቤተ ክርስቲያናችን ራሷን ችላ በራሷ ፓትርያርክ መተዳደር ከጀመረችበት ጊዜ ጀምሮ እንደ ሰው በሕይወት የሚቆይበትን ያህል ዕድሜ እንኳ ሳይኖራት አንዱ ፓትርያርክ በግፍ ተገድለው ሌላኛው በግፍ ተሰደው⁶ ቤተ ክርስቲያኒቱ ተከፋፍላት ላገልጋዋቸውና ለተከታዮቿ የልብ ስብራትና ፀፀት የሆነ ዐቢይ ጉዳይ ነው።

በመሆኑም ይህንን መሠረታዊ የቤተ ክርስቲያን ችግር ለመረዳት የጥንቷን ቤተ ክርስቲያን አስተዳደራዊ የሥልጣን ሰንሰለትና የሥልጣን ምንጭ ማወቁ ተገቢና የወቅቱ ጥያቄም ነው። ጥናቱ ለብዙዎቻችን እንግዳና የመጀመሪያ ስለሆነ እረጋ ባለ ሁኔታ ማንበብና መረዳት ያስፈልጋል። ከእግዚአብሔር ቃል እኳያ ስናየው ክብደት ልንሰጠውና ከስሕተታችንም ልንታረምበት እንችላለን በሚል ሐሳብ ስለተመሠረተ በጥንቃቄ አንብበን ሁላችንም መፍትሔ የምንፈልግበት ጊዜ አሁን መሆኑን ተረድተን ይህን የታሪክ አጋጣሚ በኃላፊነት መወጣት ክርስቲያናዊ ግዴታችን ነው።

ከዚህም ጋር መሠረታዊው ትውፊታዊ፣ ደግማዊና ቀናናዊ አስተምህሮ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ምን ያህል ክብደት እንደነበረውና እንደ አሁን የትርፍ ጊዜ ሥራ ሳይሆን የሕይወት መስዋዕትነት የሚጠይቅ እንደነበር ለንረዳ የእኛ የአሁኑ የአገልግሎት ጊዜያችንና ሕይወታችን ምን እንደሆነ የምናይበት የታሪክ መስታወት ጭምር መሆኑንም መዘንጋት የለብንም።⁷

በመሠረቱ ቤተ ክርስቲያንና ትምህርቷ የማያረጁና የማይታደሱ በውስጧ ያለፉት የአባቶች ሕይወት አሮጌ ነው ተብሎ የማይተው ሊጠና የሚገባው ጉዳይ ነው። ሃይማኖት በትውፊት

ከአንዱ ትውልድ ወደ ሌላው የሚሸጋገር እንጂ አዲስ የሚፈጠርና የሚፈለሰፍ አይደለም። የትኛውም ሰው በየትኛውም ጊዜ ሃይማኖት እፈለስፋለሁ ወይም አግኝቻለሁ ካለ ተሳታፊ። ለዚህ ነው መመሪያችን የሆነው መጽሐፍ ቅዱስ የማይጨመርበት፣ የማይቀንስበት ቀናናዊ ተብሎ የተሰየመው።⁸

ሐዋርያው ጳውሎስ ይህን አስመልክቶ የሚከተለውን ብሏል፤ “እኔም ደግሞ የተቀበልኩትን ከሁሉ በፊት አላልፈኩ በጠጃችሁ እንዲህ ብዬ መጽሐፍ እንደሚል ክርስቶስ ስለጋጠሁታችን ሞተ፣ ተቀበረም። መጽሐፍ እንደሚል በሦስተኛው ቀን ተነሣ፣ ለከፋም ታየ፣ በገሊላ ለአሥራ ሁለቱም ከዚያም በኋላ ከአምስት መቶ ለሚበዙ ታየ።” (1ኛ ቆሮ. 15፣ 3-9)

በዚህ ምንባብ መሠረት ቅዱስ ጳውሎስ የተቀበለው በቅዱሳት መጻሕፍት እንደተጻፈና እንደተመሠከረ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ሞቱን ትንሣኤውንና ዕርገቱን ነው። የትንሣኤውና የዕርገቱ ምስክሮች ለዚሁ የምስክርነት ሥራ የተጠሩት እነኬፋና ባኮባዊው የነበሩት የዐይን ምስክሮች ነበሩ።

ይህንን ከእግዚአብሔር ተቀብሏል። ይህንንም ለቤተ ክርስቲያን አስተላልፏል። ዛሬም ቤተ ክርስቲያን የምትጠብቀውና የምታስተላልፈው ያው ከእግዚአብሔር በጳውሎስ ከጳውሎስ በተከታዮቹ በኩል የተላለፈውን የትንሣኤውንና የመስቀሉን ኃይል ነው። ትውፊት የተባለውም እውነተኛነቱና ቀጣይነቱም ከዘላለማዊነት ጋር የሆነውና የተባለው ለዚህ ነው።⁹

እሱም በቅዱሳት መጻሕፍት ማለት፣ በሕግ፣ በሕግ፣ በሕግ፣ በመጻሕፍት በተጻፈው መሠረት ነው። ለዚህ ነው የክርስትና ትምህርት በትውፊት ከአንዱ ትውልድ ወደሌላው የሚሸጋገር

⁶ ሰላማ መጽሐፍት 25ኛ ዓመት መታሰቢያ በቄሰ ዶክተር መርዓዊ ተበጀ የተዘጋጀ ጽሑፍ፣ ጀርመን
⁷ Apostolic Fathers, Volume 1, P. 50

⁸ Living Tradition, John Meyendorff, 1978 St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, N.Y. 27-39
⁹ The way to Nicola; Formation of Chritian Theology, Volume 1, John Behr, 2001 st. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, NY.

እንጅ ፍልስፍና አይደለም የተባለው። ማንም ሰው ከዚህ ትምህርት ወጥቶ በቅዱሳት መጻሕፍት ያልተደገፈና ያልተመሰከረ አስተምህሮን የሚያውጅ ከሆነ የሰሕተት ትምህርት ይባላል። የአስተምህሮአችን ምሥክሮች ቅዱሳት መጻሕፍት ናቸውና።¹⁰

በዚህ መሠረት ሐዋርያው ጳውሎስ በመጽሐፍ ያልተደገፈ፤ በክርስቶስ ትንሣኤ ኃይል የዲያብሎስን መውደቅና መሸነፍ የማያበሰርና ከክርስቶስ ትምህርት ውጭ የሆነ ትምህርት አለ የሚል ቢኖር የተረገመ ነው ያለው። (ገላ. 1፤ 7-9)። በተጨማሪም ሐዋርያው ሰጤሞቴዎስ እንዲህ የሚል ቃል አስተላልፏል። “ኪሕፃንነትህ ጀምረህ ክርስቶስ ኢየሱስን በማመን መጻን የሚገኝበትን ጥበብ ሊሰጡህ የሚችሉትን ቅዱሳት መጻሕፍትን እውቀሃል፤” (2ኛ ጢሞ. 3፤ 14-15)።

ሐዋርያው ጳውሎስ የመጻን ጥበብ ሊገኝ የሚችለው ክርስቶስ ኢየሱስን በማመን ነው። እሱን በማመን እውቀትና ጥበብ የሚገኘው ቅዱሳት መጻሕፍትን በማንበብ ነው። ቅዱሳት መጻሕፍት ሳይነበቡ ክርስቶስን ማወቅና ማመን እይቻልም። “ቅዱሳት መጻሕፍት ሰለእኔ ይመሰክራሉ” ሲል ጌታ እንደተናገረ፤ (ዮሐ. 5፤ 26)። በተጨማሪም ሐዋርያው ጳውሎስ “እንተ ግን ትምህርቴን፤ ለካሄዱን፤ ለሳቢንም፤ ለምንቴንም፤ ትሰግስቴንም፤ ፍቅሬንም፤ መጽናቴንም፤ ሰደቴንም፤ መከራዬንም ተከትለህ ... በተረጋገጠበት ነገር ጸንተህ ኑር።” (2ኛ ጢሞ. 3፤ 16)። በጠቅላላ የሃይማኖት ትምህርት ከእግዚአብሔር ተገኝቶ ለሰው የተሰጠና በትውፊት የተላለፈ ማለት ነው።¹¹

ይህንን ከየንና ከተረጻን ጥንታዊቷ ቤተ ክርስቲያን ይህን ትምህርት እንዴት እንደተቀበለችውና እንዴትም እንደጠበቀችው መሠረታዊ በሆኑ ጥያቄዎች ተነሥተን የቤተ ክርስቲያንን እንድንት፤ ታሪካዊነትና ሁላዊነት እንመልከት።

ቤተ ክርስቲያን የትምህርቷ መነሻ ነጥብ ምንድን ነው? ከየት ተገኘ? ያ መሠረታዊ ነጥብ ምን እጅንዳ ነበረው? እንዴት ሊሠራጭ ቻለ? ቤተ ክርስቲያን ሥልጣኗንና ትምህርቷን ለመጠበቅ የተጠቀመችበት ዘዴ ምንድን ነው? ይህንን ትምህርት ለመጠበቅ የሰዎች መለኪያና መመዘኛ ምን ነበር? የነሱ ትምህርት የሐሰት ትምህርት አለመሆኑንና ከሌላው የሐሰት ትምህርት የተለየ መሆኑን እንዴት ሊያውቁት ቻሉ? ቤተ ክርስቲያን ከትውፊት፤ ከዶግማዊና ከቀኖናዊ ውጭ አለመሆኗን የሚቆጣጠረው ማን ነው? ለመሳሳታችን ምን ማረጋገጫ አለን? ለነዚህ ስህተቶች ተጠያቂው ማን ነው? ዛሬስ ከሰሕተቶቻችን ምን እንማረለን? እነዚህን ጥያቄዎች ሁሉ በኃላፊነት መልስ የሚሰጥ እካል እንዴት ተመሠረተ?

በዚህ ሰተነሣንበት ነጥብና ጥያቄ እንብርት የሆነው ቃል በሉቃስ ወንጌል እንዲህ ሠፍሯል፤ “እርሱም ከእናንተ ጋር ሳሉ በሙሴ ሕግና በዘቢያት በመዝሙራት ስለኔ የተጻፈው ሁሉ ይፈጸም ዘንድ ይገባል ብዬ የነገርኳችሁ ቃሌ ይህ ነው እላቸው፤ በዚያ ጊዜ መጻሕፍትን ያስተውሉ ዘንድ አእምሮአቸውን ከፈተላቸው፤ እንዲሁም እላቸው ክርስቶስ መከራ ይቀበላል፤ በሦስተኛውም ቀን ከሙታን ይነሣል፤ በሰሙም ንሴሐና የኃጢአት ሥርየት ከኢየሩሳሌም ጀምሮ ይሰበካል ተብሎ እንዲሁ ተጽፏል። እናንተም በዚህ ምስክሮች ናችሁ፤” የሚለው ነው። (ሉቃ. 24፤ 44-48)።

በዚህ ቃል መሠረት ክርስቶስ በዘቢያት፤ በመዝሙራትና በሕግጋት እንደተጻፈ መከራ ተቀብሎ ሞቶ ተነሥቷል። ይህ ሲከናወን የዐይን ምሥክር የነበሩትን ሰዎች በመጥራትና በመሰብሰብ ያያችሁትን መሥክሩ ብሎ በማዘዝ፤ በሌላ መልኩ ደግሞ በላዚህ ክንውን ማለት ስለ ትንሣኤውና ስለ መከራው የሚተርኩትን ቅዱሳት መጻሕፍትን ያበተውሉ ዘንድ አእምሯቸውን በመክፈት ነበር።

እዚህ ላይ ሁለት መሠረታዊ የሆኑ ነገሮች እናያለን። አንደኛ የሞትን መሸነፍ፤ የነፍሳት የነፃነት አዋጅ ሲሆን፤ ይህን

¹⁰ Apostolic Father, Volume 1, p. 415

¹¹ Ibid. p. 420.

የሚያረጋግጡ ምሥክሮች ቅዱሳት መጻሕፍት በትክክል ለቤተ ክርስቲያን መሰጠታቸው ነው። በኢ.ሰ. 58፣ 3-5 በተገለጸው መሠረት ክርስቶስ መከራ ተቀብሎ በኃጢአት ለተቀጡትና የኃጢአት ቅጣት ላገኛቸው መስዋዕትና እዳ ሆኖ መከፈሉን እንማራለን። “እኛ በእርሱ ሆንን የእግዚአብሔር ጽድቅ እንሆን ዘንድ ኃጢአት የማያውቀውን እርሱን ስለእኛ ኃጢአት አደረገው ተብሎ እንደተጻፈ።” (2ኛ ቆሮ. 5፣ 21)።

የዚህ ማጠናከሪያ ደግሞ በሌላ የቅዱሳት መጻሕፍት ክፍል “ኢየሱስ የመረጣቸውን ሐዋርያትን በመንፈስ ቅዱስ ካዘዛቸው በኋላ እስካረዝበት ቀን ድረስ ያስተምረው ዘንድ ስለጀመረው ሁሉ መጀመሪያውን ነገር ጻፍሁ። ደግሞ አርባ ቀን አየታያቸው፤ ስለ እግዚአብሔር መንግሥት እየነገራቸው፤ በብዙ ማሰራጃ ከሕግማቱ በኋላ ሕያው ሆኖ ለእነርሱ እራሱን አሳያቸው። ከእነርሱ ጋር አብሮ ሳለ ከኢየሩሳሌም እንዳይወጡ አዘዛቸው፤ ከእኔ የሰማችሁትን፤ አብ የሰጠውን የተስፋ ቃል ጠብቁ፤ የሐንሰ በውሃ አጥምቆ ነበር አናንተ ግን ከጥቂት ቀን በኋላ በመንፈስ ቅዱስ ትጠመቃላችሁ አላቸው፤” (ዮሐ. 14፣ 1-5)።

ከሞት የተነሣው ሕያው የሆነው ኢየሱስ ክርስቶስ ለተከናወነውና ለተጀመረው ሥራ የተመደቡትን ሐዋርያትን ከእኔ የሰማችሁትን አብ የሰጠውን የተስፋ ቃል ጠብቁ ነው የሚላቸው። የቤተ ክርስቲያን ሥራ ቀጣይነትም የተመሠረተው ከዚህ ላይ ነው። የእነዚህ ሐዋርያት የሥራ ድርሻ የተሰጣቸውን መጠበቅና ማስተማር እንጂ ሌላ መጨመር አይደለም። ከእንደ በታ መቀመጥም አይችሉም። ቃሉ እንዲህ ስለሚል “ከኢየሩሳሌምና በይሁዳ በሠማርያም እስከ ምድር ዳርቻ ድረስ ምሥክሮቹ ትሆናላችሁ፤” (ዮሐ. 14፣ 8)።

ከዚህ በመነሣት ቤተ ክርስቲያን የተቀበለችው አደራ የእግዚአብሔርን መንግሥት ማስፋፋትና ቃሉን ማስተላለፍ ነው። ክርስትና ከእግዚአብሔር የተሰጠ ሥጦታ እንጂ የተፈለሰፈና ሰው እንደፈለገ የሚያደርገው አይደለም። ቤተ ክርስቲያን ሕያዊትና ዘላለማዊት የተባለችው ለዚህ ነው፤ (ማቴ. 28፣ 16)።

ከጠቅላላው መጽሐፍ ቅዱስ እንደምንረዳው የቤተ ክርስቲያን ባለቤት እግዚአብሔር ነው። የእግዚአብሔር ታዛዦችና እውነተኛ ሠራተኞች ደግሞ ከባለቤቱ ተቀብለው የሚመሩና የሚያስተዳድሩ ሐዋርያት ናቸው። ሁልጊዜ መልካም አገልጋይ ጌታው ያዘዘውን ብቻ ነው የሚያደርገው፤ ባለንብረቱ ወይም የንብረቱ ጌታ ንብረቱ የሚተዳደርበት ደንብ ይኖረዋል። ሠራተኞቹ የውጭም ሆነ የውስጥ ሥራቸውን የሚያካሂዱት በተሰጣቸው መመሪያ መሠረት ነው፤ ልክ እንደዚህም ሁሉ የቤተ ክርስቲያን ባለቤት የሆነው እግዚአብሔር መሠረታዊ የሆነውን ቃሉን በሕግጋት ስለሰጠ ሁሉም ነገር የተከናወነው በቃሉ መሠረት ነው።

ሐዋርያው ጳውሎስ ይህን አስመልክቶ ያስተላለፈው መልዕክት “አዳሙስ እንግዲህ ምንድን ነው፤ ጳውሎስን ምንድን ነው፤ በእነሱ እጅ ያመናችሁ አገልጋዮች ናችሁ፤ ለእያንዳንዳቸውም ጌታ እንደሰጣቸው ያገለግላሉ፤ እኔ ተከልሁ፤ አዳሙስ አጠግ፤ ነገር ግን እግዚአብሔር ያሳደግ ነበር፤ እንግዲያስ የሚያሳደግ እግዚአብሔር እንጅ የሚተክልም ቢሆን ወይም የሚያጠጣም ቢሆን አንዳች የለውም፤” (1ኛ ቆሮ. 3፣ 5-7)።

በሐዋርያት ሥራ በተገለጸው መሠረት “መንፈስ ቅዱስ በእናንተ ላይ በወረደ ጊዜ ኃይልን ትቀበላላችሁ” የሚል ቃልና ከዚያም በተጨማሪ “ከጥቂት ቀን በኋላ በመንፈስ ቅዱስ ትጠመቃላችሁ” የሚሉ ሁለት መመሪያዎችን እናገኛለን። ከዚያ በፊት ግን አንድ ነገር እንዲያደርጉ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቷቸው ነበር። ከላይ ኃይልን ሳያገኙ ከኢየሩሳሌም እንዳይወጡ በሐዋ. ሥራ 2፣ 1 ይህም ይሰጣል የተባለው ተስፋ በተግባር ሲተረጎም እናያለን። በአንድ ልብ ሆነው በጸሎት ላይ እንዳሉ የተቀመጡበትን ቤት እንደሚነጥቅ እውሎ ነፋስ ከሰማይ ድምፅ መጥቶ እንደሚነድ የእሳት ዓይነት ልሳኖችም በእያንዳንዳቸው ላይ እንደተቀመጡባቸው፤ በሁሉም ላይ መንፈስ ቅዱስ እንደሞላባቸው እናነብባለን።

በዚህ ጊዜ ከልዩ ልዩ ሀገር የመጡ ብዛት ያላቸው ሰዎች በላክሳር ባዩትና በሰሙት ተደንቀው ለሐዋርያት በተሰጠውና በነሱ በሚነገረው ቃል ልባቸው ተነኩ። በዚህም ምክንያት በአንድ ጊዜ ሦስት ሺህ ምዕመናን ወደ ቤተ ክርስቲያን ገቡ። ይህንን ጊዜ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅና የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊዎች የቤተ ክርስቲያን ልደት ቀን ብለውታል። ከዚያ በኋላ የምዕመናን ብዛት እየጨመረ በመሔዱ የቤተ ክርስቲያን አስተዳደርና ማኅበራዊ ጉዳይ በተቀበሉት አደራና የወንጌል አገልግሎት ጊዜና ፋታ አልሰጥ አለ።

ከዚህ ጋር አንድ ወጥ የሆነ የሐዋርያት አስተዳደር ከታች ያለውን የእያንዳንዱን ምዕመን የዕለት ክልለት ኑሮ ማየት አልቻለም። ስለዚህ የመጀመሪያው ምዕመናን በቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ውስጥ እንዲሳተፉ ያደረገው እርምጃ ተካሔደ። ይኸም ብዙዎችን ተራ ምዕመናን አስደሰተ (የሐዋ. ሥራ 6:1-6)። በዚህ መሠረት ነው ምዕመናን በለቦክ ጉባዔ እየተደራጁ ቤተ ክርስቲያናቸውን እንዲረዱ የተደረገው።

ከዚህ በላይ በተገለጸው ሐሳብ መሠረት ቤተ ክርስቲያን ትምህርቷን ያገኘችው ከእግዚአብሔር ነው፤ ማሰራጀታቸውም ቅዱሳት መጻሕፍት ናቸው። ትምህርቱም ከእግዚአብሔር ይገኝ፤ ቅዱሳት መጻሕፍትም በመመሪያነት ይለጡ እንጂ ቤተ ክርስቲያን የተቀበለችውን ተልዕኮ በአግባቡ ልታከናውን አልቻለችም፤ ለተልዕኮዋ መሳካት እንቅፋት የሆኑ ሦስት መሠረታዊ ችግሮች ነበሩ።

1ኛ ቤተ ክርስቲያን ስትመሠረት የቤተ ክርስቲያን ምንጭ የሆነው የአይሁድ ሃይማኖት ተከታዮች የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ተቃዋሚዎች በመሆን ቤተ ክርስቲያን ለምታካሄደው የወንጌል እንቅስቃሴ እንቅፋት መፍጠራቸው፤

2ኛ ቤተ ክርስቲያን እየጠነከረችና እየተስፋፋች ስትሔድ በውስጧ የግል ጥቅማቸውን የሚያራምዱ ሰዎች መገኘታቸው፤

3ኛ በሐዋርያት መካከል ያለው የትምህርት አሰጣጥ አንፃንዱ ይሉኝታ ያለበት ሲሆን ሌላው ደግሞ እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ሃላብ ይሁን የሚል ነበር፤ በዚህም ምክንያት በሐዋርያት መካከል ክፍተት ተፈጠረ። ይህን ክፍተት በመጠቀም የሐሰት አስተማሪዎች የሐዋርያትን ደካማ ጎን እያጠኑ አለባቸው በሚሉትና በገመቴት እየገቡ መለያየት ጀመሩ።

ከዚህ በላይ የተዘረዘሩትን ሃገሮች ለመቋቋም መነሻውና መድረሻው አደራውን ከማን ተቀበልነው? የቤተ ክርስቲያን ባለቤትነት ማነው? የሚለውን አደራ በማሰብ በመብሰብና በመወያየት ከእግዚአብሔር ቃል አኳያ የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን አንድነት ለመጠበቅ ጠቅላላ ጉባዔ (ሲኖዶስ) ተደረገ፤ (የሐዋ. ሥራ 15:1-15)።

በዚህ ጉባዔ በመጀመሪያው ምዕት ዓመት በሐዋርያት ዘመን የክርስቲያናዊ ጉዞን በሚገባ ለመምራትና የቤተ ክርስቲያንን አንድነት ለመጠበቅ በሲኖዶላቸው ሐዋርያት የሚከተለውን ወሰኑ፤ 'ከሐዚህ ከሕዝብ ወደ እግዚአብሔር የሥሩትን አንፃሩትግራቸው ነገር ግን ከዝመት፣ ከጣዖት ርኩሳት፣ ከታናቱም ከደምም ይርቁ ዘንድ እንድንጸፍላቸው እቆርጣለሁ፤ መሲሰ ከቀደሙት ትውልድ ጀምሮ በሰንበት በምኩራባቸው ሲያነሱ በየከተማው እሱን የሚሰብኩ አሉት' (የሐዋ. ሥራ 15:1-19)። በዚህ ሐሳብ መሠረት መብል፤ መጠጥ፤ ግዝረትና ሰውኛ አሠራር ለቤተ ክርስቲያን ደህንነት በቋሚነት ሊያከራክር እንደማይችል ማረጋገጥ እንችላለን።

ይህ ውሳኔ የአይሁድን ባሕልና ሕግ ካልጠበቃችሁ አትድኑም በሚልና ድኅነት በክርስቶስ ነው በሚለው አስተምህሮ መካከል የተፈጠረውን ክፍተት ለመዝጋት የተከናወነ ነበር። ይህ ውሳኔ በዚያን ጊዜ ለነበረችው በየአቅጣጫው ለተቋቋመችው ቤተ ክርስቲያን ሲበተን እንደቋሚ መመሪያ ሆኖ ሕዝቡን አስደሰቷል። ስለዚህ ቤተ ክርስቲያን በየትም ትቋቋም በየት አንድነቷን ጠብቃ በዚህ አስተምህሮ መሔድ እንዳለባት የመጀመሪያዎች አባቶች

ያስተላለፉትን ተከታዮቻቸውም አጽንተውና ጠብቀው እስከ ዘመናችን አድርገውታል። በዚህ መሠረት ከጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሁለት መሠረታዊ ነገሮችን እንመለከታለን።

1ኛ አንዲት በሁሉ ያለች (አንድነት በሁሉነት) የሃይማኖት መግለጫችን ከሁሉ በላይ በምትሆን በአንዲት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን እናምናለን ይላል። ይህ አባባል ግን የሥልጣንን ወይንም የበላይነትን አንጂ የበሁሉነትን አያመለክትም፤ ካቶሊካዊት የሚለው ሲተረጎም እንተ በኩሉ በሁሉም ያለች በሁሉም የምትሆን አንዲት ቤተ ክርስቲያን ማለት ነው። ስለዚህ አንዲት በሁሉም የምትሆን ቤተ ክርስቲያን ከእግዚአብሔር የተሰጠች ናት።¹²

ስለቤተ ክርስቲያን አንድነት ለመሆኗ በጌታችን ትምህርት ተገልጿል፤ “እንተ ሐጥርስ ነህ! በዚች አለት ላይ ቤተ ክርስቲያንን እሠራለሁ ደጃችም አይቸሏትም!” (ማቴ. 16፣ 18)። “እሁንም እነርሱንም ባይሰማ ለቤተ ክርስቲያን ንገራት ደግሞም ቤተ ክርስቲያንን ባይሰማ እንደ እረመኔ እንደቀራጭ ይሁንልህ!” (ማቴ. 18፣ 17)።

እኔ ግን ይህንን ስለክርስቶስና ስለቤተ ክርስቲያን እላለሁ፤ ሆኖም ከእናንተ ደግሞ እያንዳንዱ የዝግ ሚስቱን እንደራሱ አድርጎ ይውደዳት!” (ኤፌ. 5፣ 32)። “ሁሉንም ከእግሩ በታች አስገዛለት፤ ከሁሉ በላይም ራሳን እንዲሆን ለቤተ ክርስቲያን ሰጠው፤ እርሷም አካሉና ሁሉን በሁሉ የሚሞላ የእርሱ ሙላቱ ናት!” (ኤፌ. 2፣ 23)።

ቤተ ክርስቲያን አንዲትና በሁሉ ያለች ክርስቶስ በእሷ የሆነ የሱ ሙላቱ ናት። ይህች ቤተ ክርስቲያን ዘለዓለማዊት፤ ሐዋርያዊት፤ ቅድስትና አንዲት በመባል ትታወቃለች። ይህንን ስያሜ የሰጠው የቤተ ክርስቲያን አባት ሄራንዮስ የተባለ ነው።¹³ ሄራንዮስ ይህን ስያሜ ሲሰጥ በጠቅላላ በዓለም ያለችው ቤተ

ክርስቲያን አንድና ወጥነት ያላት መሆኑና ያችም ከክርስቶስ በመነሣት በሐዋርያት በኩል ያለምንም መዛባት ስለደረሰች ነው።¹⁴

2ኛ አንድ ጊዜ ለሁልጊዜ፡- ቤተ ክርስቲያን ሥልጣኗ ከጌታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ አንድ ጊዜ የተሰጠችና ያም ለሁሉ ጊዜ የሚሆን ነው። “ወዳጆች ሆይ ስለምንካፈለው ስለመዳናችን ልጽፋላችሁ እጅግ ተግባራዊ ስላሁ ለቅዱሳን አንድ ጊዜ ፈጽሞ ስለተሰጠች ሃይማኖት እንድትጋደሉ እየመከለርኳችሁ እጽፋላችሁ ዘንድ ግድ ሆነብኝ!” (ይሁዳ. 3)። ሐዋርያው በመልዕክቱ ለተከታዮቹ ሲያስገነዝበው የፈለገው አንድ ጊዜ ፈጽሞ ለተሰጠች ለቅዱሳን ሃይማኖት መጋደል እንዳለባቸው ነው። የቤተ ክርስቲያን ሥልጣን አንድ ትውልድ ሲያበቃ እዚያው ላይ የሚቆም አይደለም። ከቀጣዩ ትውልድ ጋር እንዳለ ላይለውጥ የሚቀጥል ሕያውነት ያለው እንቅስቃሴ ነው።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስም “እነሆ እኔ እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ከእናንተ ጋር ነኝ!” ያለው ለዚህ ነው። (ማቴ. 28፣ 20)። እግዚአብሔር ሁል ጊዜ ከእርሷ ጋር የሆነ እርሱ ራሱ ሆኖ የሱን ማንነት የምታንጸባርቅ ቤተ ክርስቲያን አንድ ጊዜ ተሰጥታለች። ይህ ማለት ይህችን ቤተ ክርስቲያን ሐዋርያት እንዲጠብቁ ከእግዚአብሔር ሥልጣን ተሰጥቷቸዋል። ስለዚህ ቤተ ክርስቲያን ከእግዚአብሔር የተሰጠ እንጅ ከምንም የተገኘ አይባልም። ከዚህች ቤተ ክርስቲያን ውጭ ድኅነት የለም፤ ምክንያቱም ድኅነት በክርስቶስ በኩል የተከናወነ ሲሆን የቤተ ክርስቲያን ትምህርትም ሞቶ የተነሣውን ክርስቶስን በማመን መዳን እንደሚቻል ማስተማር ነውና።

ይሁን እንጂ ይህንን ትምህርት በሚያስተምሩበት ጊዜ ሐዋርያት እንዲህ በቀላሉ የተጓዙ እንዳልነበሩ መረዳት አያገባቸውም። በቤተ ክርስቲያን ላይ ችግር ተፈጠረ የሚበልው ቤተ ክርስቲያን በምታስተምረው የድኅነት ትምህርት ውስጥ የማይታወቅ

¹² መጽሐፈ ቅዱስ ዘሠለስቱ ምዕት

¹³ Institutes of election Theology, P.30

¹⁴ Apostolic Fathers, Volume 1 p. 340

አዲስ ትምህርት በመጣ ጊዜ ነው። የቤተ ክርስቲያን መሪዎችም ዋና ዓላማ ይህንን መቆጣጠር ነው።¹⁵ ለዚህ ነበር ከላይ የጠቀስነው የሐዋርያት ጉባዔ (ሲኖዶስ) መካሄድ አስፈላጊ የሆነው። (የሐዋ. ሥራ 15፣ 1-35)።

ይህ ጉባዔ በክርስትና ውስጥ ጣልቃ ገብቶ ኢክርስቲያናዊ ትምህርት በማሰራጨት የቤተ ክርስቲያንን አባላት ያስቸገረውንና የሲያየውን የመናፍቅነት ትምህርት እንዲሁም ከእግዚአብሔር ቃልና ከቤተ ክርስቲያን አስተምሮ ውጭ የሆነውን ትምህርት ከቤተ ክርስቲያን በውግዘት ማስወገድ ነበረባቸው። በዚህ መልክ የመጀመሪያው ትውልድ ማለትም የሐዋርያት ዘመን የክርስትና ጉዞ በአንድ መሠረታዊ በሆነ ነገር ላይ ተሰማምቶ አለፈ፤ በዚህ መሠረት ነው የቤተ ክርስቲያን አንድነት ሊቀጥል የቻለው።

ሐዋርያው ጳውሎስ ወደ ኤፌሶን በላከው መልዕክቱ (2፣ 2) "በሐዋርያትና በነዚያት መሠረት ላይ ታንፃችኋል፤ የማዕዘኑም ራስ ድንጋይ ክርስቶስ ኢየሱስ ነው፤ በእርሱም ሕንፃ ሁሉ እየተገጣጠመ በጌታ ቅዱስ መቅደስ እንዲሆን ያድጋል፤ በእርሱም እናንተ ደግሞ ለእግዚአብሔር መናፈያ ለመሆን በመንፈስ ቅዱስ አብራችሁ ትሠራላችሁ" በማለት የማዕዘኑ ራስ ክርስቶስ የሆነላት ነቢያት በተነበዩት ሐዋርያት ባበተማሩት የእግዚአብሔር ቃል ላይ የተመሠረተች በሁሉም ያለች አንድነት ቅድስት ቤተ ክርስቲያንን አሳይቷል።

ከዚህ በላይ ያየነው ሐሳብ አንድ ጊዜ ለሁሉ ጊዜ አንድና በሁሉም ያለች ሐዋርያት በኃላፊነት ይመሯትና ያስተዳድሯት የነበረች ቤተ ክርስቲያን እንዴት ትተዳደር እንደነበር ነው። ከሐዋርያት ቀጥለው የነበሩት የቤተ ክርስቲያን አባቶች (Apostolic Fathers) ወይም በእኛ ሐዋርያት አበው በመባል የሚታወቁት ቤተ ክርስቲያንን እንዴት እንደመሯትና

ከየአቅጣጫው ከመጣው ችግር እንዴት እንደተቋቋሙ በሚከተሉት ገጾች እንመለከታለን።

ሐሳቡን ግልፅ ለማድረግ በዘመኑ የነበሩትን ለቤተ ክርስቲያን ችግር መንስኤ የሆኑትን ሦስት መሠረታዊ ጉዳዮችን እንመለከታለን። እነዚህም፦

1ኛ ክርስትናን ከዘመኑ ፍልስፍና ጋር በማዋሐድና በመቀላቀል መጽሐፍ ቅዱስን እነሱ በሚሰማማቸው መንገድ ተርጉመው የሕይወት ዋስትና ለማድረግ የሞከሩት ግኖስቲከችና ትምህርታቸው፤¹⁶

2ኛ የባሕልና የቋንቋ ልዩነት ያመጣው አለመግባባት፤ ማለትም ያን ጊዜ ዓለምን ይገዛ የነበረው የሮማ አስተዳደር እንዲሁም ደግሞ በዚሁ አስተዳደር ውስጥ ይኖሩ የነበሩት ልዩ ልዩ ቋንቋና ባሕል የነበራቸው ሰዎች ውጤት፤

3ኛ የክርስትና መሠረት የሆነው የአይሁድ ሃይማኖት በሕግ አንጻድቃለን የሚለው አስተምሮና ሥርዓት ሲሆኑ፤ ከዚህ በተጨማሪ የዘመኑ የአሕዛብ መሪዎች ፖለቲካና ማንበራዊ ፍልስፍና ክርስትናን በተገቢው መንገድ ለማስፋፋት አለቸጋሪ መሆኑ ነበር።

ስለዚህ የዘመኑ አባቶች ይህን ሁሉ ለመቋቋም መጀመሪያ የመነሻ ጥያቄ አድርገው የወሰዱት ቤተ ክርስቲያንን በኃላፊነት ሊጠበቅ የሚችለው ማን ነው? የሚለውን መልስ መስጠት ነበር። ይህን አስመልክቶ ቀሌምንጦስ የተባለ የቤተ ክርስቲያን አባት ቤተ ክርስቲያንን ለመጠበቅ አንድነቷና ትምህርቷ እንዳይናወጥ ለማድረግ፦

¹⁵ Ibid. p. 415

¹⁶ Heresies: Heresy and Orthodoxy in the History of the Church. Harold O. J. Brown 1988. Hendrickson Publisher, Inc. Massachusetts, p. 77.

1ኛ ከሐዋርያት ሲያያዝ የመጣው መንፈሳዊ የሥልጣን ተዋረድ በጳጳሳት ብቻ ማለትም ሕጋዊ የክህነት ውክልና ያለው ሰው እንዲያዝ፤

2ኛ የጽሑፍውንና ሕጋዊ የሥልጣን ክህነት ውክልና የሚይዙ አባቶች ጌታን ካዩ የትንሣኤውና የእርጉዬ ምስክር ክህነት ከሐዋርያት የተማሩና የተማሩትን ትምህርት በትክክል የተረዱ መሆን እንዳለባቸው ያስገነዝባል።¹⁷

ቀለሚንጦስ ሐተታውን ሲቀጥል ሕጋዊ ሥልጣን ክህነት ያለው ጳጳሳት ሥልጣን ቢኖረውም በየትኛውም ቦታና አካባቢ እንደፈለገው ምሥጢራትን ማከናወን የለበትም። በብሉይ ኪዳን የመሰዊዐው ቤተ መቅደስ አንድ እንደነበረና ከኢየሩሳሌም ውጭ መስዋዕት ማቅረብ በሰው እንደሚያስቀጣ በእግዚአብሔርም እንደሚያስቀሰፍ ሁሉ ዛሬም በክርስቲና የእግዚአብሔርን አንድነት የምትገልጽዋ አንድ ቤተ ክርስቲያን አንድ ጳጳስ አንድ መንበር ሊኖራት ይገባል።¹⁸ በየአካባቢው አዲስ የምትመሠረተው አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ከአንዱ ሊቀ ጳጳስ መንበር ሕጋዊ ፈቃድ ካላገኘች በቀር ሕጋዊ ሥልጣን ክህነት እንዳላት ተቆጥሮ እንደ ቤተ ክርስቲያን እውቅና ልታገኝ አትችልም።

ከዚህ ውጭ ምሥጢራትን ማከናወን አንድ አካል የሆነችውን ቤተ ክርስቲያንን መገንጠል ነው። ይኸው አባት ትምህርቱን ሲቀጥል ኢየሱስ ክርስቶስ ከእግዚአብሔር አብ መጣ፤ እሱም ወንጌልን ለሐዋርያት አስተማረ፤ ሐዋርያትም በእግዚአብሔር ፈቃድ ለወንጌል እገልግሎት ተላኩ፤ እነርሱም በእግዚአብሔር ፈቃድ እኛን ተኩ፤ እነርሱ የተቀበሉትን አንድም ሳይቀር ለእኛ

አስተማሩ፤ ያስተማሩንም በዐይናቸው ያዩትን፤ እርግጠኛ የሆነውን የክርስቶስን ትንሣኤ ነው።¹⁹

ይህም የክርስቶስ ትንሣኤ በመንፈስ ቅዱስ አስተማሪነት በወንጌል ተላለፈ፤ በእርሱም አማካኝነት የእግዚአብሔር መንግሥት የሆነችው ቤተ ክርስቲያን ተመሠረተች፤ ያም የእግዚአብሔር መንግሥት በመካከላችሁ ናት የሚለው ትምህርት በገጠር በከተማ ተሰራጫ። በዚህም መሠረት ይህንን የሚያስተዳድሩ ጳጳሳት፤ የእነሱ ረዳቶች ቀላውሱት፤ የቀላውሱት ተላላኪዎች ዲያቆናት ተሹመው ከጳጳሳቱ ያገኙትን፤ የሰሙትንና የተማሩትን በጳጳሳቱ ትእዛዝ ያስተላልፋሉ፤ ከዚህ ውጭ የሆነ ሥርዓትና ትምህርት የቤተ ክርስቲያን አይደለም።²⁰

አግናጥዮስ የተባለው የቤተ ክርስቲያን አባትም ይህን ሐሳብ በመደገፍ በያንዳንዱ መንደር ያለች ቤተ ክርስቲያን አንድ ጳጳስ ሊኖራት ይገባል። ይህ ጳጳስም የእግዚአብሔር አብ ምሳሌ ነው። እግዚአብሔር አብ አንድ እንደሆነ ሁሉ ለአንዲት ቤተ ክርስቲያን አንድ ጳጳስ ይኖራታል፤ እያንዳንዱ ጳጳስም ከእያንዳንዱ ጳጳስ ጋር ሆኖ የቤተ ክርስቲያንን አንድነት ይደግፋሉ፤ ማለት ጉባዔ ዘሐዋርያትን በአንድነት ሆነው ያረጋግጣሉ፤ ያሳያሉም ብሏል።²¹

በቤተ ክርስቲያን አባትነቱ የታወቀው ሂሬኔዎስ ስለቤተ ክርስቲያን አንድነት በጻፈው ጽሑፉ የትኛውም ቦታ ብትሆን፤ በየትኛውም ጎሳና ብሔር ብትለበክ ይህን እውነተኛውን የቤተ ክርስቲያን ትምህርት እስከተቀበለች ድረስ ቤተ ክርስቲያን አንዲት ናት። በጀርመንም ብትመሠረት ወይም በሊቢያ፤ ግብፅም ብትሆን ወይም ሌላ ቦታ፤ በምሥራቅም ብትሆን በምዕራብ፤

¹⁷ Apostolic Fathers, Volume 1, p. 16

¹⁸ Ibid. p. 16

¹⁹ Ibid. p. 51

²⁰ Ibid volume 1, p. 16

²¹ Ibid, p. 50.

በእግዚአብሔር ቃል እስከ ተመሠረተችና የእግዚአብሔርን ቃል እስከከበረች ድረስ ቤተ ክርስቲያን አንዲት ናት ብሏል።²²

ይህን አስመልክተው በቅዱስ ቫላድሚር የሥነ መለኮት ትምህርት ቤት የታሪክና የቀኖና ቤተ ክርስቲያን ሊቅ የሆኑት ጆን ኤሪክሰን ስለቤተ ክርስቲያን አንድነት የሚከተለውን ሐሳብ ገልጸዋል። የቤተ ክርስቲያን እንደነት ጉባዔ በሊቀ ጳጳሱ አመራር የሚካሄደው ጸሎት የቤተ ክርስቲያን ምዑሉነት ብቻ ሳይሆን የክርስቶስ አካልና የመንፈስ ቅዱስ ማደሪያ ነው። ይህ ሁኔታ በሮም ባለችውም ሆነ ወይም ደግሞ በኢየሩሳሌም በአንጻሪያም ቢሆን የሁሉም አንድነትና ኅብረት አንድ ነው። (ጆን ማይንድሮስ) በዚህ ሐሳብ ይሰማማሉ።²³

በዚህ ዘመን የነበሩት አባቶች ከላይ የተዘረዘሩትን ከባሕል፣ ከፍልስፍና ከግላዊ ጥቅምና ከልዩ ልዩ የሰሐተት ትምህርት ቤተ ክርስቲያንን ጠብቀው ያቆይዋት ሦስት ዐበይት ውሳኔዎች በማሳለፍ ነበር።

1ኛ በቤተ ክርስቲያን የሚለጠው ትምህርት እውነተኛ ለመሆኑ ከእግዚአብሔር ቃል ማረጋገጫ ማግኘት፤ እሱም ቅዱሳት መጻሕፍት የተባሉትን እውነተኞችን ቅዱሳት መጻሕፍት ከሐሰተኞች ለይቶ በቀኖና መወሰን።²⁴

2ኛ መጽሐፍ ቅዱስን የሚያስተምሩ ሰዎች ከሐዋርያት የተማሩና የሐዋርያትን ትክክለኛ እምነትና ሥርዓት የያዙ ማለትም ሄሬኔሶስ እንዳለው ኢየሱስ ክርስቶስ የመጀመሪያ መምህር ነው፤ ዮሐንስ የኢየሱስ ክርስቶስ እውነተኛ ደቀ መዝሙር ነው። ፖሊካርፕ ከዮሐንስ የተማረ የዮሐንስ ደቀ መዝሙር

ነው። እኔ የተማርኩት ከዚህ ሊቅ ነው። ስለዚህ ለቤተ ክርስቲያን አስተማሪና መሪ የሚሆን በዚህ መንፈሳዊ ሐረግ ትውልድ መምጣት አለበት። በዚህ ዓይነት ያልመጣ አስተማሪ ስለሚያስተምረውና ስለሚናገረው ማረጋገጫ ስለሌለው ቤተ ክርስቲያን አትቀበለውም።²⁵

3ኛ እውነተኛ የሃይማኖት መግለጫ፡ በዚህ የሃይማኖት መግለጫ ዋና ነጥብ የሆነው የእግዚአብሔርን አምላክነትና ፈጣሪነት ማረጋገጥ ነው። ይህ ውሳኔ ያስፈልገበት ምክንያት በግኖስቲክ ፍልስፍና ለክፉ ዓለም ክፉ አምላክ፣ ለደጉ ዓለም ደግ አምላክ አለው። በማለት የሰሐተት ትምህርት ያስተምሩ ስለነበር ነው። ሄሬኔሶስ የግኖስቲኮችን የሰሐተት ትምህርት ሲቃወም “ሁሉን በያዘ፣ ለማይና ምድርን የሚታየውንና የማይታየውን በፈጠረ፤ በእግዚአብሔር እናምናለን” ብሏል። ይህ ብዙ እማላክት ያመልኩ ለነበሩት ለግኖስቲኮች የማያላውስ (የማያፈናፍን) የሃይማኖት መመሪያ ነበር።²⁶

እነዚህ አባቶች ከዚህ በላይ የዘረዘርናቸውን ነጥቦች በጥልቀት እየመረመሩ ቤተ ክርስቲያንን ከጥፋት ያዳኗት፣ መንፈሳዊ የሥልጣን ምንጭና የቤተ ክርስቲያን የአመራር ኃላፊነት የቤተ ክርስቲያን አባቶች እጅ ስለሆነ ነበር።

ይህም የሆነው የእግዚአብሔርን ቃል የማያስተምር፤ የእግዚአብሔርን ሐሳብና ፈቃድ የማያስቀድም ሰው ከቤተ ክርስቲያን አመራር ውስጥ እንዳይገባ በመጠንቀቅም ጭምር ነበር። ሲጠቃለል አንዲት፣ ጥንታዊት፣ ሐዋርያዊትና ቅድስት የሆነች ቤተ ክርስቲያን ያለ ጳጳስና መሪ የነበረችበት ጊዜ አልነበረም።

አሁን በዘመናችን ያለው ችግር ከምን የመነጨ ነው ብለን ራሳችንን መጠየቅ ይኖርብናል። ከላይ ያየነው የጥንቷ ቤተ

²² Ibid, p. 51

²³ The Challenge of past (John M. Erickson), 1991, Vladimir's Seminary Press, Crestwood NY p. 75

²⁴ Apostolic Fathers, Volume, 1 p.416

²⁵ Ibid, p. 421.

²⁶ Ibid, p.415

ክርስቲያን ታሪካዊ ጉዞ መከራ ቢበዛበትም፤ የማዕበሉ ውሽንፍር ፈታኝ ቢሆንም ከዓላማዊ ሳትዛነፍ ወደ ዘመናችን የደረሰችው በሕግና በሥርዓት በመመራቷ ነው። የእኛ ስሕተትም ሕግን አለማከበርና በሕግ አለመመራት ነው። የክህነትና የሥርዓት አገልግሎትና ቀጣይነት የቤተ ክርስቲያን ታሪካዊ ጉዞ ብቻ ሳይሆን የቤተ ክርስቲያን አካል መሆኑንም መረዳት ያስፈልጋል። ከዚህ ተነሥተን ስሕተታችንን ለማረምና እራሳችንን ለማስተካከል ይረዳን ዘንድ የሥልጣን ክህነት አስፈላጊነትና ምንጩ እንዴት እንደሆነ በሚቀጥለው ርእስ እንመልከት።

2:1 የሥልጣን ክህነት አስፈላጊነትና ምንጩ

መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚዘረዝረው የሥልጣን ክህነት አመሠራረት ከቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ጋር የተያያዘ ነው። በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ሦስት የሥልጣን ክህነት ሥጦታዎች እንደነበሩ እንረዳለን። እነዚህም ዲያቆን፣ ካህን ወይም ቄስና ጳጳስ ወይም ኤጲስ ቆጶስ በመባል ይታወቃሉ። ከእነዚህ ውስጥ ሁለቱ የአንዱ ታዛዦች ሲሆኑ አንደኛው ግን ማለትም ጳጳስ የሚለው የክርስቶስ ወኪል ሆኖ ቤተ ክርስቲያንን በባለቤትነት የሚመራ ነው። ሌሎቹ ሁለቱ ግን ከጳጳሱ ውጭ ቤተ ክርስቲያንን በባለቤትነት መምራት ይቅርና ካልተፈቀደላቸው ማገልገልም አይችሉም።²⁷

በመሆኑም የቤተ ክርስቲያን አባቶቻችን የምሥጢረ ክህነትን ጉዳይ ለቤተ ክርስቲያንም ቋሚነት ያለው መሆኑን በማመናቸው ያለ ምሥጢረ ክህነት ቤተ ክርስቲያን እንደማትንቀሳቀስ በውሳኔያቸው አረጋግጠዋል። የቀኖና መጀመሪያ የሆነው ፍትሕ መንፈሳዊ በመጀመሪያ ያስፈረው ይህንኑ እውነት ነው።

ከዚህም ባለቤትነት የሚመራ ቤተ ክርስቲያን ዘላንበለ በትእዛዝ ኤጲስ ቆጶስ ወለአመ ተሐበለ አሐዱሂ ወገብረ ካልኦ እምዛንቱ ኢይቅረብ ቁርባን ወብውስቲታ እስከ ለዓለም ወለአመ ተሐበለ ካህን ዘንተ ወቀርቦ በውስቲታ ቁርባን ይትመተር፤²⁸ ወደ አማረኛ ሲተረጎም "ያለ ኤጲስ ቆጶስ ትእዛዝ ቤተ ክርስቲያን አይሥሩ፤ አንድ ሰው ሰንኳ ደፍሮ ከዚህ ውጭ ቢሠራ በውስጡ እስከ ዘላለም ቁርባን አይቅረብ፤ ቄሱም ይህን ተላልፎ በውስጡ ቁርባንን ቢያቀርብ ይሻር፤" በዚህ አንቀጽ መሠረት ኤጲስ ቆጶስ የቤተ ክርስቲያን መሪ ብቻ ሳይሆን ባለቤትና ባለመብትም ነው።

ይህንን ሕግ መሠረት በማድረግ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ያለ ጳጳስ አለመኖር ብቻ ሳይሆን ያለ ጳጳስ ፈቃድ የሚቋቋሙትንና እንደ ቤተ ክርስቲያን ነን የሚሉትን ሁሉ በቤተ ክርስቲያንነት እውቅና አትሰጣቸውም። ሉዊስ ጆ ፓትሳቨስ (Lewis J. Patsavos) ይህንን አስመልክተው ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን መሆኗ እንዲታወቅ ራሷ በሆነው በክርስቶስ ምሳሌ የሲኖዶስ አካላዊነት ካልኖራት በምሥጢራት በኩል የሚተላለፈው ፀጋው ለምዕመናን ይደርሳል ማለት አስቸጋሪ ነው። በማለት ያብራራሉ። ባለፈው ርዕስ የጠቀስናቸው የጥንት ቤተ ክርስቲያን አባቶች "ያለ ቤተ ክርስቲያን ድኅነት የለም፤ ያለ ጳጳሳት ደግሞ ቤተ ክርስቲያን የለችም" በማለት የምሥጢረ ክህነትን አስፈላጊነት በማያወላውል ሁኔታ አስምረውበታል።²⁹

እግዚአብሔር አምላክ በደሙ የዋጁትን ቤተ ክርስቲያን ያለ ደንብና ያለ ሥርዓት አልተዋትም፤ ቤተ ክርስቲያን በዚህ ምድር ላይ እንደ አንድ ሕያው ተንቀሳቃሽ ድርጅት ሆኖ የእግዚአብሔርን መንግሥት የምታካፈድ በመሆኗ ለምትሠራው ሥራ ራሱ የደነገገላት ደንብና ሕግ አለ። የቤተ ክርስቲያን ሥራ የእግዚአብሔርን ሥራ ማከናወን ስለሆነ አደራጃጀቱና አወቃቀሩ

²⁷ ፍትሕ መንፈሳዊ፤ አንቀጽ 4
²⁸ Spiritual dimissions of the Holy Canons, Lewis J. Patsavos, 2003, Holy Cross Orthodox, Press, Massachusetts, p. 19.

በዓለም ከሚሠራው ሁሉ የተለየ ነው። በዓለም ላይ ምናልባት ሰው የሚወዳቸው ሰዎች መሪዎች ሊሆኑ ይችላሉ፤ እውቀት ያላቸው ሰዎችም አንድ አመራር ሊይዙ ይችላሉ፤ የቤተ ክርስቲያን አመራር ግን የሚከናወነው ሰው በፈለገውና በወደደው ሳይሆን እግዚአብሔር በመረጠውና በአዘጋጀው እቅድ መሠረት ነው።

በብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔርን ሕዝብ እንዲመሩ የተመረጡት ሰዎች በሰው መለኪያ ያንን ቦታ መያዝ የሚገባቸው አልነበሩም። ሙሴ መናገር እንኳን የማይችል አፈ ዲዳ ነበር፤ በዘር አኳያም ያዕቆብ ከማይወዳት ሚስቱ ከተወለዱት ነገድ ዘር ነው፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በለወደደና በለፈቀደ የዲያብሎስ ምሳሌ ከሆነው ከፈርሶንና የሲኦል ምሳሌ ከሆነችው ከግብጽ የኦሥራኤልን ሕዝብ ነፃ እንዲያወጣ እግዚአብሔር ተጠቅሞበታል፤ (ዘፀ. 4፡1-5)። ኦሥራኤልንና እግዚአብሔርን በከህነት ሥራ እንዲያገለግሉ የተመረጡት ሌዋውያን እግዚአብሔር መርጦ ሥራን እንዲሠሩ አደረጋቸው እንጂ ከሌላው ሕዝብ ተለይተው ለዚያ ብቁ የሚያደርጋቸው መመዘኛ አልነበራቸውም።

የመጀመሪያይቱ ቤተ ክርስቲያን ክርስቶስን በዐይናቸው ዐይተው፤ በእጃቸው ዳሰለው፤ አብረው በልተውና ጠጥተው የትንሣኤው የዐይን ምስክር ሆነው ለዓለም የምሥራቹን ይሰብኩ ዘንድ የተመረጡት ሐዋርያት መመዘኛ ዘር፤ እውቀትና ሀብት አልነበረም። በየትኛውም ሀብታቸውና እውቀታቸው ለመመካት ቦታ አልነበራቸውም፤ የሚሠሩት ሥራ ራሱ ምሥክር ነበርና፤ (ማር. 1፡16-18)። ተመራጮቹ ሐዋርያት ግማሹቹ ዓሣ አጥማጆች፤ ሌሎችም ቀራጮች ነበሩ። እነዚህ ሥራዎች በዘመኑ ዝቅተኛ ሥራና መጠነኛ እውቀት ያላቸው ሰዎች ብቻ የሚሠሯቸው ናቸው። ይሁን እንጂ በነዚህ ደካሞችና ዝቅተኞች በሆኑ በሐዋርያትና በተከታዮቻቸው ተጠቅሞ እግዚአብሔር አምላክ የዓለምን ታሪክ ለውጦታል።

የቤተ ክርስቲያን ራስና የቤተ ክርስቲያን ባለቤት ክርስቶስ ነው፤ የእሱ ንብረት፤ የክብሩ መግለጫና የመዳን መንገድ ቁልፍ

ለሆነችው ቤተ ክርስቲያን ደግሞ መሪ አበፈልጓታል፤ ምክንያቱም ክርስቶስ ፍጹም ሰው ሆኖ በዚህ ምድር ተመላልሶ የመሠረታትንና የጀመራትን ቤተ ክርስቲያን እሱ በጀመራት መሠረት በሰው ለሰው እንድትሠራ ስለፈለገ ነው፤ ስለሆነም በፈቃዱና በደሙ የዋጃትን ቤተ ክርስቲያን ሥራዋን የሚያካሂዱ ሰዎች አስፈላጊ ነበሩ፤ (ሉቃ. 5፡1-12፤ 6፡12፤ ማቴ. 4፡17)። ለቤተ ክርስቲያን የመረጣቸውና የሾማቸውን የሐዋራያትን ምርጫና ጥሪ እናገኛለን። ይህም ምርጫና ጥሪ የከህነት አገልግሎት ተብሎ ተሰይሟል።

ከሐዲስ ኪዳን ውስጥ ስለዚህ ጉዳይ በብዙ ቦታ ተዘርዘሮ ይገኛል። የከህነት አገልግሎት ለቤተ ክርስቲያን ወሳኝ ነው፤ ያለ ምሥጢረ ከህነት ቤተ ክርስቲያን ቤተ ክርስቲያን ልትሆን ጨርሶ አትችልም። “ቤተ ክርስቲያን እንዲህ አለች” ሲባል በቅዱሳን አባቶች በጳጳሳት፤ በካህናትና በልዩ ልዩ አገልግሎት ሰጭዎች የተነገረው ቃል ማለት ነው። ቤተ ክርስቲያንን የመጠበቅ፤ የማሠማራት ኃላፊነት የተሰጠው ለሐዋርያትና የእነሱ ተከታዮች ለሆኑ ቅዱሳን አባቶች ነው፤ (ዮሐ. 21፡15-16)። በዚህም መሠረት ቤተ ክርስቲያንን በኃላፊነት ለመምራት ሲኖዶላዊ ጉባዔ ወሳኝ ብቻ ሳይሆን ታሪካዊ ግዴታና የቤተ ክርስቲያንን ቀጣይነትም ማረጋገጫ ነው። ለዚህ ነው ጌታ በማቴዎስ 28፡18 እና በማርቆስ 16 መጨረሻ ቁጥር “ሐዱና በአብ፤ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችሁ ደቀ መዛሙርቱ አድርጓቸው፤ አነሆ እኔ እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ሁል ጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ” ሲል ያስተማረው።

ይህ የሚያስረዳው የመመገብ፤ የመጠበቅ፤ የማሠማራትና የመንከበክብ ሥልጣን ለቤተ ክርስቲያን መሪዎች መስጠቱን ነው። ያለ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ወደ ቤተ ክርስቲያን አንድነት መግባት እንደማይቻል ይህ ጥቅስ ያስረዳል። ምክንያቱ ያለ ጥምቀት ከቤተ ክርስቲያን አንድነትና ንብረት ማግኘት አይቻልምና።

ስለዚህ ከህነት የቤተ ክርስቲያን ዋልታና ምሰሶ ነው፤ ማንኛውም ምሥጢራት ሊፈጸም የሚችለው በከህነት ብቻ ነው።

ሰቁርባን፣ ለንሰሐ፣ ለጋብቻና ለማንኛውም ነገር ምሥጢረ ክህነትን የመሰለ አንቀሳቃሽ ነገር የለም። ይህ ታላቅ የሆነ የቤተ ክርስቲያን ዶክትሪን እንደቀላል መታየት የለበትም። አንዲት ቤተ ክርስቲያን የተሟላች ለመሆን ምን ያስፈልጋታል? ለሚለው ጥያቄ ትክክለኛ መልሱ ክህነታዊ አገልግሎት (ምሥጢረ ክህነት) ነው።

ይህንን የምሥጢረ ክህነት ጉዳይ መጽሐፍ ቅዱስ በተለያዩ መልኩ ስለገለጠው እንደሚከተለው እንመልከት "እውነት እውነት እላችኋለሁ በምድር የምታሥሩት ሁሉ በሰማይ የታሠረ ይሆናል፤ በምድር የምትፈቱት ሁሉ በሰማይ የተፈታ ይሆናል፤" (ማቴ. 18፣ 18)። ይህ ቃል የምሥጢረ ክህነት ኃይል ምን ያህል ታላቅ እንደሆነ የሚያስረዳ ነው። "እኔም እልሃለሁ አንተ ጴጥሮስ ነህ በዚህች እለት ላይ ቤተ ክርስቲያንን እሠራለሁ፤ የገህም ደጃችም አይችሏትም፤ የመንግሥተ ሰማያትንም መክፈቻዎች እበጥሃለሁ፤ በምድር የምታሥረው ሁሉ በሰማያት የታሠረ ይሆናል፤ በምድርም የምትፈታው ሁሉ በመንግሥተ ሰማያት የተፈታ ይሆናል፤" (ማቴ. 16፣ 18-19)።

በብሉይ ኪዳንም ሆነ በሐዲስ ኪዳን ክህነታዊ አገልግሎት ለእግዚአብሔር መበጠትና እውነተኛውን የእግዚአብሔርን ቃል በመረዳት ላይ የተመረከዘ አገልግሎት መስጠት ነው። ለዚህም ነበር የቁልፍ ምሳሌ የተሰጠው፤ ይህ የመንግሥተ ሰማያት መክፈቻ ቁልፍ ያለው የገህም ኃይላትም የማይችሉት ጠንካራ መሠረት ላይ የተጣለ እምነት ሲካሄድ የሚችለው በምሥጢረ ክህነት እማካኝነት መሆኑን ነው የሚያስረዳን። ቤተ ክርስቲያንም የተመሠረተችው በዚህ እለት ላይ ነው። መታሠርም መፈታትም መኖርም አለመኖርም የመንግሥቱ ዜጋ መሆንም አለመሆንም በዚህ በክህነት ላይ ነው።

ነገር ግን የክህነት አገልግሎት በእርግጥ በክርስቶስ ላይ የተመሠረተ መሆን መቻል አለበት፤ ችግሩም እዚህ ላይ ነው። በክህነታዊ ሥልጣን ላይ የመቀመጡ ሰዎች እውነተኛ የክርስቶስ እረኛ መሆናቸውን እየዘነጉ ዓለምና በውስጡ ያለው ዓለማዊ ነገር እያታለላቸው ሲሔዱ የቆሙበትንና የተመሠረቱበትን እየዘነጉ

አለትነቱ ይቀርና ወደ ባህ ድንጋይነት ይለወጣሉ። በመሆኑም መከራ በመጣ ጊዜም መፍረክረክ ይጀምራሉ። ለነዚህ ነበር ሐዋርያው ጴጥሮስ የሚከተለውን ቃል ያስፈረው። "ገዢ ደሙ የዋሻትን የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ትጠብቁ ዘንድ መንፈስ ቅዱስ እናንተን ዳሳሳት አድርጎ ለሸመባት ለመንጋው ሁሉና ለራሳችሁ ተጠንቀቁ፤" (የሐዋ. ሥራ 20፣ 28)።

የክህነት አገልግሎት በጥንቃቄ ካልተያዘ በቀር ለፍርድ ያጋልጣል፤ የክህነት አገልግሎት ሹመቱ የእግዚአብሔርን ሥራ ለመሥራት ነው። በመጀመሪያ ደረጃ ቤተ ክርስቲያን የእግዚአብሔር ንብረት ስለሆነች ማንኛውም የቤተ ክርስቲያን ባለሥልጣንና መሪ እንደፈለገው ማድረግና መሆንም አይችልም። ለሌሎችም ለራሱም ከፍተኛ ጥንቃቄ ሊያደርግ ይገባዋል። በፈለገው ጊዜ የመናደድ፣ የመደሰትና ራሱም እንዳሻው ለማድረግ መብቱ አይደለም። ለቤተ ክርስቲያንና፣ ለንብረቷና ለምዕመናን ጠባቂ ስለሆነ ለሚጠብቃቸው ንብረቶች ከፍተኛ ጥንቃቄ ሊያደርግ ይገባል።

ስለጠባቂነት ተግባር እግዚአብሔር በሕዝቅኤል አድሮ "የሰው ልጅ ሆይ ትንቢት ተናገር፤ በእሥራኤል እረኞች ላይ ትንቢት ተናገር፤ እረኞችንም እንዲህ በላቸው ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ ራሳቸውን ለሚያበግሩ ለእስራኤል እረኞች ወዳቸው፤ እረኞች በጎችን ያሠማሩ ዘንድ አይገባቸውም? ሮማውን ትበላላችሁ፤ ጠጉሩን ትለብላላችሁ፤ የወፈሩትን ታርዳላችሁ፤ በጎቹን ግን አታሰማሩም፤ የደከመውን አላጸናችሁትም፤ የታመመውን አላከማችሁትም፤ የተሰበረውን አልጠገናችሁትም፤ የባዘነውንም አልመለሳችሁትም፤ የጠፋውንም አልለጋችሁትም፤ በኃይልና በጭቆናም ገዛችኋቸው። እረኛም በማጣት ተበተኑ፤ ለምድርም አራዊት ሁሉ መብል ሆኑ፤ ተበተኑም። በጎቹ በተራሮች ሁሉና በረዘሙ ኮረብቶች ሁሉ ተቅበዝዘዋል፤ በጎቹም በምድር ፊት ሁሉ ላይ ተበተኑዋል፤ የሚሻም የሚፈለግም አልነበረም፤" (ከዚህ. 34፣ 2-6)።

በዚህ ላይ እረኞች ከፍተኛ ኃላፊነት ተሰጥቷቸዋል፤ ራሳቸውን ምግብ እየፈለጉ መንጎቻቸውን የማይጠብቁ የራሳቸውን

ጥቅም ረገዶች፣ ኃላፊነታቸውንና ሥልጣናቸውን በኃይል የሚጠቀሙ እረኞች ወዮላቸው ተብለዋል። የተመረጡበት የሥራ ኃላፊነትና ዓይነት እንዲሁም ተመራጮች ሊሆኑ የሚገባቸውን መመዘኛና መመሪያ ፍትሕ መንፈሳዊ እንደሚከተለው ዘግቦታል። “ወለምዝ ይሂምዎ ወሕዝብ ቀደምው በአርምም ወበፍርሀት ያንሥኡ እደሆሙ ዲበሁ እንዝ ይብሉ ንሕነ ናንብር አደዊን ዲበ ዝንቱ ገብር ንሩይ ዘእግዚአብሔር በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ከመ ይቀውም ውስተ ሥርዓት ሠናይት ወጽንዕት ዘአሐቲ ዘእንበለ ነውር ቤተ ክርስቲያን ለእግዚአብሔር ሕያው ለዘኢያስተርኢ ለዝረ ፍትሕ ርትዕ ወከሂተ ለቅዳሴ ወጸጋ ንጽሕት ወምሂር ምዕመን ዘውእቱ ዘተሠይመ ለቤተ ክርስቲያን ጉባዔ እምዝ ሥሉስ ቅዱስ በምሥጢር መስቀል”³⁰ ወደ አማርኛ ሲተረጎም “ዝህህ በኋላ ይኹሙት፤ ሕዝቡም በፍርሃትና በጽጥታ ቆመው እጃቸውን ያንሥኡ ኢሳስ ቆጶላቱም እኛ በዚህ በተመረጠ በእግዚአብሔር ባሪያ ላይ እጃችን እናስቀምጣለን እያሉ በአብ በወልድ በመንፈስ ቅዱስ ስም እጃቸውን ያስቀምጡ” ነውር በሌለባትና አንዲት በሆነች በማይገለጥ በሕያው እግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን በጸናች ሥርዓት ይጸና ዘንድ የቀና ፍርድን ለመፍረድ ምስጋናን ለመግለጥ ልጅነት ለመስጠት ለታመነች ትምህርት ይኸውም ነገር መስቀልን ለማበተማር ከሥሉስ ቅዱስ ዘንድ በጉባዔ ለቤተ ክርስቲያን የተሾመ ነው፤³¹ ይህ ሃሳብ ስለ አጀጀው ሥርዓት ብቻ ሳይሆን ተጀሚው ለመሾም የሚያበቃውን መመዘኛም ማሟላት እንዳለበት የሚያረጋግጥ ነው።

በዚህ አንቀጽ መሠረት የክህነታዊ ምርጫና አገልግሎት ተመራጩና ተጀሚው የእግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ አገልግሎትና ሥራ እንዲሁም አስተምህሮና ትውፊት ለመጠበቅና ለመቆጣጠር ነው። ከዚህ ጋር በሥነ ምግባርና በአባትነት ጠባዩ “ፈጽሞ ቂመኛ የሆነ ወይም በጊዜው እስከ ማሠርና እስከ ማውገዝ ድረስ ፈጥና የሚቆጣ ኢሳስ ቆጶስ ቢኖር ይህንን ባይተው ክብርን የሚወድ ሁልጊዜ ለማውገዝ ቂምን የማይረሳ ቢሆን ከሹመቱ ይሻር፤ እርሱን

የሚመስሉ ሁሉ የተለዩ ይሁኑ፤³² ስለሚል ከላይ ከተዘረዘሩት ነፃ ካልሆነ የአባትነት መለኪያውን አላሟላም ማለት ነው።

የእረኝነቱ ግብ (መድረሻ) ምን እንደሆነ ቅዱስ መጽሐፍ ሲገልጥ “እርሱ አንጻንዶቹ ሐዋርያት፣ ሌሎችም ክሊያት፣ ሌሎችም ወንጌልን ለባኪዎች፣ ሌሎችም እረኞችና አስተማሪዎች እንዲሆኑ ለጠ፤ ሁላችን የእግዚአብሔርን ልጅ በማመንና በማወቅ ወደሚገኝ አንድነት፣ ሙሉ ሰውም ወደመሆን፣ የክርስቶስም ሙላቱ ወደ ሚሆን ወደ ሙላቱ ልክ እስከንደርስ ድረስ ቅዱሳን አገልግሎትን ለመሥራትና ለክርስቶስ ለካል ሕንፃ ፍጹማን ይሆኑ ዘንድ፤” (ኤፌ. 4፣ 11-12)። ጠቅላላ ግባቸው ሙሉ ወደሆነ መኖርና ክርስቶስን በማወቅና በማመን ወደሚገኝ ወደቅዱሳን ማኅበር መድረስ ነው። አሻግረው የሚያዩት ከሞት ባሻገር ያለውን ሕይወት ነው። እየተገረፉና እየተጨነቁ በሕይወታቸው ሐዘንና መከራን፣ እርዛትንና መራቆትን ተሸክመው ነገር ግን ልባቸውና ሕይወታቸው እየተደሰተ ወደ ክርስቶስ መድረስ ነው፤ ትልቁ የክሕነት አገልግሎት ይህ ነው። የእኛ በሕተትም ይህን በእርግጠኝነት ካለመረዳት የመነጨ ነው።

እግዚአብሔር አንድ ይሁን እንጂ ሥጦታው የተለያየ ስለሆነ በክህነት አገልግሎት የተለያዩ ደረጃዎች አሉት። ጳውሎስ ወደ ቆሮንቶስ በላከው በ1ኛ መልዕክቱ ለእያንዳንዱ ሥጦታ እንዳለው የአንዱ ሥጦታ ከሌላው የተለየ እንደሆነ ነገር ግን ያ የተለየ ሥጦታ ለአንዱ ለእግዚአብሔር ክብር መሆን እንደሚገባው ሲያስተምር እንዲህ ያላል፤ “የጸጋ ሥጦታ ልዩ ልዩ ነው፤ መንፈስ ግን አንድ ነው፤ አገልግሎትም ልዩ ልዩ ነው፤ ጌታ ግን አንድ ነው፤ እሠራርም ልዩ ልዩ ነው፤ ሁሉን በሁሉ የሚያደርግ እግዚአብሔር ግን አንድ ነው።” (1ኛ ቆሮ. 12፣ 4-6)።

ቅዱስ ጳውሎስ በመልዕክቱ አገልግሎት የተለያየ እንደሆነ ማለትም ለአገልግሎት የሚሰጠው ሀብት የተለያየ እንደሆነ ያንን የተቀበልነውን ሀብተ ጸጋ በሥራ ላይ የምናውልበት መንገድም (እሠራርም) የተለያየ እንደሆነ ካመለከተ በኋላ ነገር ግን ይህንን

³⁰ ፍትሕ መንፈሳዊ አንቀጽ 5 ቁጥር 101።
³¹ ዝኒ ከማሁ፣ አንቀጽ 5፣ ቁጥር 100።

³² ፍትሕ መንፈሳዊ አንቀጽ 5፣ ቁጥር 100

ጸጋ የሚሰጠው “ሁሉን በሁሉ የሚያደርገው” ጌታ አንድ እንደሆነ ያመለክታል። ዝቅ ብሎም ይህንን ሲያጸና “ሁላችን ከአንድ መንፈስ ጠጥተናል” በማለት የአገልግሎት ልዩነት ለቤተ ክርስቲያን መከፋፈል ምክንያት እንደማይገባው ጠቁሟል።

ይህ መልዕክቱ የመናገር፣ የማስተማር፣ የመዘመር፣ የመምከር፣ ልሳን የመናገርና የመተርጎም ሥጦታዎች እንዳሉ ከዘረዘረ በኋላ ሐሳቡን እኛ ሁላችን በአንድ መንፈስ አንድ አካል እንድንሆን ተጠምቀናል፤ እኛ ሁላችን አንዱን መንፈስ ጠጥተናል በማለት ያጠቃልለዋል። በዚህም መሠረት የክህነት አገልግሎት ለቤተ ክርስቲያን አንድነት መሠረት መሆኑን ማወቅ እንችላለን።

ሆኖም ግን በክህነት አገልግሎት ምክንያት ጩካኞችና ለቤተ ክርስቲያን ግድ የሌላቸው መሪዎች በኋለኛው ዘመን እንደሚነሡ በሐዋርያት ዘመን የነበሩ አባቶች “ከሐድሱኝ በኋላ ለመንጋው የማይራሩ ጩካኞች ተከላዎች እንዲገቡባችሁ ደቀመዛሙርትን ወደ ኋላ ይሰቡ ዘንድ ጠማማ ነገር የሚናገሩ ለዎች በመከላከል እንዲነሡ እኔ አውቃለሁ” በማለት ሐዋርያቱ ባያስጠነቅቁ አላለፉም፤ (ዮሐ. ሥራ 20፣ 29-30)።

በመቀጠልም ሥራቸውን እንዴት መሥራት እንዳለባቸው እንዲህ በማለት ተጽፏል፤ “ሁሉም ሐዋርያት ናቸውን? ሁሉን ዝጊያት ናቸውን? ሁሉን አስተማሪዎች ናቸውን? ሁሉን ተአምራትን ይሠራሉን? ሁሉን የፈውሰ ሥጦታ አላቸውን? “..... ነገር ግን የሚበልጠውን የጸጋ ሥጦታ በጸጋ ፈልጉ” (1ኛ ቆሮንቶስ 12)። ስለዚህ የሃይማኖት መሪዎች በአለት ላይ የተመሠረቱ ከሆኑና ለወንጌል አገልግሎት በማይወዱትና በማይፈቅዱት ዓለም መሔድ እንዳለባቸው ከተረዱ እውነትም መሪዎች ናቸው። እውነትም የቤተ ክርስቲያን መሠረት የሆነውን ምሥጢረ ክህነት ለማከላከል ብቁዎች ናቸው። ይህ ሳይሆን ከቀረ ግን ከጩካኞችና ከምንደኞች የተለዩ ሊሆኑ አይችሉም።

አጠቃላይ እያንዳንዳችን የተሰጠን ሥጦታ አለ፤ እግዚአብሔርን በሥልጣን ሆነንም ማገልገል የባለሥልጣኖች የበታች ሆነንም ማገልገል እንዳለብን፤ ግን ከሕግና ከሥርዓት የወጣ አገልግሎት እንዳናገለግል ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶናል። ሁላችንም የምንፈልገውን ልንሆን አንችልም፤ የዛሬው የቤተ ክርስቲያናችንን የአገራችንን ችግር የሚያጠቃልለው ይኸው ነው። ሁሉም ሰው አመራር ላይ ነው መቀመጥ የሚፈልገው፤ በመንፈሳዊውም ሆነ በሥጋዊ የሀገራችን የሞራል ውድቀትና ሊጠገን ያልቻለ በብራት “እኔ ካልያዝኩት ገደል ይግባ” ባይነት ነው።

ለያዝነው ሐሳብ ማጠናከሪያ ይህንን ዘንድ እንደምሳሌነት የሚጠቀስ አባባል አለ፤ አባባሉም የግሪኮች ነው ይባላል፤ ስድስት ግሪኮችም ከሀገር ወጥተው ወደሌላ ሀገር በመሔድ ላይ እያሉ አምስቱ አስተዳዳሪ መሆን ፈለጉ፤ አስተዳደር የማይፈልገው አንድ ሰው ብቻ ስለሆነ አምስቱ ለአንዱ ሰው አለቃ ሆኑ ይባላል። ከዚህ አባባል የእኛም ቤተ ክርስቲያን የምትጋራ ይመስላል፤ ምክንያቱም የአሁኑ የቤተ ክርስቲያናችን ሁኔታ ችሎታም ሳይኖር ቤተ ክርስቲያንን እኛ ካልመራን ገደል ይግባ ነውና የተያዘው። ከዚህ አንጻር ሲታይ የሰም እንጂ የተግባር ቤተ ክርስቲያን እንዳይኖረን ሆኗል።

በአጠቃላይ የቤተ ክርስቲያን ሥልጣን መንፈሳዊ ስለሆነ አሠራሩም ከዓለማዊ አሠራር የተለየ መሆን እንዳለበት ከላይ ገልጸናል። የመጀመሪያውን የሲኖዶስ ሁኔታ ስንመለከት አሥራ ሁለቱም ሰዎች በሙሉ ስብሳቢዎች አልነበሩም፤ “ከዚህ በኋላ ወደ እግዚአብሔር የዙፋን እንዳናስቸግራቸው ነገር ግን ከግለሰብ ርክስትና ከዝመት ከታነቀም ከደምም ይርቁ ዘንድ እንድንጸናላቸው እቆርጣለሁ” (ዮሐ. ሥራ 15፣ 19-20)። ይህ ቃል የሐዋርያው ያዕቆብ ቃል ሲሆን ሁሉም የተሰማሙበት የመሪነት ቃል ነበር።

ከዚያም “እንዲያስጨንቁችሁ እኛና መንፈስ ቅዱስ ፈቅደናል፤ ከዚህም ሁሉ ራሳችሁን ብትጠብቁ በመልካም ትኖራላችሁ፤ ጤና

ይሰጣችሁ፤ ብለው ከመንፈስ ቅዱስ ጋር ውሳኔያቸውን አስተላለፉ። በሐዋርያት ጊዜ የነበረችው ቤተ ክርስቲያን ማዕከላዊ ነጥቧና የእንቅስቃሴ መሠረት ሥልጣን ከህጉ ሆኖ ለአንድ አካልነቷም ክርስቶስን ራስ አድርጋ በአንድ መሪና በአንድ የበላይ ባለሥልጣን ትመራ እንደነበረ ከዚህ በላይ የተገለጹት ሃሳቦች ማስረጃዎች ናቸው። እንጂ አንድ ጊዜ የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ችግር ቢፈጥርም ስለገንዘብና አንዳንድ ከክህነት አገልግሎት ውጭ ስለሆኑ አስተዳደራዊ ሥራዎች ረዳቶች እንዳሉም በዘመኑ ጸሐፍት ተብራርተዋል። (የሐዋ. ሥራ 6፤ 1)። ይሁን እንጂ የቤተ ክርስቲያን የአመራር ሥልጣን ከሐዋርያት አልተወሰደም።

ከዚህ ቀጥሎ ቤተ ክርስቲያን እያደገች ስትሔድ መንፈሳዊ አስተዳደሩም እየዳበረና እየጠነከረ ከጊዜውና ከወቅቱ ጋር በእኩልነት እየተወዳደረ ዘለቀ እንጂ ከህጋዊ አገልግሎት አስፈላጊ እንዳልሆነ ነገር አልተተወም። እንዲያውም በአለፈው ርዕሰ ላይ ያየናቸው የሐዋርያት ተከታዮች የሆኑት የቤተ ክርስቲያን አባቶች አንዲት ቤተ ክርስቲያን፤ ቤተ ክርስቲያን ለመባል ሕጋዊ የክህነትን ሥልጣን ያለው ጳጳስ እንደሚያስፈልጋት፤ ይህ አመራር መኖርም ቤተ ክርስቲያንነቱን አንዲት የሚል ቅጽል እንዲሰጣት የሚያደርግ መሆኑን በዶክትሪን ደረጃ አዘጋጅተዋል።

ይህ ጉዳይ ከላይ እንደተባለው ከፍተኛ ጥንቃቄ የሚደረግበትና መንፈሳዊ ሹመትም በመሆኑ ለሹመቱና ለተሟላው ከፍተኛ ጥንቃቄ ተደርጎለታል። ሹመቱ የጥሪ ሹመት እንጂ የመግዛት ሥልጣን አይደለም። ለዚህ ነው ጌታ ለደቀመዛሙርቱ እናንተ እንደ አሕዛብ ባለሥልጣን አይደላችሁም፤ ከእናንተ መካከል ሊገዛ የሚወድ ቢኖር ራሱን ዝቅ ያድርግ ብሎ ያስተማረው። (ማር. 9፤ 33-36)።

ስለዚህ ከሥጋዊ ሥልጣን በፍጹም የተለየ የመመረጥ ሥራ ነው፤ ከዚህም የተነሳ ይህንን ሹመት በመፈለግ በገንዘብ በኃይል፤ በወገን፤ በቅናትና በተለያዩ መንገዶች ተሟላውና ሹመቱን መውሰድም ሆነ ማሰወገድ በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ክልክል ነው።

የቤተ ክርስቲያን ሰዎች ማድረግ የሚገባቸውና እንዲያደርጉ የተፈቀደላቸው በመጀመሪያ መሪዎቻቸውም በሚመርጡ ጊዜ ከፍተኛ ጥንቃቄ እንዲያደርጉ ነው።

ከዚያ ውጭ ግን እሾማለሁና እሾማለሁ ብሎ ከውጭና ቤተ ክርስቲያን ከማትወከላቸው ሰዎች ጋር ቢተባበርና ለዚህም ጉዳይ መነሻ ቢሆን “እመብ ኤጲስ ቆጶስ ዘተማሕፀነ በእንተ ምግብናሁ ለሰብእ አፉሁ አው በመኳንንተ ዓለም ከመ ይርድእም በእንተ ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን እንዘ የጎሥሥ በዝንቀ አጎሥርቶሙ ለሕዝብ አግዚአብሔር ወክመ ይትወበይ ባእሴሆሙ በዘሊይደሉ አው ከመ ይማዕ ቤተ ክርስቲያን ካልሉ ውጉዝ ውእቀ ወምቶር ወበከሉሙ እለ ይትራድእም፤” ወደ እማርኛ ሲተረጎም፤ “እሾማለሁ ብሎ ከውጭ ሰው ጋር ወይንም ከዓለም መኳንንት ጋር ስለቤተ ክርስቲያን ሹመት ይረዱት ዘንድ የተማፀ ኤጲስ ቆጶስ ቢኖር በዚህ የአግዚአብሔርን ሕዝብ ሊለዋርድ በማይገባ በላያቸው ላይ ሊታበይ ወይንም የባልንጀራውን ቤተ ክርስቲያን ሊወሰድ ፈልጎ የተማፀ ቢኖር ፈጽሞ የተወገዘ ነው፤ በዚህ ሥራ የሚረዱትም ሁሉ ፈጽሞ የተወገዙ ናቸው፤” በማለት ቀኖናችን ያወግዘዋል።

በዚህ አንቀጽ መሠረት ይህንን ሹመት በዘመን በጠኝ ወይም በወገን አለኝ ባይነት፤ በጉልበትና በልዩ ልዩ ኃይል በመጠቀም ሥልጣኑንና ቦታውን መውሰድ እንደማይገባው ነው የሚያስረዳን። አስገራሚ የሆነው ጉዳይ በዚህ የአግዚአብሔር ሕዝብ ሊያዋርድ በማይገባው በላያቸው ላይ ሊታበይ ፈልጎ ይህንን ቢያደርግ የተወገዘ ነው የሚለው ነው፤ ምክንያቱም ሹመቱ የአግዚአብሔርን ቤተ ክርስቲያን ለመምራትና የአግዚአብሔርን ሥራ ለመሥራት እንጂ በአግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ለመታበይ አይደለምና።

በሐዋርያት ሥራም የተነገረው በደሙ የዋጁትን ቤተ ክርስቲያን ትጠብቁ ዘንድ እናንተን ጳጳሳት አድርጎ ሾማችሁ ነው የሚለው፤ ቤተ ክርስቲያንን ከመጠበቅ ውጭ ለሥልጣን ፍለጋና

32 ፍትሕ መንፈሳዊ፤ አንቀጽ 5 ቁጥር 178

ለምችት ተብሎ የሚደረገው ሁሉ ከእግዚአብሔር አሠራር ውጭ ነው፤ በቤተ ክርስቲያን ቀኖናም አልተደገፈም፤ መደገፍም የለበትም። የዛሬው ቤተ ክርስቲያናችን ችግር ይህንን ሕገ ወጥ የሆነውን ነገር በግድም ሆነ በውድ በተጭበረበረና በጎሰኛ መንግሥት በተደገፈ ሕገ ወጥ ምርጫ የተቀመጡትን ሰው እንድንቀበል፤ እውነተኛውን የቤተ ክርስቲያን ትውፊታዊ ቀኖና እንድንጥስ መደረጉ ነው።

በአባቶቻችን የተደነገገውና ለኛ የደረሰው የቤተ ክርስቲያን ቀኖና አሁን እየተሠራ ካለው በተቃራኒ ነው፤ ለዚህ ነው ዛሬ በኢትዮጵያ ያለ የፕትርክና ሹመትም ለእውነተኛነቱ በጥቃቄ ውስጥ የገባው። እንዲህ ሲባል ግን አሁንም የቤተ ክርስቲያን መሠረት የሆነው ሥልጣን ከህጉ በቤተ ክርስቲያን ላይ አይሠራም ለማለት አይደለም። መገንዘብና መሥራት ያለብን ዐቢይ ጉዳይ እንደተቀበልነውና እንደተመሠረተው ሳይዛባ በትክክል እሱኑ በሥራ ላይ ማዋል ብቻ ነው።

ይህን ሐሳብ ከማጠቃለላችን በፊት መሠረተ ሐሳቡ ጥልቅ ግንዛቤ እንዲኖረውና ትኩረት እንድንስጥበት በሚል የቤተ ክርስቲያናችን ቀኖና በመጀመሪያው አንቀጽና በመጀመሪያው ቁጥር ላይ ያሠፈረውን እንደገና መመልከት አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል። “ወኢይሕንፁ ቤተ ክርስቲያን ዘእንበለ በትእዛዝ ኤጲስ ቆላስ ወለእመ ተሀበለ አሐዱሂ ወገብረ ካልእ እምዘንቱ ኢይቅረብ ቁርባን በውስቴታ እስከ ለዓለም ወለእመ ተሀበለ ካህን ዘንተ ቀርቦ በውስቴታ ቁርባን ይትመተር እምሲመቱ”። ያለ ኤጲስ ቆላስ ትእዛዝ ቤተ ክርስቲያንን አይሥሩ/አይመሥርቱ/፤ እንድ ሰው እንኳን ደፍሮ ከዚህ ውጭ ቢሠራ በውስጡ እስከ ዘለዓለሙ ቁርባን አይቅረብ፤ ካህኑም ይህንን ተላልፎ በውስጡ ቁርባን ቢያቀርብ ይሻሮ”። ይኸ የሚያስረዳን ያለ ሲኖዶስ ሥልጣን ማለትም ያለ ጳጳስና ሊቀ ጳጳስ ቡራኬ ቤተ ክርስቲያንን ማቋቋምና በውስጡ መንፈሳዊ አገልግሎት ማለትም

ምሥጢራት ቤተ ክርስቲያንን ማከናወን በፍጹም የተከለከለ መሆኑን ነው።

ይህንን ያደረጉ ሁሉ ከክህነታቸው ይሻራሉ፤ ከጉባዔው ይወገዳሉ፤ የኦርቶዶክሳዊትን ቤተ ክርስቲያን፤ ቤተ ክርስቲያን ያሰኛትና የሐዋርያትን ትውፊትና ሥርዓት ያለማቋረጥ ተከትላ ትሔዳለች የሚያሰኛት ይኸው ብቻ ነው፤ ምክንያቱም በምሥጢረ ክህነት በኩል በሚከሔዱት ሥርዓቶች ማለት ነው። የዘመናችን አስደንጋጭነትና አስፈሪነትም ከዚህ ላይ ነው። የቤተ ክርስቲያኒቱ ትልቁ ሕግና ሥርዓት ሲጣለፍ እንዳልሆነ ሲሆን ጸጥታና ዝምታ ማብዛት ወይም ደግሞ ለነገሩ ተባባሪ ሆኖ መገኘት፤ ነገር ግን ቤተ ክርስቲያንን ሊጎዱ የሚችሉ አፈታሪኮችና ልምዶች የሆኑ ሥራዎች ተሠሩ ሲባል ሆነ ብሎ መነሣትና ማደናገር እውነቱ ከሐሰቱ እንዳይለይ የሰውን አእምሮ መያዝ ይኸ ትልቁ ስሕተት ነው።

ለቤተ ክርስቲያናችን ካሰብንና ቀኖናውም ሥርዓቱም እንዳይዛባ ከፈለግን መጀመር ያለብን ከትልቁ ሥራ ነው። ይኸውም አሁን ተሸሮ ያለው የቤተ ክርስቲያን የመንፈሳዊ አስተዳደር ሥርዓት ነው። የዚህ ጽሑፍ ዓላማ ስሕተቱን ማሳየት ነው። ስሕተት የተባለውም በሕግ አለመመራት ነው፤ በሕግ አለመመራትም ዋናውን የቤተ ክርስቲያን ዋልታ የሆነውን የምሥጢረ ክህነት ተግባር ሰጥንቃቄ እንዲከሔድና እንዲሠራበት አለማድረግ ነው። ለዚህ ለአሁኑ ችግራችን መንስኤ የሆነውን ዐቢይ ጉዳይ ለማወቅ ጠቅላላ የቤተ ክርስቲያኒቱን የቀኖና ታሪክና አወቃቀር መመርመሩ ተገቢ በሆነ በሚቀጥለው ምዕራፍ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ያሳለፈቻቸውን አስቸጋሪ ጊዜዎች እንመለከታለን።

ምዕራፍ ሁለት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የአስተዳደር መዋቅር

2: 1 ታሪካዊ አመጣጡና አመሠራረቱ

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ እመጣጥ በጥንት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ በመጀመሪያው ምዕት ዓመት ቤተ ክርስቲያን ተመሥርታ እንደ ዓመት በኢየሩሳሌም ከቆየች በኋላ በችግር ምክንያት ምእመናን ወደ ልዩ ልዩ አገር ሲበተኑና የወንጌል ቃል ለሌላው ዓለም ለማስራጭት ሲጀመር የመጀመሪያው ሰው ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ ባይሆን አይቀርም ከኢየሩሳሌም ውጭ ክርስትናን ከልብ በመነጨ እምነትና ፈቃደኝነት የተቀበለው።

የሐዋርያት ሥራን የጻፈልን ቅዱስ ሉቃስ ዝርዝር ታሪኩን እንደሚከተለው እቅርቦታል።

“የጌታም መልአክ ፊሊጶስን ተነስተህ በደቡብ በኩል ከኢየሩሳሌም ወደ ጋሃ ወደሚወርደው ምድረ በዳ ወደሆነ መንገድ ሔድ አለው፤ ተነሥቶም ሔደ፤ እነሆም ሕንደኪ የተባለች የኢትዮጵያ ንግሥት አዛዥና ጃንደረባ የክብር በገንዘቧም ሁሉ የሰለጠነ አንድ የኢትዮጵያ ሰው ሊባገድ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ነበር፤ ሲመለስም በሠረገላ ተቀምጦ የክብደት የኢባይያስን መጽሐፍ ሲያነብ ሰማና በውኑ የምታነበውን ታስተውለዋለህ? አለው፤ እርሱም የሚመራኝ ባይኖር ይህን እንዴት ይቻላኛል? አለው፤ እርሱም ከእርሱ ጋር ይቀመጥ ዘንድ ፊሊጶስን ለመነው፤ ያነበውም የክብረው የመጽሐፉ ክፍል ይህ ነበር፤ እንደ በግ ወደመታረድ ተነሳ፤ የበግ ጠቦትም በሽላቹ ፊት ዝም እንደሚል እንዲሁ አፋን አልከፈተም፤ በውርደቱ ፍርዱ ተወገደ፤ ሕይወቱ ከምድር ተወግዳለችና፤ ትውልዱን ማን ይናገራል? ጃንደረባውም ለፊልጶስ መልሶ እባክህ ክቢዩ ስለምን ይናገራል? ስለራሱ ነውን ወይስ ስለ ሌላ? አለው። ፊልጶስም ዐይኑን ከፊተ ከዚህም መጽሐፍ ጀምሮ ስለኢየሱስ ወንጌል ሰበከለት። በመንገድም ሲሔዱ ወደ ውሀ ደረሱ፤ ጃንደረባውም

እነሆ ውሀ እንዳልጠመቅ የሚከለከለኝ ምንድን ነው? አለው። ፊልጶስም በፍጹም ልብህ ብታምን ተፈቅዶልሃል አለው። መልሱም ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ እምናለሁ አለ። ሠረገላውም ይቆም ዘንድ ለዘዘ። ፊልጶስና ጃንደረባው ሁለቱም ወደ ውሀ ወረዱ፤ አጠመቀውም፤” (የሐዋ. ሥራ 8፣ 26-38)።

በዚህ ምንባብ አንድ ኢትዮጵያዊ ባለሥልጣንና የመንግሥት ባለሟል ወደ ኢየሩሳሌም ለሰግደትና ለአምልኮት ሔዶ ነበር። የሔደበትን የአምልኮትና የሰግደት ሥነ ሥርዓት ፈጽሞ ሲመለስ በጋሃ ምድረ በዳ መንዝ ነበረበት። በዚያ ጭል ባለ በርህ በሰረገላው ላይ ተሳፍሮ ብቸኝነቱን ያስወገደው የእግዚአብሔርን ቃል በማንበብ ነበር። የሚያነበውም ቃል ከብሉይ ኪዳን ከትንቢተ ኢሳይያስ በእግዚአብሔር ፊት እንደ በግ መታረድ እንደሚገባው በዚህም በመከራው ላይ ምንም ዓይነት ትንፋሽ እንዳልመለሰ የሚያብራራ ነበር። ይህ ቃል ለዚህ ሰው እጅግ ከባድ ስለነበር የሚተረጉምለት እስፊልጎ ነበር።

ይህን እያሰላሰለ ሳለ ነው ከጃንደረባው አጠገብ የቆመ ሰው እንባቢውን የምታነበውን ታውቀዋለህ? ብሎ የጠየቀው። እንድን የሚያነብን ሰው እንዴት የምታነበውን ታውቀዋለህ ተብሎ ይጠየቃል? ለነገሩ ንባቡም ለእንባቢው ግልፅ አልሆነም ኖሯል፤ እውነተኝነትና ቅንነት በተሞላ ልብ የሚያሰረዳኝ ባይኖር እንዴት ሳውቀው እችላለሁ የሚል መልስ ሰጠ።

በዘመናችን ቢሆን እንዴት እያነበብኩኝ ሳለ ትጠይቀኛለህ ለማለትና አለ-አዋቂነትንም ሳለመግለፅ ብዙ መከራን ማድረግ ይቻላል ነበር። የእግዚአብሔር በዎች እዚህ ላይ ነው ዓለሙን የሚበልጡት፤ የሚያውቁትን እናውቃለን፤ የማያውቁትን እናውቅም ይላሉና። ስለዚህ ጃንደረባው በቅንነት የሚጓዝ በመሆኑ የሚያስተምረኝ ባይኖር እንዴት ሳውቅ እችላለሁ ሲል መለሰ።

እንደገናም ይህ ሰው እውነትን ፈላጊ ነውና በውኑ ክቢዩ ስለራሱ ነውን ወይስ ስለሌላ ሰው ነው የሚናገረው? ብሎ ጠየቀው።

ወንጌላዊው የሐይበት ዓላማ በሙሉ እንደተከናወነለት በመንፈስ ቅዱስ ተረዳ። ስለሆነም ከዚህ መጽሐፍ ጀምሮ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ወንጌል ሰበከለት። ከዚያም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቱ ቀጠለና ወዲያው በውህ የመጠመቅ ሥነ ሥርዓት እዚያው ላይ ተፈጸመ።

ይህ ኢትዮጵያዊ ባለሥልጣን ያገኘው በረከት ከእግዚአብሔር እንደሆነ ስለተገነዘበ ፊልጶስ ከአጠገቡ በመንፈስ ቅዱስ ሲነጠቅ ብቸኝነት አልተሰማውም። ከሁሉ የላቀ በሁሉም ያለና ለሁሉም የሆነ የእግዚአብሔር መንፈስ ክርስቶስ ጋር ነበርና። ስለሆነም ልቡ በደስታ ተሞልቶ ወደ አገሩ የክርስትናን ዜና ይዞ ገባ።

ይህ ታሪክ በዓለም የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊዎች ዘንድ ሙሉ በሙሉ ያለ ምንም ጥርጥር ኢትዮጵያ ክርስትናን በመቀበል ሁለተኛ መሆኗን እንዲያረጋግጡ አድርጓቸዋል። ከዚህ በተጨማሪ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን አንድ አማኝ ወደ ቤተ ክርስቲያን እንደነት በጥምቀት ሲገባ በመጀመሪያ የሚሰጠው የእምነት መግለጫ ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅና አዳኝ እንደሆነ እምናለሁ የሚል ነው። ይህ የኢትዮጵያዊው የእምነት መግለጫ በመባል ይታወቃል።¹ አውባብዮስ የተባለው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊ ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ በክርስትና ውስጥ የመጀመሪያው የወንጌል ፍሬና የድኅነት አዋጅ ከኢየሩሳሌም ውጭ የተገኘበት ነበር። ከጠንቋዩ ስምዖንም ከሮም ቤተ ክርስቲያንም በፊት የክርስትና ፍሬ የታየው በኢትዮጵያ ነው ይላል።²

¹ Early Christian Creeds, J. N. D. Kelley 1997, Longman Siእንደገና ወደ እስክንድርያ ሔዶ በንጉሡ ngapore Publishers PreLtd, Singapore, p. 34

² Eusebius' Ecclesiastical History; Translated by C. F. Cruse, April 2004, Hendrickson Publishers, Massachusetts 37

ከዚህ በኋላ ግን ለሦስት መቶ ዓመታት የክርስትና እንቅስቃሴ በኢትዮጵያ ቢኖርም በመንግሥት ድረጃ ብሔራዊ አልሆነም ነበር። አንዳንዶች እንደሚሉት እምነቱ አያለ ክርስትናን ክርስትና የሚያሰኙት ሁኔታዎች ስላልተሟሉ ክርስትና በእርግጠኝነት በኢትዮጵያ ተሰበክ ለማለት አይቻልም ይላሉ። ይህም የሆነው የክህነት አገልግሎት በወቅቱ አለመኖሩ ነው።

አንደ ብዙዎቹ የታሪክ ጸሐፊዎች ምስክርነትና ዘገባ ከኒቂያ ጉባዔ በኋላ የክርስትና እምነት በግልፅ ተሰበከ፤ አገር አቀፍ እውቅናም አገኘ።³ አገሪቱም የክርስቲያን አገር ተብላ ከመካከለኛው ምሥራቅና ከሮም ውጭ አንድ ራሱን የቻለ የክርስቲያን መንግሥት ያላት ሀገር ተብላ ልትጠራ ቻለች።⁴ ለዚህም ማረጋገጫ የሚሆነው በንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ልጅ በቁንስማ ለአክሱም መሪዎች አትናቴዎስን አስመልክቶ የተጻፈው የክስ ደብዳቤ ነው። የቁስጥንጥንያው ደብዳቤ ለአክሱም መሪዎች ፓትርያርካቸውን አትናቴዎስን እንዳይቀበሉ በማስፈራራትና የአትናቴዎስን ወንጀል በመዘርዘር የፍሬምናጠስን ጽጽብና በእሌክሳንደር ቱወርድ አሜሪካና ኦርቶዶክስ በሚለው መእንዲጸድቅ ካስፈለገ ከተሾመው ከጊዮርጊስ ሥልጣኑ ከህቱን ማስመለስ እንዳለበት ያብራራል።

የቁስጥንጥንያ ደብዳቤ ለአክሱም መሪዎች የሚያስጠነቅቃቸው ነገር ቢኖር አትናቴዎስን መቀበልና ጥገኝነትም መስጠት እንደሌለባቸው ያብራራል። ጽሑፉ አትናቴዎስ ወደ አክሱም ሔዶ ንግግር ቢያደርግ ሕዝቡን ሊያባምን እንደሚችል በፍርሐት የተሞላ ማስጠንቀቂያ ታክሎበታል። ነገር ግን አክሱማውያኖቹ ለደብዳቤው ዋጋ የሰጡት አይመስልም። ያን ደብዳቤ ያነበበ ሰው በጊዜው የነበረችው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ

³ ዩኢ. ኦ. ተ. ቤ. ክ. ታሪክ ብፁዕ አቡነ ጎርጎሪዮስ አዲስ አበባ፤ ገጽ. 34

⁴ Creeds, Councils and controversies: Documents illustrating the History of the Church, AD 337-461, J. Stevenson, 1989, Great Britain, the University Press, Cambridge, London, 37-38

ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ለጠንካራነቷና ለቀኖና ያላትን አከብሮት ሊያረጋግጥ ይችላል። ሊያረጋግጥ የሚችለውም ወንጀል በዝቅብታል ተብሎ የተከሰሰውን ነገር ግን ደግሞ ለፍሬምናጠባ የጽሑፍ ሥልጣን የሰጠውን ታላቁን አባት አትናቴዎስን መደገፉ ነው።

ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የመጀመሪያውን ጳጳስ የእስክንድርያ መንበር በመሾሟ ምክንያት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በአራተኛው መንበር ማለት በእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ሥር እንድትተዳደር ሲሆን የሀገሪ ሰብከት ደረጃም ስምንተኛ እንደሆነ ፍትሕ መንፈሳዊ ያረጋግጣል።⁵

ቤተ ክርስቲያኒቱ እራሷን የቻለች ብሔራዊት በቋንቋና በባሕል ከሌላው የተለየች በሆነች እራሷን በራሷ ማበተዳደር የምትችልና የራሷ ሲኖዶስ ያላት መሆን ነበረባት። ጽሑፋቸው እንደገለጹት አንድ እንደ ኢትዮጵያ ባለ ራሱን በቻለ አገር ላይ የተቋቋመች ቤተ ክርስቲያን ከዓለም እቀፏ ቤተ ክርስቲያን ጋር በመንፈሳዊ ሥልጣን ትሥሥር አንድነት ይኑራት እንጂ በሌላው ሥልጣን ግን ራሷን የቻለች መሆን እንዳለባት የኒቂያ ቀኖና ቀኖና ስድስት ያረጋግጣል ይላሉ።⁶

ከሐዋርያት ጊዜ ጀምሮ የሥርዓተ አምልኮ የቤተ ክርስቲያን አስተዳደርና መንፈሳዊ የሥልጣን ተዋረድ በመግለፅ እንደመመሪያ ሆኖ የቆየው እስከ ኬልቄዶን ጉባዔ ድረስ በመንግሥት ጸድቆ በሥራ ላይ የዋለው ዲዲስቅልያ በመባል የሚታወቀው መጽሐፍ ለየክልሉ ጳጳሳት የሲኖዶስ አወቃቀር መብት የሰጠ ሲሆን የሲኖዶሱ አባላትም በሚያስፈልገው ቦታ ምዕመናንን እያሰመረጡ ጳጳሳት ካሾሙ በኋላ ፓትርያርኩ እንዲያጸድቅላቸው ይጠይቁ እንደነበር ያብራራል።⁷

ቀኖናው እንደሚያሰረዳው እስክንድርያ ኑቢያንና ካርቱጅን በመንፈሳዊ የበላይነት ትመራለች፤ እነርሱም ለእስክንድርያ መንፈሳዊ የበላይነት እውቅና ይሰጣሉ እንጂ የጽሑፍ ሥልጣን ከመንበረ ፓትርያርኩ ከአሌክሳንድርያ እንዲላካቸው ቀኖናው ሊያስገድድም።⁸ ከዚህ በተጨማሪ ግን የእስክንድርያ መንበር በኢትዮጵያ ሀገረ ሰብከት ላይ የሥልጣን የበላይነት እንዲኖረው ከየትኛውም የጥንት የቀኖና መጽሐፍ ላይ አይገኝም፤ ሆኖም ግን ግብፃውያን በራሳቸው የሐሰት ቀኖና ቀምረው የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን በአባትነት ሳይሆን በገዢ የበላይነት ለ1600 ዓመታት ሲገዙ ኖረዋል። ይዚህ ችግር ውጤትም አሁን ለተደቀነብን የቤተ ክርስቲያን የቀኖና መጣክ ዋናው አካል ነው፤ ስለሆነም ይህንን ጉዳይ በሚቀጥለው ርእስ እንመለከታለን።

2.2 የግብፃውያን አስተዳደር በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ ያሳደረው ተጽእኖ

ይህን ነጥብ ከማየታችን በፊት አንድ እንደ ኢትዮጵያ ዓይነት ያለ አገርና ቤተ ክርስቲያን በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ምን ዓይነት የቀኖና መብትና ቦታ እንዳላት መጀመሪያ መግለፅ አስፈላጊ ነው። በፍትሕ መንፈሳዊ ለአንድ እንደ ኢትዮጵያ ያለ ሀገረ ሰብከት ኤጲስ ቆጶስነት ሲሾም ሊደረግ የሚገባው ነገር እንዲህ ሰፍሯል፤

“ወእምአመ ሠምርም ኩሎሙ ይትጋብኡ ኩሉ ሕዝብ ወቀሳውሰት ወኤጲስ ቆጶሳት ወዲያቆናት ወይበል ዝንቱኑ ዘሠመርከዎ ከመ ይኩን ሊቀ ለከሙ

⁵ ፍትሕ መንፈሳዊ፤ አንቀጽ 4።

⁷ Church and Society in Documents, Ed. Alan L. Hayes 1997 Canadian. P. 15.

⁸ The Seven Economical Council pp. 75-81 and The Church of the Ancient Council, Archbishop Peter L' Huiller, 200. St. Vladimir's Seminary, Crestwood, NY. P. 37

ወሰባ ይቤሉ እወ ይሰላሉሙ ካሰበ ወይበል ለዝንቱ ትደልዎኑ ሂመት ከብርት ወለርትዎኑ ሐረቶ በሰናይ ወላጥዩቅ ወኢተረክበ ሳሌሁ ምንትኑ ወለለመ ተሰጥዉም ኩሎሙ ወይቤሉ ከመ ወለቱ ከመዝ ለማን ይደልዎ ሂመት በጽድቅ ወለኮ በአድልዎ ወይበላሉሙ ካሰበ ሥልሰ ለንዘ ይባል ድልውኑ ውእቱ በላማን ለዝንቱ ሂመት አሰመ ይቀውም ኩሉ ቃለ እምአፈ ክልኤቱ አው ሠለስቱ ወለለመ ይበሉ በሃልሰ ድልው ውእቱ ይበፍሉ ወያሰተጣፍሁ እደዊሆሙ ወሰባ ገብሩ ዘንተ በተሰናእዎ ለይኩኑ አርምምዮ ወደ አማርኛ ሲተረጎም “ሁሉም ከመረጡት በኋላ ሕዝቡና ቀሳውሳቱ ዲያቆናቱ ኤጲስ ቆጶሳቱም በዕለተ እሑድ ይሰበክቡ፤ ከእነሱ የሚበልጠው አለቃ ይሆናችሁ ዘንድ የመረጣችሁት ይህ ነውን? ብሎ ቀሳውሳቱንና ዲያቆናቱን ይጠይቃቸው፤ አምን ቢሉ የከበረችው ሹመት ለዚህ ትገባለችን? ይበል። በሚገባና በተርዳ ሥርዓት አፈኗን እጽንድልን ምንም በደል አልተገኘበትንም ይበል፤ እነሱም መልሰው እንደዚህ አንደሆነ ይናገሩ፤ በማድላት ያይደለ በእውነት ሹመት ይገባል፤ ሦስተኛ ደግሞ ለዚህ ሹመት በእውነት ይገባልን ብሎ ይጠይቃቸው፤ ነገር ሁሉ በሁለት ወይም በሥስት ምስክር ይጸናልና፤ በሦስተኛው ጊዜ ይገባል ቢሉ ሁሉም እጃቸውን ዘርግተው ያጨጥጡ። ይህንን በሰምምነት ካደረጉ በኋላ ጸጥታ ይሁን ዲያቆናትም ቅዱሳት ወንጌላትን ገልጠው በተሾመው ራስ ላይ ይያዙ፤ ኤጲስ ቆጶሳቱም ለርሱ በሚገባው ወንበር ያስቀምጡት፤ ሁሉም ከተቀበሉት እግዚአብሔር ይቀበላልና።”⁹

በዚህ አንቀጽ መሠረት ሦስት አስፈላጊ ጉዳዮች መመልከት እንችላለን። በመጀመሪያ የሚያገልግላቸውና የሚሾምባቸው ሕዝቦች በእውነት መምረጣቸውንና ለአባትነት ተመራጩ ብቁ መሆኑን ማረጋገጥ፤ ሁለተኛ የበላይ የሆነው ሊቀ ጳጳላቸው መምረጣቸውንና መውደዳቸውን ማረጋገጥ፤ ሦስተኛውና የመጨረሻ ተመራጩ በኑሮው በአካሔዱ ለታላቋ ሥልጣን ብቁ የሚያደርገው መመዘኛ እንዳለው ሕዝቡ የምስክርነት ቃል መስጠት እንዳለባቸው ማረጋገጥ ናቸው። ከዚህ በተጨማሪ የአገሩን ቋንቋ የሚናገርና ሕዝቡ የሚያውቀው መሆን አንዳለበት ይኸው አንቀጽ ያብራራል።

አሌክሳንደር ቦጎሊፖ በመጽሐፋቸው አንዲት ሀገረ ስብከት ራሷን ከሚያስችሏት መካከል ነፃ መንግሥት፤ ቋንቋና ራሱን የቻለ ሥርዓተ ትምህርት ያስፈልጋል ይላሉ።¹⁰ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከአስከንድርያ ቤተ ክርስቲያን ሥልጣን ከሆነትን ስትቀበል ከዚህ በላይ የዘረዘርናቸውን በሙሉ ያሟላች ነበረች። ማለትም የማንም ጥገኛ ሳትሆን ራሷን የቻለች ቤተ ክርስቲያን ልትሆን ይገባት ነበር። ሆኖም ግን ግብፃውያን በተንኮል በኒቅያ ጉባዔ የተወሰነ በማስመስል መብቷን የሚጋፋ አንቀጽ ጨምረዋል።

የተጨመረውም አንቀጽ “ወሰብኦ ኢትዮጵያ ኢይሂሙ ላሌሆሙ ሊቀ ጳጳላት እማእም ራኒሆሙ ወኢበሥምረተ ርእሰሙ፤ ወውእቱ ዘይደልዎ ይሂም ሳሳሌሆሙ ሊቀ እምነቤሁ ዘውእቱ መትሕተ ሊቀ ጳጳላት፤”¹¹ ወደ አማርኛ ሲተረጎም “ኢትዮጵያ ሰዎች ከአምቂዎቻቸው ወገን በራሳቸውም ፈቃድ ሊቀ ጳጳሳትን ለራሳቸው አይሹሙ፤ ጳጳሳቸው ከአስከንድርያው ባለ መንበር ሥልጣን በታች ነውና። ከሊቀ ጳጳሳት በታች የሆነውን ሊቀ ጳጳስ ከእርሱ ወገን ሊሾምላቸው የሚገባው እርሱ ነውና፤” ይላል።

ይህም አንቀጽ እንኳን ተግባራዊ ቢሆን ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የነበራት ዕድል ብዙ ነበረ። አንድ ሊቀ ጳጳስ የፓትርያርኩ ወኪል ከተሾመ በኋላ በሥሩ ኤጲስ ቆጶሳትን መሾምና ማሾም ቢችል ራሱን በቻለ ሲኖዶስ በግብፃው ሊቀ ጳጳስ ስብላቢነት መሥራት ይቻል ነበር፤ ሆኖም ግን የግብፃውያትን የልብ ጥመትና ተንኮል ተጨምሮበት ያም ዕድል አልተገኘም። በሕጉ መሆን የነበረበት ፓትርያርኩ የበላይ ይሁን እንጂ ወይም የቤተ ክርስቲያኒቱ አባት ይሁን እንጂ ብሔራዊና ክልላዊ ሲኖዶስ በቤተ ክርስቲያኒቱ መኖር ነበረበት። የሲኖዶሱ አባላትም የሀገር ተወላጆች ነበር የሚሆኑት፤ ይህ እንዳልሆነ ግን ከላይ ገልጸናል።

⁹ ፍት መንፈሳዊ፤ አንቀጽ 4።

¹⁰ Alexander Toward an American Orthodox Church, p .23.
¹¹ ፍትሕ መንፈሳዊ፤ አንቀጽ 4፤ 50

ሰለዚህ በዚህ ቃል መሠረት ኢትዮጵያውያን ሊቀ ጳጳሳት ወይም ፓትርያርክ አይሾሙም። ምክንያቱም የእነሱ ፓትርያርኮቸው ከእስክንድርያ ስለሆነ። ይህንን ሐሳብ ግልጽ ለማድረግ ይህ አንቀጽ በኒቂያ የተወሰነ ነው የሚባለው፤ ከታሪካዊ እውነትነት እንጻር ሲታይ ፍጹም ስሕተት ነው። ምክንያቱም በኒቅያ ጉባዔ ጊዜ ኢትዮጵያ ገና መንበረ ጽጵስና እላገኘችም ነበርና። የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያኖች ጳጳሳት ያገኙት እንደ አቡነ ጎርጎርዮስ አባባል የኒቅያ ጉባዔ ከተደረገ ከተወሰኑ ዓመታት በኋላ ነው። ሰለዚህ የኒቅያውያን የኢትዮጵያን መንበረ ሥልጣን ለመገደብ በሌለችበትና ባልነበረችበት ሊካደርጉ አይችሉም፤ በመሆኑም ይህ አሠራር የግብፃውያን የተንኮል አሠራር እንደሆነ ነው የሚያመለክተው።

ለመሆኑ ይህ ሥርዓት በዚያን ጊዜ ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ብቻ ነው? ወይንስ የሌሎች ሀገረ ስብከቶችም እንደዚህ ነበር? በዚያ ዘመንስ ይህ ውሳኔ ልክ ነበር ወይ?

የቤተ ክርስቲያን ታሪክ እንደሚነግረን በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ይሠራበት የነበረው ሕጋዊ የክህነት አስተዳደር እንደሚከተለው ነበር። ለቤተ ክርስቲያን የነበሩት ፓትርያርኮች አራት ነበሩ። ምክንያቱም ቤተ ክርስቲያን አንድ ስለነበረች፤ አንዱ ቤተ ክርስቲያን በአራት መንበር ተከፍላ ትመራ ነበር፤ ምዕራቡን ሮም ስትመራ፤ የምሥራቁን ደግሞ ቁስጥንጥንያ ትመራለች፤ መካከለኛ እስያንና አካባቢውን ኤፌሶን ስትመራ፤ አፍሪካና ግብፅን አጠቃሎ እስክንድርያ ትመራ ነበር። በዚያ ወቅት ምንም ዓይነት ያስተዳደር ችግር እንዳልነበረ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ያስረዳል።¹²

ዳሩ ግን የአፈጻጸም ችግር እንደሚኖር ማንም መዘንጋት የለበትም። ለምሳሌ ፍትሐ ነገሥትና የጥንት ቤተ ክርስቲያን

ሥርዓት መመሪያ የነበረው ዲዲለቅልያ አማኞች ወደ ከህነት እገልግሎት በሚገቡበት ጊዜ ዲያቆን፣ ቄስና ጳጳስ ለመሆን በሚያገለግሉበት ቦታ በሕዝብ መመረጥ እንዳለባቸው ያዛል።¹³ እሁን ባለገበት ዘመን ኤጲስ ቆጶስ ለመሾም መጀመሪያ ቆሞስ ሆነው ሁለትና ሦስት ዓመት መጀመሪያ ቆሞስ ሆኖ ሁለትና ሦስት ዓመት እገልግለው ያገለገሉበት ሕዝብ ሊመሠክሩባቸው የሚሾሙት ይላል። ይህንን የግብፅ ቤተ ክርስቲያን አድርጋው እንዳልነበር ታሪክ ምሥክር ነው። እንኳን ያን ጊዜ ዛሬም እንኳን የሚሾሙት ጳጳሳት ይህንን መለኪያ ያለፉ ናቸው ለማለት እያስደፍርም። እና ችግሩ የት ላይ ነው? ብለን ስንጠይቅ ችግሩ ቤተ ክርስቲያን በሁለት ከተፈለች ከጉባዔ ኬልቂዶን በኋላ ነው።

አንዳንድ መረጃዎች እንደሚያረጋግጡት ከኬልቂዶን ጉባዔ በፊት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሕጋዊ መብቷ የተጠበቀላትና ራሷን በራሷ በመንፈሳዊውም በአስተዳደሩም የምታስተዳድር ከቤተ ክርስቲያን እንደነበረች ከላይ በጠቀስነው ነጥብ ለማስረጃነት ያቀረብነው የቁስጥንጥንያው ንጉሥ ደብዳቤ ማረጋገጫ ነው። ነገር ግን የግብፅ ቤተ ክርስቲያን የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን መብት የገፈፈችው ከኬልቂዶን ጉባዔ በኋላ መሆኑን ያመለክታል።

ምክንያቱም የኬልቂዶንን ጉባዔ ያልተቀበሉት ሌሎች እብያተ ክርስቲያናት የራሳቸው ሊቀ ጳጳስና ፓትርያርክ እየመረጡና እየሾሙ በራሳቸው ዜጎች ሲመሩና ሊተዳደሩ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በመንፈሳዊ ቅኝ አገዛዝ እንደቀጠለች ነብረች። ጥያቄው ግን አባቶቻችን ከላይ የተጻፈውን አንቀጽ ሙሉ በሙሉ ተቀብለውት ነው? ወይስ መተርጉም ተስኗቸው? ብለን ብንጠይቅ መልሱን በሁለት መንገድ ልናየው እንችላለን። እንደኛው አባቶቻችን ለመንፈሳዊ አባቶቻቸው ያላቸውን እክብሮትና መንፈሳዊነታቸውን የሚያረጋግጥ ሲሆን፤ ሁለተኛው ደግሞ በግብፅ ቤተ ክርስቲያን እንቢተኝነት የአባቶቻችን ጥያቄ

¹² Seven Economical Councils, Volume 14 እንዲሁም ፍት መንፈሳዊ አንቀጽ 7

¹³ Alan L. Hayes Church and Society in Documents, 1997, P. 15

መልስ ባለማግኘቱ ነው፤ ከዚህም የተነሣ በግብፅ ቤተ ክርስቲያን ለ1600 ዓመታት እንደተመራን ታሪካችን ያረጋግጣል።

እባቶቻችን ለግብፃውያንም ሆነ ለኒቂያው የቤተ ክርስቲያን ቀኖና በትክክል ተገዥዎች ሆነዋል። ቀኖናው እንደሚለው የግብፅን ቤተ ክርስቲያን ሳታስፈቅድ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከልጆቿ አትሹም ስለሚል፤ ጉልበት ሳያንሳቸው፤ እውቀት ሳይጎድላቸው፤ በጥንካሬያቸውና በብርታታቸው ከግብፃውያን በብዛት የሚአጥፉት ኢትዮጵያውያን በአቅምም በብዛትም ከእነሱ በጣም የሚያንሱት ግብፃውያን ለእንድ ሺህ ስድስት መቶ ዓመታት መንፈሳዊ ቅኝ እገዛዝ ሥር ወድቀው ኖረዋል።

በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ ለረዥም ዓመታት መንፈሳዊ ቅኝ እገዛዚን ዘርግታ የነበረችው የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ያደረገችውን ደባ በመመልከት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከግብፅ ልትለይ የምትችልባቸው ብዙ ምክንያቶች ነበሯት። የቀኖና መብት ከሚሰጠው በተጨማሪ ዛሬ እጅግ ሩቅ ሆነን ስንመለከተው በጣም የሚያሳዝንና የሚያሳፍር ነገር ተፈጽሟል። በጽድቅና የሚመደቡት ሰዎች የዕውቀትና የሥራ ብቃት የሌላቸው ለይስሙላ ብቻ በእባትነት የሚቀመጡ፤ የቋንቋና የግንዛቤ ልዩነታቸው የሰፋ፤ ቤተ ክርስቲያኒቱ የሚያስፈልጋትን ማድረግ የማይችሉና የማይፈልጉ ከመሆናቸውም በላይ የፈጸሟቸውን እጸያፊና ኢ-ክርስቲያናዊ ተግባራት መመልከት ይቻላል። ብፁዕ እቡነ ጎርጊስ አንድ ሦስቱን ያህል ስለጠቀሷቸው በዚህም ጽሑፍ ላይ በድጋሜ ማውሳቱ ተገቢ ነው።

1ኛ አንበሳ ውድም በተባለው ንጉሥ ጊዜ የነበሩት ጳጳሳት ንጉሡ ሊሞት ሲል ሊቀ ጳጳሱ ሐደው እያነጋገሩት እያሉ ስለቀጣዩ ንጉሥ እንዲያማከሩት ጠይቋቸው ከትልቁ ልጅ ይልቅ ትንሹ ቢነግሥ እንደሚሻል ምክር ሰጡ። በዚህም ምክንያት ንጉሡ ሊሞት ትንሹ ልጁ እንዲነግሥ ሆነ። ይህንን የተመለከተ ግብፃዊ መነኩሴ የሐሰት ደብዳቤ እዘጋጅቶ ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን የተጻፈ በማስመለል የጳጳሱን ስም አርክሶ በግብፅ

ቤተ ክርስቲያንም ተአማኒነት በማጣታቸው የተወገዙ መሆናቸውን በመግለጽ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን መንገሥ የሚገባው ትልቁ እንጂ ትንሹ አይደለም በማለት ደብዳቤ ጽፋለች ብሎ ይህንን ላልተሾመው ወንድም አስረድቶ ትንሹን አስገድሎ ጳጳሱን አሣስሮ እራሱ ጳጳስ ሆነ።

2ኛ በነፍስ ግድያ የተከሰሱ ሊቀ ጳጳስ ሲሆኑ፤ ጳጳሱ በነፍስ ግድያ ምክንያት ተከሰው ወደ ሀገራቸው በሔዱ ጊዜ ነፍስ ማስገደላቸውን ሳይሆን የኢትዮጵያ መነኩሳት አላሠራ ማለታቸውን ሪፖርት በማቅረባቸው፤ ይህም ሁኔታ እውነት መሆኑን የግብፅ ቤተ ክርስቲያን መርማሪ ልክ እውነቱ ጳጳሱ ያሉት ሳይሆን ነፍስ ማስገደላቸው መሆኑ ስለተረጋገጠ ሥልጣናቸው ተገፍፎ ሌላ ጳጳስ እንዲሾም መሆኑን፤

3ኛ በገንዘብ ወዳድነት የተከሰሱት ጳጳስ ናቸው፤ እኒህም የማዕረግ ስማቸው እባ ጊዮርጊስ የተባሉ ጳጳስ በስስትና በነጋዴነት በመከሰሳቸው ምክንያት ወደ ሀገራቸው እንዲሰናበቱ ሆነዋል። ከዚህ ሁሉ የሚገርመው ግን ግብፃዊ እስላም ከግብፅ የተላኩኝ ጳጳስ ነኝ ብሎ ለተወሰነ ጊዜ በኢትዮጵያ ላይ ጳጳስ ሆኖ መቆየቱ እንደነበረ አብራርተው ጽፈዋል።¹⁴

መምህር ገብረ ዮሐንስ ገብረ መድኅን ከብፅ እየተላኩ በኢትዮጵያ አገልግሎት ይሰጡ የነበሩ ጳጳሳትን በሦስት መድበዋቸዋል፤ ግማሾቹ ራስ ወዳዶችና ግድየለሾች እንደነበሩ ከገለጹ በኋላ ሌሎች ደግሞ ከእስላሞች የተላኩ የሥላሳ ሥራ የሚሠሩ ሲሆኑ፤ በጣም ጥቂቶቹ ግን የተላኩበትንና የተመደቡበትን ኃላፊነትና የሥራ ድርሻ በትክክል የተወጡ እንደ ነበሩ አብራርተዋል።¹⁵ ቀሲስ መርዐዊ ተበጀም የዚሁ ተምሳሳይ ሐሳብ

¹⁴ የኢትዮጵያ እ. ተ. ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከሉሴ መልአኩ ገጽ 53-57

¹⁵ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከፍል ሁለት ገጽ 70-71።

ያስፈሩ ሲሆን ያሁኑን የግብፅን ቤተ ክርስቲያን ሲራ ግን ሳይጠቁሙ አላለፉም።¹⁶

በአጠቃላይ ግብፃውያን የኢትዮጵያውያንን የዋህነት በትክክል ስለተረዱ ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን የመጣ ሁሉ እውነተኛ ነው ስለሚባል ይህንንም መነኩሳቱ ስላረጋገጡ በዚህ ዘዴ እየተጠቀሙ ስጊዜውም ቢሆን ሥልጣን ይዘዋል።

ይህንና ይህንን በመሳሰለው በደል የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን የበላይነት በሕግም ሆነ በኃይል ነፃ መውጣት ትችል ነበር። በግብፅ ቤተ ክርስቲያን ራስ ወዳድነት ምክንያትና አባቶቻችንም ቀኖና እንጥሳለን ብለው መንፈሳዊ ሥልጣንን በኃይል ለመውሰድ አልሞከሩም። ነገር ግን በዙዎቹ ሕጋዊ ጥያቄ አቅርቦል፤ ከጥያቄዎችም መካከል የቅዱስ ሐርቤ ጥያቄ በዋነኛነት የሚጠቀስ ነው። ሆኖም ግን ለጥያቄዎቻቸው ሁሉ በጎ መልስ አልተገኘም። ምክንያቱም የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ለግብፅ ቤተ ክርስቲያን የማትነጥፍ የገቢ ምንጭ ስለነበረችና በተጨማሪም የበላይነቱና በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ መጠራቱ ሌላው በቤተ ክርስቲያኒቱ ላይ የተሠራ ደባ ነው።

በአከራሪ እስላም አጣብቂኝ ውስጥ ያሉ የግብፅ ቤተ ክርስቲያኖች ለክህነት አገልግሎት እንኳን የሚያስፈልጋቸውን ገንዘብ የሚያገኙት ከኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያኖች ነበር። ይህ የገንዘብ ብዛትና የሥልጣን የበላይነት የግብፃውያንን አእምሮ ሸፍኖ በሥርዓትና በሕግ የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን እንዲለቁ አላደረጋቸውም። ሥርዓቱ ተያይዞ እስከ ቅርብ ዘመን በመድረሱ በንግሥት ዘውዲቱ የተጀመረው የጽሕፈት ይገባኛል ጥያቄ በንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ፍጻሜ አግኝቷል። ከዚያም በፊት ሆነ በኋላ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በልጆቿ እንድትተዳደር የቀረቡ ጥያቄዎችና መልሶቻቸውን በተመለከተ “የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት” በሚል

¹⁶ ሰላም መጽሐት ቁጥር 19, ጀርመን ተሰባሚ መርአዊ ተበጀ።

ርዕስ የተዘጋጀው ልዩ እትም በዝርዝር ስለአብራርው ያንን መመልከት ይቻላል።

ይህ የረጅም ጊዜ የመንፈሳዊ ቅኝ አገዛዝ በቤተ ክርስቲያኖችንና በቀኖኖችን ላይ የደበዘዘ ግንዛቤ እንዲኖረን ስላደረገ በአፈ ታሪክ ላይ እንድናተኩር በትልቁና በመሠረታዊ የቤተ ክርስቲያን መሠረት በሆነው የሥልጣን ክህነት ጥያቄ ላይ የማያገባን እስኪመስለን ድረስ በታዛቢነት እንድንቆም አድርጎናል።

ከዚህ በተጨማሪ እዚህ ላይ ሳይገለጽ የማይታለፈው በኢጣሊያ ወረራ ጊዜ የተፈጸመው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የአስተዳደር ችግር ጭምር ነው። ይህንን አንዳንዶቹ ለዛሬው ስሕተት በማስረጃነት ስለሚያቀርቡት ምን ያህል የተሳሳተ እንደሆነ ለማሳየት በሚቀጥለው ነጥብ ላይ እንመለከተዋለን።

2.3 የኢጣሊያ ወረራ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ ያስከተለው ችግር

ኢጣሊያ ኢትዮጵያን በወረረችበት ወቅት በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ላይ የፈጸመችው ግፍ በተለያዩ ታሪክ ጽሑፎች ተዘግቧል። እንደ አቡነ ጎርጎርዮስ ገለጻ ኢጣሊያን ወረራ ወቅት “ሞሶሎንያዊቱ የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ከወታደሩ ጋር በመሆን የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንን አያጠፋ ጥፋት አጥፍታለች። በሺህ የሚቆጠሩ ገዳማት መነኩሳት ካህናት አቃጥለዋል። የአቡነ ጴጥሮስና የአቡነ ሚካኤል መስዋዕትነትም በዚህ ጊዜ ነበር፤”

ኢጣሊያ ወደ ሀገራችን ገብቶ ወረራውን እንደቀጠለና ክርስቲያኑን ሕዝብ እንዳስፈጀ ሲያዩ ግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ ሹመት

ሊካሰሉ ወደ ሮማ የሔዱ መሆናቸውንና ከዚያም ላይመለሱ ወደ ሀገራቸው ወደ ግብፅ እንደቀጠሉ ያብራራሉ። ከዚያ በኋላ የሆነውን ታሪክ እንደሚከተለው ገልጣውታል። ገዚህ ጊዜ የኢትዮጵያ ሊቃውንት ተሰብስበው ከአምስቱ ኤጲስ ቆጶሳት አንዱን አቡነ አብርሃምን የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሊቀ ጳጳስ አሏቸው። በዚህ ጊዜ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን አድራጉክ ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ውጭ ነው ስትል አቡነ አብርሃምንና በላቸው ይተሾሙትን ሁሉ አወገዝቸ። ይሉና ብፁዕነታቸው የራሳቸውን ሐሳብ ሲጨምሩ እንዲህ ይላሉ፤ “ድርጊቱ በቀኖና ቤተ ክርስቲያን እንኳን ነውር የለበትም፤ ብቻ እውነት ይሁን ውሸት የግብፅ ቤተ ክርስቲያን የምትሰው 1921 ዓ. ም. አራት ኢትዮጵያውያን ኤጲስ ቆጶሳትና አምስተኛ ግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ ሲሾሙ ውል አበን። ውሉም የግብፅ ቤተ ክርስቲያን ሳታውቀው ሊቀ ጳጳስ ይቅርና ኤጲስ ቆጶሳስ እንኳን መሾም እንደማይቻል የፈረመ መሆናቸው ነው፤ ነገር ግን የግብፃውያንን ውግዘት ከምንም ሳትቆጥር የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሥራዋን ቀጠለች። አያሌ ኤጲስ ቆጶሳትን እየሾመች ለሐዋርያዊ ተልዕኮ አስማራች፤ ብለዋል።”¹⁷ ነገር ግን እውነተኛው ታሪክ ማለትም የሊቀ ጳጳሱ ወደ ሮም የሔዱበት ምክንያት በግብፁ ሊኖዶስ የተገለጸው ገለፃ እቡነ ጎርጎርዮስ ካሉት በጣም የተለየ ነው።

ሙሉ ቃሉም እንዲህ ነበር የሠፈረው፤ “የግብፅ ሊቀ ጳጳስ በሐበሾች ላይ ያላቸውን መንፈሳዊ ሥልጣን ለመውረስና ለራሳቸው ለማድረግ ከሰብሰባቸው አምቢ ብለው መቅረታቸው ነው። ሊቀ ጳጳሱን አባ ቄርሎስን የሐበሻ ቤተ ክርስቲያን ከግብፅ የሚያስተላሥራቸውን ማሠራያ ለመፍታትና አርነት ለመውጣት የአሸታ ፈቃዳቸውን ቢጠይቅ እምቢ ቢሉትና ብዙ ፓትርያርኩንም አስከደ ከላቸው የመንፈሳዊ ልቅና አልወጣም ብለው በመመለሳቸው ነው።”¹⁸ ይህ አባባል እቡነ ጎርጎርዮስ ሥልጣን ሊካሰሉ ከሚሉት እጅጉን የተለየ ነው። ከዚያ ይልቅ የቤተ ክርስቲያኒቱን ሥልጣን ወይም ቀኖና ለማስጠበቅ ቢባል የበለጠ ትርጉም ወይም ስሜት ይኖረዋል። በብፁዕ እቡነ ጎርጎርዮስ

እለፃ መሠረት አምስት ኤጲስ ቆጶሳት የነበሩ ሲሆን አንደኛው ሰብሳቢያቸው ግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ አራቱ ኢትዮጵያውያን ኤጲስ ቆጶሳት ሲሆኑ ግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ ወደ ሀገራቸው ሔዱ። ከአራቱ ኢትዮጵያውያን ኤጲስ ቆጶሳት ሁለቱ በወራሪው በኢጣሊያ ተገደሉ። የሚቀሩት ሁለት ብቻ ናቸው። እነዚህ በቁጥር ከግማሽ በታች ስለሆኑ ቤተ ክርስቲያንን ወክለው የሚወሰኑት ውሳኔ ተቀባይነት አይኖረውም። ይህ ሕግ እንኳን በመንፈሳዊው ይቅርና በፖለቲካው ዓለምም እየተሠራበት ያለ ሕግ ነው። ከዚህም ጋር በደንብ ልናጠናው የሚገባን የዘመኑ ታሪካዊ ሁኔታ ነው።

ስለዚህ በታሪክ እንደሚታወቀው ካቶሊካዊት ኢጣሊያ ኢትዮጵያን በያዘችበት ጊዜ የመጀመሪያ እርምጃዋ ቤተ ክርስቲያንን መቆጣጠር ነው። ዓላማዋም በቤተ ክርስቲያኗ ስብከት ሕዝቡ እምኖ የኢጣሊያንን መንግሥትና የኢጣልያንን ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ይቀበላል በሚል ነበር። ተክለ ጻዲቅ መኩሪያ በመጽሐፋቸው እንዳስፈሩት የኢጣሊያ ጦር ከአሥመራ ተነስቶ ትግርኛ ተናጋሪውን ሀገር ከተቆጣጠረ በኋላ ብዙ ሕዝብ ያለቀበትና የኢትዮጵያ ጦር ጨርሶ የነቀለው የማይጨውን እልቂት በኋላ ነበር። በዚህ ጊዜ ንጉሡ ሸሽተው ወደ አዲስ አበባ ገቡ።

ተክለ ጻዲቅ መኩሪያ ይህንን እስመልክቶ እንዲህ ይላሉ፤ “ንጉሡ ከማይጨው ተመልሰው እንደገና ኮረም ላይ ለመዋጋት አስቡ፤ በዚህ ጊዜ አቡነ ጴጥሮስ፤ አጪጌ ገብረ ጊዮርጊስ፤ ልዑል ራስ ካሣና ሌሎችም መኳንንት የግርማዊነታቸው ኮረም ላይ መዋጋትና መሞት ጠላትን ከመጥቀም በቀር ኢትዮጵያን በምንም በኩል እንደማይጠግናት አስረድተው ወደ አዲስ አበባ አንዲመለሱ ለመገኘታቸው ከዚህ በኋላ ግርማዊ ቀጥማዊ ንጉሠ ነገሥት የእኔ ወደ አዲስ አበባ መመለስ ለሕይወቴ መሳሳት ሳይሆን ለኢትዮጵያና ለሕዝቧ ጠቀሜታ ያደረጋችሁት መሆኑን ቃል ግብፅን ብለው በላዲሱ ቃል ከገቡላቸው ወዲህ እንግዲያውሳ የተረፈው ጦር እንዲመለስ ንጉሡ ብለው ከተሰበሰበ በኋላ ደጀን አየሁት ወደ አዲስ አበባ ጉዞ ጀመሩ።”¹⁹ በዚህ ንባብ መሠረት ሁለት

¹⁷ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን በብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ ገጽ 91

¹⁸ በገሪማ ታፈረ ጎንደሬ በጋሻው፤ ገጽ 84

¹⁹ የኢትዮጵያ ታሪክ ከአፄ ይኩኖ አምላክ እስከ አፄ ኃይለ ሥላሴ ተክለ ጻዲቅ መኩሪያ ገጽ 216

መሠረታዊ ጉዳዮች አንመለከታለን፤ አንደኛው በጦርነቱ ጊዜ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የበላይ መሪዎችና ባለሥልጣናት አብረው ከጦርነቱ አንደኛውና በማሸነፍና በመሸነፍ ጊዜም ምክር ስሜዎች፣ አማካሪዎች፣ ገዛቸውና ናዛቸው እንደነበሩ፤ በዚህም ምክንያት ጃንሆይ ወደ አዲስ አበባ መመለሳቸው በጳጳሱ ተጠይቀውና ተገዝተው እንደሆነ እንገነዘባለን። አጩ የሚለው ሥልጣን በዚያን ጊዜ የቤተ ክርስቲያንን አስተዳደር በበላይነት የሚመራ የሊቀ ጳጳስ ሥልጣን የነበረው ነው።

ተከለ ጻድቅ አሁንም ታሪካቸውን ሲቀጥሉ፤ ከአዲስ አበባ በኋላ የሆነውን በሦስት የተከፈለ ውይይት፤ ከቤተ ውጣ ውረድና ከክርክር በኋላ የጃንሆይ ወደ ውጭ ሀገር መውጣትና ለዓለም መንግሥታት ማኅበር ማመልከት እንዳለባቸው ሲወሰን ከግማሽ በላይ የሆኑት የካቢኔ አባላትና አጩው ጭምር አብረዋቸው እንደተጓዙ ገልጸዋል፤ ሆኖም ጸሐፊው አብረዋቸው የተሰደዱትን ባለሥልጣናትና እጩው ከጂቡቲ በኋላ የት እንደሔዱ በጽሑፋቸው አልገለጹም። ጃንሆይ ግን በእንግሊዝ መርከብ ሆነው ቀይ ባሕርን አቋርጠው በሀይፋ ተጉዘው እንግሊዝ ሀገር እንደገቡ ተብራርቶ ተጽፏል።

እዚህ ላይ የምናሰምርበት ጉዳይ የኢትዮጵያ መንግሥት ያን ጊዜ አስመፍረሉንና ንጉሡም በማዕረጋቸው እንዳሉ ከፊል ካቢኔያቸው አብሮ ሲሰደድ ሌላው ደግሞ ለጦርነት በርህ መግባቱን ነው። የቤተ ክርስቲያኒቱ ጉዳይም ከዚህ ጋር አብሮ የተያያዘ ነው። በጦርነቱ አብረው የነበሩት እጩ ገንዘብና ከንጉሡ ጋር ሲሰደዱ፤ አቡነ ጳጥሮስና አቡነ ሚካኤል ደግሞ ከአርበኛው ጋር ወደ በርህ ገብተው በለማዕትነት ተሰውተዋል።

ኢጣሊያ ሀገሪቱን ሲቆጣጠር በእነ አቡነ ጎርጎርዮስ ዘገባ መሠረት አራት ኢትዮጵያውያን ኤጲስ ቆጶላትና አንድ ግብፃዊ ሊቀ ጳጳስ አንደኛው ከአራቱ ሁለቱ ለኢጣሊያ መንግሥት እውቅና ላለመስጠት በረሃ እንደገቡና ግብፃዊ ሊቀ ጳጳስ ደግሞ ወደ ሀገራቸው እንደተመለሱ እንረዳለን። በዚህ ሀሳብ መሠረት የቤተ

ክርስቲያኒቱ መሪዎች ከሁለት መከፈላቸውን ለመገንዘብ እንችላለን።

ይኸውም አንደኛው ለኢጣሊያ መንግሥት እውቅና የሰጠ፤ ሌላኛው ደግሞ የኢጣሊያ ተቃዋሚና በኢትዮጵያ ላይ በመንግሥትነት እውቅና ያልሰጠ ወይም ያልተቀበለ ነው። አቡነ ጎርጎርዮስ እንደቀላል በመጽሐፋቸው ላይ ሳቸል ያደረጉት ዐረፍተ ነገር ምን አልባትም ለአሁኑ ጊዜ ችግራችን አንደኛው መንግሥት ነው ብዬ አምናለሁ፤ ምክንያቱም ያንጊዜ የተፈጸመው ስሕተት እንደቀናና ከተቆጠረና በጳጳሳቱ እውቅና ከተሰጠው ያሁኖቹ ስሕተተኞችም ያንኑ ለመድገም አያዳግታቸውምና ነው።

አቡነ ጎርጎርዮስ ሲያብራሩ ግብፃዊው ሊቀ ጳጳስ ወደ ሮም ሥልጣን ለመከሰስ መሔዳቸው፤ አልሳካላቸው ሲል ወደ ግብፅ እንደተመለሱ በዚህም ምክንያት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከአራት ኤጲስ ቆጶላት አንዱን አቡነ አብርሃምን በሊቀ ጳጳስነት እንደመረጡ፤ ይህንንም የግብፅ ቤተ ክርስቲያን ከቤተ ክርስቲያን ቀናና ውጭ ነው በማለት እንደአወገዝች፤ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ግን ውግዘቱን ከምንም ሳትቆጥር ሥራዋን አንደቀጠለች ያብራራሉ።

መምህር ሉሌ መልአኩ በበኩላቸው ስለዚህ ጉዳይ የሚሉት ደግሞ እንደሚከተለው ነው። “ሊቀ ጳጳሱ አቡነ አብርሃምን በተጠባባቂ ጳጳስነት አስቀምጠው ወደ ሮም ተጓዙ። ስለሔዱበት ምክንያት አንዳንድ ሰዎች ማርሻል ግራዚያኒ ደመኛ ጠላት በሆነው በእንግሊዝ መንግሥት ሥር ከምትተዳደረው ግብፅ ካላቸው ከእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ካልገነጠሉ በሊቀ ጳጳስነት ሽፋን የሰለላ መረብ ሊፈጠር ስለሚችል በምንም ምክንያት የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ማስተዳደር አይፈቀድልዎትም ሰላላቸው የሔዱት አቤቱታ ለማቅረብ ነው፤ እሳቸው ሮም ሔደው ጥያቄያቸውን ቢያቀርቡም የኢጣሊያ ባለሥልጣናት የግራዚያኒን ውሳኔ በማጽናት የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ከእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን ካለዩዎት ቤተ ክርስቲያኒቱን ለመምራት አይፈቀድልዎትም የሚል ቁርጥ ያለ ሐሳብ ስለተሰማቸው

በዚያው ወደ ሀገራቸው ሔደው ተቀመጡ።²⁰ መምህር ሉሌ ይህን ካሉ በኋላ እንደ አቡነ ጎርጎርዮስ ሁሉ የጳጳሱን ጥሎ መሸሸና የግብፅን ቤተ ክርስቲያን ውግዘት አቃለዋል። የመምህር ሉሌ መላኩን ሀሳብ በታሪክ ደረጃ ከተቀበልን ሊቀጳጳሱ ወደርም የሔዱት የቤተ ክርስቲያን ቀኖና በመጣሉ ምክንያት ወራሪው ኢጣሊያ ያዛባውን ፍርድ እንዲያስተካክልና ቤተ ክርስቲያኒቱ ቀኖናዋን ጠብቃ እንድትኖር ለማድረግ ሲሆን ያ ሕጋዊ ጥያቄ ስላልተሳካ ንጉሠ ነገሥቱ ወደ ባዕድ ሀገር እንደተሰደዱ ሁሉ ሊቀጳጳሱም ወደ ሀገራቸው መሔዳቸውን ነው። በዚህ ሀሳብ መሠረት ከላይ እንዳልነው የሊቀጳጳሱ ወደ ሀገራቸው መመመለስና የሌሎች ኤጲስ ቆጶላት መገደል ቤተ ክርስቲያንን የሚወክል ሕጋዊ አካል አለ ማለት አይቻልም። ቤተ ክርስቲያንን የሚወክል ሕጋዊ አካል ከሌለ ሥራዋን ቀጠለች የምንላት ቤተ ክርስቲያን ልትኖር አትችልም።

ሁሉንም ስንመለከተው ከቀኖና አኳያ ያዩት እይመስልም። አሁንም ከላይ ያየናቸው መረጃዎች ሆነው ከቀረቡት የበለጠ ተጨባጭነት ያሰውና የሁኔታዎች አስገዳጅነት ያሰደረገው በመሆኑ የዘመኑ ጸሐፍት እንዲህ ብለው ነው የገለጹት፤ ገመጀመሪያ ጊዜ 'ኢጣሊያ' ለፖለቲካው መነሻና መገሰገሻ ያደረገው የኢትዮጵያ መንግሥት ሊቀ ጳጳስ የነበሩትን አቡነ ቄርሎስን ከግብፅ ፓትርያርክ ሕግ አስከድቶ በተለይ የኢትዮጵያ ፓትርያርክ ባለሙሉ ሥልጣን እንዲሆኑ ለምኒቸው ነበር። ሊቀ ጳጳሱ ግን በዚህ ዓይነት ሁኔታ የማይወነጀሉ መሆናቸውን በንግግራቸውም ሆነ በአስተያየታቸው ስለገለፁ በአውሮፕላን ለሳፍሮ ወደርም ላካቸው።²¹

በዚህ ሃሳብ መሠረት ግብፅኛው ሊቀጳጳስ ሹመት ለምነው ላይሆን ለምኖ መጥቶላቸው ነበር። ተራ ጳጳስ ሆነው ከሚቀሩም ፓትርያርክ እንዲሆኑ ተለምነው ነበር። ነገር ግን የተመደቡበት የሥራ ድርሻ የቤተ ክርስቲያንን ጥቅም ለግል ክብር ማዋል ላይሆን ለቤተ ክርስቲያን ዶክትሪንና ቀኖና ታማኝ እንዲሆኑ ነው። ከዚህም ጋር የግብፅ ቤተ ክርስቲያን ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን

የምትሾመው ሊቀ ጳጳስ ታማኝነቱ ለግብፅ ቤተ ክርስቲያን ብቻ ሳይሆን ለኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መንግሥት ጭምር እንደነበር በሹመት ጊዜ የሚፈጽመው ቃለ መሐላ ያስረዳል። ገንዘብም ትእዛዞች አንዳቸውን ጥሶ ከቅዱስ ማርቆስ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት የወጣ እንደሆነ ወይም ሌላ ትምህርት የተቀበለ እንደሆነና ለሊቀ ጳጳሱም አልታዘዘ ብሎ በግርማዊ የኦርቶዶክሳዊት ንግሥተ ነገሥታትና በግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ላይ አድማ ያሳደመ እንደሆነ ወይም ሥልጣን አለኝ ብሎ አገር ከድቶ ለብቻ ንጉሥ እቀባለሁ ብሎ የወነጀለ እንደሆነ ከሀገር ጋርም ሆነ ከመኳንንት ተሰማምቶ በመንግሥት ላይ አድማ ያሳደመ፤ ከሌላም ጋር ተሰማምቶ ሊቀ ጳጳሱን ቅባ ብለው በድፍረት የሠሩ እንደሆነ ከከህነታቸውና ከሥልጣናቸው የተሻሩ መሆናቸው ነው። ከቤተ ክርስቲያንም የተገዙቱ ይሆናሉ።²²

ይህን ሃሳብ በትክክል ለተረዳ ሰው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መንግሥትም የተረጋጋ አስተዳደር እንዲኖረው ኃላፊነት እንዳለባትና የግብፅ ቤተ ክርስቲያንም ሊቀ ጳጳስ ለትመድብ የሀገር እንድነት ኃላፊነት መሸከም እንዳለባት ኃላፊነትና ግዴታም ጭምር አስገብታ እንደነበር ነው። ስለዚህም ከላይ እንደተገልጸው ዋናው የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር መሪ ማስትም በዚያ ዘመን የአስተዳዳሩን ሥርዓት በዋነኛነት የሚመሩት እውጌው ስስነበሩ እንደዋናው አስተዳዳሪ ልንቆጥራቸው እንችላለን፤ በመሆኑም እሳቸው ከንጉሡ ጋር ተሰደዋል። የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የበላይ መንፈሳዊ መሪ የሆነችው የመደበቻቸው ሊቀ ጳጳስ በግድም ሆነ በውድ ወደላካቸው ወደ ሀገራቸው ተመልስዋል። ከሀገር ውስጥ ያሉት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የበላይ ባለሥልጣን የሆኑት ጳጳሳት በጦርነቱ ምክንያት ወደ በርሃ ተሰደዋል፤ በዚያ ወቅት የቀሩት ለኢጣሊያ መንግሥትና ለካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን በኢትዮጵያ ላይ መንግሥትነትና እውቅና የሰጡ ናቸው።

በመሆኑም ያን ጊዜ የተሾሙት ጳጳሳትና የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን የለዩት በኢጣሊያን የተሾሙት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ባለሥልጣኖች በዚህ ጉዳይ ላይ የነበራቸው ለቋምና እምነት ምን እንደነበር እንደሚከተለው እንመልከት።

²⁰ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ፣ ጸሐፊ መላኩ፣ ገጽ 170

²¹ ጎንደራ ቢጋሻው፣ በገራማ ታፈረገ ገጽ 84-86

²² ዝኒ ከማሁ

በጊዜው የተሾሙት ሊቀ ጳጳስ እንዲህ ብለው ነበር፤ 'ለኃያሉ ለኢጣሊያ መንግሥት ተገዙ፤ እግዚአብሔር ለሰጠው መንግሥት ለልገዛም ግለት ከጋጢጢአት ይቆጠራል። ቃላችንን ሰምታችሁ ብትገዙ በምድር ሀብት በሰማይ መንግሥት ሰማያት ለእናንተ ትሆናላችሁ ከእኔ ከሃይማኖት አባታችሁ ትለዛዝ ወጥታችሁ ግን እንገዛም ብትሉ በምድር ቅጣት በሰማይ ገህመ አላት መኖሪያችሁ ይሆናል።'²³ ይህ አባባል ኃይለኛ የፖለቲካ ሰብከት ነው። ኢትዮጵያውያኑ ለሮም ባለመግዛታቸው ምክንያት በምድርም በሰማይም ቦታ የላቸውም፤ በምድር የወራሪው የኢጣሊያ ወታደር ያስቃያቸዋል፤ ነፍሳቸውንም እግዚአብሔር የኢጣሊያ ተባባሪ በመሆን ይኮንናቸዋል። ሰብከቱ የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን ከኢትዮጵያ ሕዝብ የሚለይና ከፍተኛ የፖለቲካ ተፅእኖ የተጠናወተው ሰብከት ነው።

ስለዚህ እነዚህን የፖለቲካ ሹመኞች ኢትዮጵያዊነታቸውን ባንክድም የኢጣሊያኑን የበላይነት ስለተቀበሉ በኢትዮጵያዊነት ቤተ ክርስቲያንን ይመራሉ ማለት ከባድ ነው። መጀመሪያውኑ ሞሶሎኒን ጨብጣ ወሸኔ ብላ ኢትዮጵያን በመውጋቱ ተስማምታ የላከቺው የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ የበላይ እንደምትሆን ቃል ስለተገባላት ነው። ስለዚህ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ላይ የረዥም ጊዜ ባለመብት የሆነችው የግብፅ ቤተ ክርስቲያን በእርግጥም ድርጊቱን ማውገዝ ቀናናዊ ነበር።

ምክንያቱም ቤተ ክርስቲያኒቱ የመደበችው አንድ ሊቀ ጳጳስ አለ። ሊቀ ጳጳሱም በሥሩ አራት ኢትዮጵያውያን ሌዲስ ቆጶላት አሉት። እነዚህን ሁሉ የሚሾም የሚሸር የግብፅ ፓትርያርክ ነው። አሁን በኢትዮጵያ ስም የተደረገው የጣሊያን ሥራ ግን የቤተ ክርስቲያኒቱ የበላይ አባት የሆኑት የሆኑት የግብፅ ፓትርያርክና ሲኖዶሱ ሳያውቁ ሊቀ ጳጳሱ ቢሳሳቱና ችግር ቢፈጥሩ እንኳ ለአንድ ሺህ ሰድስት መቶ ዘመን የቆየው መንፈሳዊ የአስተዳደር ሰንሰለት በቅኝ ገዥው በኢጣሊያን አማካኝነት እንዲበጠስ መደረግ አስነበረበትም።

ሊቀ ጳጳሱ እያሉ ሌላ ሊቀ ጳጳስ መሾም፤ ያውም ደግሞ የበላይ የሆነው የቤተ ክርስቲያኒቱ አባት የግብፅ ፓትርያርክ ሳያውቀው እውነትም ስሕተት ነው። በተለይም በመምህር ሉሴና በብፁዕ አቡነ ይስሐቅ ትረካ መሠረት ብፁዕ አቡነ አብርሃምን ሊቀ ጳጳሱ ወክለዋቸው እንጅ ሹመኞቹው አልሔዱም፤²⁴ ውክልናውን መጠብቅ እንጅ የወካዩን ቦታ መቀማት በእውነትም ስሕተት ነበር፤ ስለሆነም መወገዝ አለበት። ተወግዟልም። አቡነ ጎርጎርዮስ ቀናና እንኳን አይደለም ብለው በተለይ የግብፅን ቤተ ክርስቲያን አፈጻጸም አቃሰውታል። በእርግጥ አስቸጋሪ ነው። ለአንድ ሺህ ሰድስት መቶ ዓመታት የቆየው የቤተ ክርስቲያኒቱ ታርክ ቀናናዊ አይደለም ለማለት ይሆን? ወይስ የግብፁን ሊቀ ጳጳስ ከመጥላት? አልያም በዚያን ጊዜ ሥራውን ያካሄዱትን ሰዎች ለመደገፍ? በሕይወት ኖረው ብንጠይቃቸው እንዴት ደስ ባለን ነበር።

ብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ተክለ ሃይማኖት በዓለ ሢመት ሲከበር መዘምራን ለአንድ ሺህ ሰድስት መቶ ዓመታት ያለ ፓትርያርክ የቆየችው ቤተ ክርስቲያን አሁን አገኘች ብለው ሲዘምሩ በትምህርታቸው ላይ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ፓትርያርክ ሳይኖራት የኖረችበት ጊዜ የለም ሲሉ ለምቻለሁ። ከነዚያ ፓትርያርኮች አንዱ ናቸው በኢጣሊያ ምክንያት የተፈጸመውን ሕገ ወጥ ሹመት ያወገዙት።

ስለዚህ አቡነ ጎርጎርዮስ በመጽሐፋቸው የተገለጸው በቃል ካስተማሩት ጋር ሲመዛዘን የሐሳብ ልዩነት ይታይበታል፤ ምናልባትም የሀገራችን ጸሐፊዎች አቡነ ጎርጎርዮስን ጨምሮ ቀናና ቤተ ክርስቲያንን ከማየት ይልቅ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን የፈጸመችውን ግፍ ተመልክተው ሊሆን ይችላል፤ ሆኖም ግን ግፍን በግፍነቱ በታሪክ መልክ ይዘን መማር እንጂ ሕግን መጣለን ከግፈኞች ጋር ማወዳደር ትክክል አይደለም። በኋላም ቢሆን የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን የፓትርያርክ ሥልጣን

²³ ዝኒ ኮማሁ

²⁴ The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church, Abune Yesak, P. 87

ያገኘችው ቀኖና ቤተ ክርስቲያን ተከትሎ በድርድር እንጅ በቅሚያ አይደለም።

በእነዚህም በዚያ ወቅት የተካሄደው ኢቀኖናዊነት ተግባር አጠያያቂ አይሆንም፤ ውጤቱን ግን የግብፅ ቤተ ክርስቲያን በነገሩ ገፍታበት ከአምስት ዓመታት በኋላ እንደገና የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የበላይነቱን እንደያዘች ብዙ መጻጻፍ ከተካሄደ በኋላ ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር ተሰደው የነበሩት እውጌ ገብረ ጊዮርጊስ የኢትዮጵያ የመጀመሪያው ፓትርያርክ ሆነው እንደተሾሙ ይታወቃል። ሆኖም ግን ፓትርያርክ የሚለው ሥልጣን ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ሥልጣንና ከግብፅ ቤተ ክርስቲያን ግንዛቤ አኳያ እራሱን የቻለ የኢትዮጵያ ፓትርያርክ ሳይሆን የግብፅ ፓትርያርክ ባለሙሉ ሥልጣን ነበር። ምክንያቱም አንዲት ቤተ ክርስቲያን (አቶኖመስ) ለመሆን ሁለት ቤተ ክርስቲያናት አብረው በእኩልነት እየሠሩ የጊዜ ርዝመት ያስፈልጋቸው ነበር። ያ ማለት ግን በጣሊያን ጊዜ እርስ በርሳቸው ተጀሹመው የነበሩት ሊቀ ጳጳስና ኤጲስ ቆጶሳት ያካሄዱት መጀመሪያ በኋላ እውቅና አገኘ ማለት አይደለም፤ ምክንያቱም ድርጊቱ ቀኖናዊ ስለአልነበረ።

ሆኖም ግን ያለ ግብፅ ቤተ ክርስቲያን ፈቃድ የኤጲስ ቆጶሳት ማዕረግ ተሰጥቷቸው በአገልግሎት ላይ በነበሩት አባቶች ላይ በተካሄደው ከፖለቲካ የመነጨ አድልዎዊ ፍርድ ጋር የግብፅ ቤተ ክርስቲያን በነገሩ ተባባሪ ሆኖ ለግማሾቹ ከህጋዊ እውቅና ስትሰጥ ለግማሾቹ ደግሞ አለመስጠቷ ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ይልቅ ለጥቅም ብቻ የቆመች እንደነበረች ያስረዳል።

ያም ሆኖ ግን የጳጳሳቱ መጀመሪያ ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን አኳያ በሁለቱም መንገድ ቢታይ ተደጋፊነት አይኖረውም፤ ምክንያቱም አንድ ሺህ ሰድስት መቶ ዓመታት ያልተገኘን ሥልጣን በአምስት ዓመታት ውስጥ በኢጣሊያን አስገዳጅነት መቀበሉ ለቤተ ክርስቲያኒቱ ቀኖናዊነትም ሆነ እድገት ቅንጣት ያህል ልዩነት ሲያመጣ አይችልም።

እዚህ ላይ ይህ ታሪክ ዛሬ ለተፈጠረው ችግራችን ምን አስተዋጽኦ ሲኖረው ይችላል የሚል ጥያቄ ቢነሣ መልሱ በሁለት መንገድ ሊታይ ይችላል፤

1ኛ የፓትርያርኩ የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስ መለደድና የቅዱስ ሲኖዶስ በአሜሪካ ሲኖዶሳቸውን ማስመዝገብና በሰደት ላይ ሥራ መጀመር ከጃንሆይ ሰደት ጋር በማያያዝ ጃንሆይ አምስት ዓመታት ሲቀመጡ አዲስ ካቢኔ አላቋቋሙምና እኒህ መንፈሳዊው ለምንድን ነው በሰደት ሲኖዶስ ሥራ እንዲጀመር ያደረጉት? የሚሉ ሰላሉ ለእነዚህ ወገኖች የሁለቱን ልዩነት ለማስረዳት፤

2ኛ ቀኖና ቤተ ክርስቲያን በማይደግፈው መንገድ የተሾሙትን ሕጋዊ ለማድረግ የሚጠቀሙበትና ቀኖና እንዳልተሻረ አድርገው የሚጠቅሱት በዚህ ጊዜ የተካሄደውን ሕገ ወጥ ሹመት በማጽደቅ እንዲያውም ኢትዮጵያውያን ፀሐፍት በባዕድ ወረራና አስገዳጅነት የተገኘውን የጎበዝ አለቃ መስል ሹመት እንደ ትልቅ ነገር አድርገው ሲጠቅሱት ስለሚታይ ምን ያህል የተሳሳተ እንደሆነ ለማሳየት ነው።

ይህም ሁኔታ የኢትዮጵያ ሉዓላዊነትና ደህንነት ከቤተ ክርስቲያኗ አንድነት ጋር የማይለያይና የተያያዘ ስለሆነ የቤተ ክርስቲያኑ ቀኖና መዛባት ከጃንሆይ መንግሥት መለደድ ጋር የተያያዘ ነው።

በመሆኑም የጃንሆይ መንግሥት አልፈረሰም ተሰደደ እንጅ፤ የተደረገው ነገር የሥራ ክፍፍል ነው፤ ይኸውም ከግማሽ በላይ የሚሆኑት ባለሥልጣናትና ንጉሠ ነገሥቱ እንዲሁም የቤተ ክርስቲያኒቱ መሪ የሆኑት ወደ ውጭ የፖለቲካ ሥራ ለመሥራት ሲወጡ ግማሾቹ ደግሞ ሀገር ውስጥ በመሆን የጦርነት ሥራ ያካሂዱ ነበር፤ ይህ የጦርነትና የፖለቲካ ሥራ በቅንብር ይካሄድ ስለነበር ኢጣሊያ በኢትዮጵያ ላይ ያላትን ቅኝ አገዛዝ እውቅና እንዲያሳጣት ሆኗል።

የትኛውም መንግሥት የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥትነትን ሥልጣን እውቅና ነቡ ለኢጣሊያ የበላይ ገዥነት እውቅና አልሰጠም። ካቢኔውና መንግሥቱ ፈርሶ ቢሆን ኑሮ ኢትዮጵያ ቅኝ ተገዥ ተብላ በዓለም ላይ በቅኝ መንግሥት ከታወቁት ሀገሮች መካከል የአምስት ዓመቱ ጊዜ ይቆጠር ነበር። ስለዚህ ጃንሆይ ካቢኔ አልነበራቸውም ማለት የኢትዮጵያ ገዥዋ ጣሊያን ነበር ማለት ነው። ወይም ደግሞ ለኢጣሊያን ቅኝ ገዥነት እውቅና መስጠት ማለት ነው። ይህ እንዳልሆነ ግን ታሪክ ያስረዳል። ቤተ ክርስቲያኒቱ በዚያን ጊዜ እንደ ንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት ሁሉ ሰደተኛ ነበረች። በወቅቱ የነበሩት ጸሐፍት ያሠፈሩትም ይህንኑ ሀቅ ነበር።

“ከዚህም የተነሳ ያቺ ቤተ ክርስቲያን በሰደተ ያለች ኦርቶዶክሳዊት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ተብላ ትጠራ ነበር። መንፈሳዊ ሥራዋንም እያስፋፋች መሥራት ጀመረች። በሰደተ የነበረች ኦርቶዶክሳዊት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ወደ ርስቷ ተመለሰች፤ በዘመነ ስደት ምዕራግ ጸሎት ወምስዋዕት የነበረው ታቦት መድኃኔ ዓለም በነሐሴ 23 ቀን 1933 ዓ. ም. ግርማዊት አቴጌ መነን ከእንግሊዝ አገር ወደ አዲስ አበባ በገቡበት ቀን አብሮ ገባ።”²⁵ ይህንን በመመልከት የዚያን ጊዜ የተስደዱ ንጉሠ ነገሥቱ ብቻ ሳይሆኑ ቤተ ክርስቲያኒቱ ጭምር በሰደተ ላይ እንደነበረች ማረጋገጥ እንችላለን።

በሀገር ውስጥም ቢሆን እቡነ ጴጥሮስ እና እቡነ ሚካኤል ሰማዕትነትን ሲቀበሉ ኢትዮጵያ ኢጣሊያንን እንዳትቀበል አውግጥለው ሲሉ ጠቅላላ ቤተ ክርስቲያኒቱን ወክለው ነበር። የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ጣሊያንን አውግዛ እውቅና ሳትስጥ በዚያ ፋንታ ከንጉሠ ነገሥቷ ጋር ተስዳ መንግሥቱ ሲመለስ አብራ ተመልሳ ነው መንበሯን የያዘችው፤ ወደ ሀገርም የተመለሰው ያው በንጉሠ ነገሥት ኃይለ ሥላሴ ተይዞ የነበረው የንጉሠ ነገሥትነት መንግሥት ነው። አዲስ ነበርን? አይደለም። ተስደ ነበር? አዎን፤

እናም አሁን የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆርዮስን ስደት የሚለየው ምንድን ነው?

3ኛ ሲኖዶስ አሁን በኢትዮጵያ እለ ወይ? ወደ ጓላ እንመለስና የጣሊያንን ታሪክ እንደው፤ ከላይ እንደተጠቀሰው የሥራ ክፍፍል በመደረጉ ምክንያት ግማሾቹ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ውጭ በሰደተ ሲኖሩ የቀሩት ደግሞ ሀገር ውስጥ ነበሩ። የዚያን ጊዜ ሲኖዶስ ነበር ወይ? አዎን ነበር፤ ነገር ግን መንግሥቱም የኢጣሊያን ነበር፤ ሲኖዶሱም በርሉ የተሾመ ነበር። በመሆኑም ጣሊያንንና በእሱ የተሾሙትን ጳጳሳት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንና የኢትዮጵያ ሕዝብ እውቅና አልሰጠም፤ ምክንያቱም ንጉሡም የቤተ ክርስቲያን መሪዎችም በሰደትና በትግል ላይ ስለነበሩ ነው። ልክ እንደዚያም ሁሉ በኢትዮጵያ ዛሬ ሲኖዶስ እለ ወይ? አዎን እለ፤ ነገር ግን እውቅና ሊሰጠው የሚችል ሲኖዶስ አይደለም። የተሾሙት ፓትርያርኩ አባ ጳውሎስም ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ውጭ ስለሆኑ ሾሚው ሲኖዶስም እንደዚሁ ቀኖናዊ አይደለምና፤ እውቅና ሊሰጠው አይገባም፤ ምክንያቱም ሕገ ወጥ ሥራ ስለሠራና ሕገ ወጥነቱን ቀኖና ስለማይደግፈው ነው።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እናት የሆነችው የግብፅ ቤተ ክርስቲያን በጣሊያን ጊዜ እራሱን ሲኖዶስ ብሎ የሾመውን እንዳልተቀበለችውና እውቅና እንዳልሰጠችው ሁሉ ለዛሬውም የእነ አባ ጳውሎስ ሲኖዶስ እውቅና ሊሰጠው አይገባም። ምክንያቱም በመንግሥትና በመንግሥት ፖለቲካ ደጋፊዎች አስተባባሪነት የተካሄደ ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ውጭ በኃይል ለፖለቲካ ድጋፍ ብቻ ሲባል የተደረገ በመሆኑ ነው። ይህም ማለት በጣሊያን ወረራ ጊዜ እንደነበረው ወራሪው ጣሊያን እንደሾመው ዓይነት ሲኖዶስ ማለት ነው። ሌላው በእድናጋሪዎች የሚሰነዘረው ቅንነት የጎደለው ሐሳብ አዲስ ሲኖዶስ ተመሠረተ የሚለው አባባል ነው። እንደ ሐሳብ አቅራቢዎች አባባል አዲስ ፓትርያርክ ተሹሞ ሥራ ቢጀምር ኖሮ በእርግጥ አዲስ ሲኖዶስ ሊባል ይችል ነበር፤ ነገር ግን ያው በሕጋዊ መንገድ የተመረጡት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ

²⁵ የቤተ ክርስቲያን ጸሎት

ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ፓትርያርክ ሆነው ያገለገሉት ነባሩና ሕጋዊው ፓትርያርክ ናቸው። በጠባብ ብሔረተኞች የወቅቱ ባለሥልጣኖች አስገዳጅነት ከመንበራቸው እንዲወርዱና እንዲሰደዱ የተደረጉት ስለሆነም አዲስ ሲኖዶስ አደለም፤ ሊባልም አይችልም። ንጉሠ ነገሥት ኃይለ ሥላሴ ለንደን ተቀምጠው የሀገራቸውን ሥራ ሲሠሩ አዲስ መንግሥት አቋቋሙ እንዳልተባለ ሁሉ የቤተ ክርስቲያኒቱም የበላይ ባለሥልጣን አውጪውና ሌሎችም የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ለቤተ ክርስቲያናቸው ሲሠሩና ሲጸልዩ አዲስ ቤተ ክርስቲያን አቋቋሙ ካልተባሉ፤ እንግዲያውስ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆርዮስም አዲስ ሲኖዶስ አቋቋሙ ሊባሉ አይገባቸውም፤ አይደለምም።

2: 4 የቤተ ክርስቲያን የስሕተት ጉዞ ከነፃነት ማግስት

ከላይ እንዳየነው ከብዙ ዓመታት በኋላ ከግብፃዊያን መንፈሳዊ ቅኝ አገዛዝ ነፃ በመውጣት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ራሷን ችላ በራሷ ልጆች የምትተዳደር ነፃ ብሔራዊት ቤተ ክርስቲያን ሆነች። ይህ ሥራ ሲከናወን በቀኖና ቤተ ክርስቲያን መጽሐፍ ላይ ግብፃውያን ኢትዮጵያውያን ያለ ግብፅ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ፍቃድ ከሊቆቻቸው ለራሳቸው ሊቀ ጳጳስ አይሹሙ የሚለውን ትውፊታዊ ቀኖና በመጠበቅ ነበር።

ይህም ከላይ እንደተገለጸው በኢጣሊያን ቅኝ አገዛዝ አስገዳጅነትም ይሁን ወይም በኢጲስ ቆጶሳቱ ፈቃድ ያለ እናት ቤተ ክርስቲያን ፈቃድ ሊቀ ጳጳስና የተሾሙትንና ሻሚዎችን ጭምር ለከህነታቸውም ሆነ ለሥልጣናቸው ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን አንጻር ሳይሆን ከፖለቲካ አኳያ በንጉሠ ነገሥቱ ተጽእኖ ሥልጣናቸው ከቀረላቸው ከኤርትራዊው ተወላጅ በቀር አውቅና አልተሰጣቸውም። በሕገ ወጥ መንገድ ሹመት አካሄደው

የተወገዙት እንደተወገዙ ሆነው ነገር ግን ደግሞ ሥልጣኑ ይገባኛል ብላ ለአንድ ሺህ ስድስት መቶ ዓመታት የበላይ ሆኖ የቆየችው የግብፅ ቤተ ክርስቲያን በእውነት ኢትዮጵያውያን በራሳቸው መተዳደር እንደሚችሉ አምናበት ከራሳችን ሊቃውንቶች ሊቃነ ጳጳሳት እንዲሾሙ ፈቀደኛ ሆናለች።

እንደ አቡነ ጎርጎርዮስ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ትረካ መሠረት የመጀመሪያው ፓትርያርክ የተሾሙት ግብፅ ሀገር ሔደው ነው። የሥርዓቱ አፈጻጸም እንዴት እንደነበር ከሹመት በኋላ ወደ ሀገራቸው ሲገቡ እንዴት ዓይነት አቀባበልና ሥነ ሥርዓት እንደ ተደረገ በጊዜው የተጠናቀሩት መጽሔቶችና አጫጭር ጽሑፎች ያብራራሉ፤ መምህር ሉሌ መልአኩም ለዚህ ጉዳይ ከሚጠቀሱት ዋነኛው ናቸው።

ይህ ሁኔታ ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ታላቅ የታሪክ ምዕራፍ ነበር፤ ቤተ ክርስቲያኒቱ የእግዚአብሔርን ቃል አጠቃላይ ከሀክታዊና መንፈሳዊ አገልግሎቷን ካስተርጓሚ ነፃ በሆነ መንገድ በራሷ ቋንቋ እንድታካሄድ ስፊ በር ተከፍተላት ነበር፤ ነገር ግን ውጤቱን ስናየው ያ የተጎመጀለት ተስፋና የታሰመለት ዓላማ ግቡን የመታ አይመስልም፤ ቤተ ክርስቲያኒቱ ከአንድ መንፈሳዊ ባርነት ወደ ሌላ ሥጋዊ ባርነት ስትገባ እንመለከታለን። ምክንያቱም ቤተ ክርስቲያኒቱ ነፃ የእግዚአብሔር መንግሥት የሚካሄድባት ቤተ ክርስቲያን ሳትሆን በንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት የምትተዳደር ልክ እንደ አንድ የሀገሪቱ ሚኒስቴር በመሆን በንጉሠ ነገሥቱ ሥር የምትመራ ነበረች። ያለ ንጉሠ ነገሥቱ ፈቃድ ቤተ ክርስቲያኒቱ ከሥልጣኑ ከህገት በቀር የቤተ ክርስቲያንን ታናናሽና ታላላቅ ማዕረጋትን መስጠት አትችልም። ዝቅተኛና ከፍተኛን የሥራ ደረጃ መመደብም አትችልም፤ አንድ አለቃ ለመሾም መጀመሪያ ከንጉሠ ነገሥቱ ልዩ ጽ/ቤት ፈቃድ ማግኘት አለባት። ከዚያ የቤተ ክርስቲያኒቱ ፓትርያርክ ወይም ልዩ የሥራ መሪ የንጉሠ ነገሥቱን ደብዳቤ ጠቅሶ ለተሻሻው ከጃንሆይ በተፈቀደለዎ መሠረት ይህንን ሥራ እንዲሠሩ ተመድበዋል በሚል ነበር።

ይህ የሚያሳየው ቤተ ክርስቲያኒቱ ምንም ዓይነት ውሳኔ በራሷ መሥራት እንደማትችል ነው። እናም ሁኔታው ቤተ ክርስቲያኒቱን የመንግሥት ወጋኝ ወይም ደግሞ ለመንግሥት ወግና ሕዝብን ስትጨቁን የኖረች አስመስሏታል። ለዚህም ይመስላል ተስፋዬ መኮንን “ይድረስ ለባለ ታሪኩ” በሚለው መጽሐፋቸው ቤተ ክርስቲያን የመንግሥት መጨቆኛ መሣሪያ እንደነበረች የገለጹት።²⁶ ለደራሲው ያልገባቸው ሃገር ቢኖር ቤተ ክርስቲያኒቱ የመጨቆንም ሆነ ያለመጨቆን ሥልጣን እንዳልነበራት ነው። ይህ አንደኛው ችግር ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ በዚሁ ዘመን ላይ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አሠራር ሲታይ በሁለት የተከፈለ አስተዳደራዊ መዋቅር የነበረው መሆኑ ነው።

ይህም በመልክአ ምድራዊ አቀማመጡ ሰሜኑ መሀል ሰሜኑና ምሥራቅ ሰሜኑ እያንዳንዱ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን በራሱ ሥልጣን ማለትም በሕዝበ ክርስቲያን ሙሉ መብት የሚተዳደር ሲሆን መሀል ምሥራቅና ደቡብ ኢትዮጵያ ግን ቤተ ክርስቲያኑን ባቋቋሙት ባላባቶች ሥር ነበር የሚተዳደረው።

ከዚህ የተነሣ የመሀል ሀገር የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን በንመለከት ምናልባትም ከመንበረ ፓትርያርክ ጠቅላይ ጽሕፈት ቤት አካባቢ ካለችው ከቅድስት ማርያም ቤተ ክርስቲያን በቀር ቤተ ክርስቲያን የሚያስተዳድረው የለም ነበር። የግብዝና ሥራ እንኳን ላይቀር ንጉሣውያን ቤተሰቦችና የነሱ አቅራቢያ የሆኑት ነበር የሚመሩት።

ይህ ሁኔታ ቤተ ክርስቲያንን በራሷ እንዳትንቀሳቀስ ጨምሮ ያዛት። ፓትርያርኮችም መጀመሪያ ቃል የሚገቡት ለተሾሙላት ቤተ ክርስቲያንና የቤተ ክርስቲያን ባለቤት ለሆነው ለእግዚአብሔር የወንጌል ሥራና ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንን

ማስጠበቅ ሳይሆን ለንጉሡና ለመንግሥታቸው ነበር።²⁷ ለዚህ ነበር የመጀመሪያው ፓትርያርክ በንጉሡ ላይ መፈንቅለ መንግሥት ሲደረግ የውግዘት ቃል በመባተን ለጊዜው የጃንሆይን መንግሥት የሥልጣን እድሜ ሊቀጥል የቻለው። ምናልባትም የተስፋዬ መኮንን አባባል ይህን ለመተቸት ይሆናል። ይኸኛው አንግዲህ አንደኛውና ምን አልባትም የቤተ ክርስቲያኒቱ ችግር አምብርት ሲሆን ሌላው ስሕተት ምን አልባትም በመጀመሪያው ፓትርያርክ ሹመት ጊዜ ግብፃውያንና ንጉሣውያን ቤተሰቦች የተዋዋሉት ውል አለ የሚባለው ነው።

ይህ አባባል በወሬ ደርጃ ይወራ የነበረው አሁን በአንዳንድ አካባቢ ከሚታየው እንቅስቃሴ አኳያ እውነትነቱ እየነሳ መጥቷል፤ እንደሚባለው ከሆነ ውሉ የመንግሥትነት ሥልጣን ከቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘር እንዳይወጣ ሲሆን የፓትርያርክነት ሥልጣን ደግሞ ከደብረ ሊባኖስ ገዳም እንዳይወጣ የሚል ነው። የዚህን አባባል ዶክተር ለይኩን ብርሃኑ እንዲህ ሲሉ ገልጸውታል፤ “ይሁን እንጂ ይህ ራስን መቻል ከተጀመረበት ጊዜ ጀምሮ አንድ ኢመንፈላዊ የሆነ ከፍተኛ ችግር ተከሥቷል። ሰሉም እንደምክንያት ሆኖ ተከታዮችን አፍርቶ ከግብፅ የመጣውን ሹመት አንደ ሰሎሞናዊ ሥርወ መንግሥት መሥመር ተከትሎ እንዲሔድ ፈለጉ ለሉም እንደ ምክንያት የሆኛቸው ለቤተ ክርስቲያን የሚሰጡ መንግሥት ባለቤትነት ከተሰጣቸው ከጸድቁ ከተክለ ሃይማኖት መንበር ብቻ መውጣት የለበትም ነው። በተለይም ከብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ ዕረፍት በኋላ መንበሩን የሚረከበው አባት ከጸድቁ መካነ ከገዳም ተክለ ሃይማኖት ውስጥ ተወልዶ ከውስጧ ያደገ አባት ብቻ መሆን አለበት ሲሉ ከፍተኛ ተቃውሞ አደረጉ። ይህንና በወቅቱ ከነበሩት ሊቃነ ጳጳሳት በዚያውም ላይ በአንደራሴነት ቤተ ክርስቲያኗን ከበላይ ይመሩ የነበሩት ብፁዕ አቡነ ቴዎድሎስን የመሠላና ያከለ በወቅቱ ባለመገኘቱና ባለመኖሩ ሹመቱ ለእሳቸው ተሰጠ። ይህም በሥራቸው ሁሉ ከፍተኛ እንቅፋት እንደፈጠረ ብዙዎች ይስማሙበታል፤ አንዲያውም ለደርግ አላልፈው ካሰጧቸውና ለሞትም ካበቋቸው ምክንያቶች ውስጥ የዚህ የተቃዋሚዎች አድማ አስተዋጽኦ እንዳለው ብዙዎች ይመሠክራሉ። በዚያ ጊዜ ሕገ ቤተ ክርስቲያን አይፈቀድም ብለው በወቅቱ የነበሩት

²⁶ ይድረስ ለባለታሪኩ ተስፋዬ መኮንን፤ አዲስ አበባ

²⁷ የቋሚ ምሥክርነት አቡነ መልከዴቅ፤ አክላንድ፣ ካሊፎርኒያ

አባቶች ከጥቂቶቹ በስተቀር ከመቃወም ይልቅ ይበል ብለው በቤተ ክርስቲያኗ ታሪክ ውስጥ ወንጀል ፈጽሞ ሊዘላለፍ ይችላል። ለዚህ ድርጊታቸው ታሪካዊ ትውልድ ለዘላለም ሲያብጠላቸው ይኖራል።²⁸ ካሉ በኋላ ጸሐፊው በዜና ቤት ክርስቲያን ጋዜጠኛ ያስቀመጠውን ሐሳብ በመጥቀስ ነበር የደመደሙት፤ “ይህ ትናንት የመጣ ሳይሆን ሹመት በየጊዜው ተተኪ በሚለወጥበት ወቅት ሁሉ በተሟላ አባቶች ላይ ችግር ከሚፈጠርብንና ከሚያወዛግበን በሕገ ሲኖዶሉ ከገዳመ ተክለ ሃይማኖት ብቻ ቢወሰኑ በተሻለ ነበር”። ይህ አባባል በመጽሐፍ ላይ ሲነበብ ቀላል ይመስላል እንጂ ጉዳዩን ትኩረት ሰጥቶ ለተመለከተው ምን ያህል የዘቀጠ ዘረኝነትና ክፉ መንፈስ ያጠላበት ከመሆኑም በላይ አላፋሪም ነው።

ይህን ታሪክ ወደ እውነተኛነት እያጋደለ እንዲመጣ የሚያደርገው በገደለ ተክለ ሃይማኖት እንደ ተገለጸው የጻድቁ የአቡነ ተክለ ሃይማኖት ለግብፃውያን መንፈሳዊ የበላይነት ታማኝ መሆን ነው። በዚህ የተነሳ ግብፃውያን ለአቡነ ተክለ ሃይማኖት ትልቅ ፍቅር አላቸው። በመምህር ገብረ ዮሐንስ ዘገባ መሠረት ግን የጽሑፍ ሥልጣኑን ለግብፃውያን እንዲላቁ ያደረጉት ራሳቸው ጻድቁ ተክለ ሃይማኖት ሳይሆኑ ሃገሩ ያልገባቸው ነገሥታት ናቸው ብለዋል።²⁹ ያም ሆነ ይህ ከችግራችን ትልቁን ቦታ የያዘው ይህ መሆኑን እንረዳለን።

ለዚህ ማሰረጃ ይሆነን ዘንድ አሁን በሞት የተለዩት አቡነ ማርቆስ አዲሱ የኢሕደግ/ወያኔ መንግሥት ሀገሪቱን እንደተቆጣጠረ የመንበረ ፕትርክናውን መንበር ለመጨበጥ ባደረገው ተጋድሎ ያታለለበትና የተጠቀሙበት ዘዴ የመሀል ሀገር አማርኛ ተናጋሪ ተወላጆችን ሥነ ልቦና በማጥናትና ምኞታቸውን እንደሚፈጽሙላቸው በማነቃነቅ በመሰብሰብ የፓትርያርኩን

የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስን ስም በማጥፋትና የሌለ ወንጀልን በማሰባሰብ እንዲንቀሳቀሱ በማድረግ ነበር።

በመሆኑም በነዚህ ሰዎች ሰብሰባ ጸሎት እንዲያደርጉ የተጋበዙት ከላይ ሰማቸው የተጠቀሰው አባት ነበሩ። በጸሎታቸው የተጠቀሙት ቃል “መንበርን ለባለ መንበር እግዚአብሔር እንዲመልስ ፈቃዱ ይሁን። የጀመራችሁትን ሐሳብ ዳር አድርሳችሁት ለማየት ያብቃኝ” የሚል ነበር። እኒህ አባት ይህንን ሲሉ በመንበሩ ላይ ያሉት ባለመንበሩ አይደሉም ማለታቸው ነው። የሳቸው ምኞት ባለ መንበር ከሚሉት ቦታ ሰው መንበሩን ይዞ እንዲያዩ ነበር።

ከዚህ በተጨማሪ አሁን አሁን በዚህ በመሀል ሀገር አማርኛ ተናጋሪ ግለሰቦች ሥልጣን ይገባኛል ባዮች ድጋፍ የሚንቀሳቀሱ ወጣቶች ከሺኖዳ ጋር በመዋዋል ቤተ ክርስቲያኒቱን እንደገና ወደ መንፈሳዊ ቅኝ ተገዥነት ሊመልሱ ደፋ ቀና ሲሉ መታየታቸው ከማሳዘን አልፎ ሀፍረት እንደማይሰማቸው እንኳን ከድርጊታቸው እየተመለከትን ነው። ለሺኖዳ ያላቸውን ታማኝነት ለማሳየት ከሚያደርጉት ውጣ ውረድ ከመቶው ሁለት ፐርሰንት አንኳን አሁን ለተዛባው ቀኖና ቤተ ክርስቲያን ቢጥሩ መሻሻል ይታይ ነበር። እንደ አለመታደል ሆነና የዐረብ ባዳነት ማረካቸው።

እኒህና ሌሎችም አኛ ልንገልጽቸው ያልቻልነው ውጫዊና ውስጣዊ ችግሮች ተደምረው ቤተ ክርስቲያን ከመጀመሪያው ፓትርያርክ ሌላ በሰላም አልተጓዘችም። የሁለተኛው ፓትርያርክ የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ቴዎፍሎስ ሹመት በንጉሠ ነገሥቱ ምርጫ እንጂ በውሉ መሠረት ቃል ከተገባለት ገዳምና ከግብፃውያን ፈቃድ አንጻር አልተፈጸመም ብለው ሲወነጀቧቸው ከቆዩ በኋላ አጋጣሚውን ተጠቅመው በጨካኝ ወታደሮች ታንቀው እንዲሞቱ አደረጉ።

ከላይ እንደተባለው ቤተ ክርስቲያኒቱ ከመንግሥታዊ አስተዳደሮች እንደኛዋ ሰለነበረች እንዲሁም ይገባኛል ባዮች ሥልጣኑን ይፈልጉት ሰለነበር ከዚህም በተጨማሪ በንጉሣዊ

²⁸ ለምንት አንገስት አሕዛብ፣ ሰይኩን ብርሃኑ < 1997 ፌይር ፋክስ ሸርጅ፣ 138
²⁹ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ክፍል 2 ገብረ ዮሐንስ ገብረ ማርያም፣ ገጽ 68-69

እስተዳደር ውስጥ የተነካካ ሁሉ በአዲሱ ወታደራዊ አስተዳደር መንግሥት በጠላትነት ሰለተፈረጀ አቡነ ቴዎድሮስም በጠላትነት ተኮንነው ከሟሾቹ እንደ አንዱ ሆኑ። እንዲሞቱ ካበቃቸው ምክንያቶች አንዱ የነዚህ የሥልጣን ፈላጊዎች ሴራ እንደነበር ነው፤ በመሆኑም የእኚህ ፓትርያርክ ሞት እንዲሁ በድፍንፍን ማን አሳልፎ እንደሰማቸውና እንዴትም እንደሞቱ ላይታወቅ ስማዕቱ በሚል ብቻ ታልፎ ቀርቷል፤ በዚህ አጋጣሚ የቤተ ክርስቲያን ልጆች የእኚህን ቅዱስ እባት አሟሟት በሕግ ተከታትለው መነሻና መድረሻ ማወቅ ይኖርባቸዋል።

የብፁዕ ወቅዱስ እቡነ ቴዎድሮስን እሥራትና ሞት በመሣሪያነት ያካሄዱት፤ ከቤተ ክርስቲያን ሥርዓትና ፈቃድ ውጭ በአመጸኝነት ራሳቸውን የተሐድሶ ጉባዔ ብለው የሰየሙ ግለሰቦች ለመሆናቸው ዜና ቤተ ክርስቲያን ጋዜጣ በተገቢው መልክ ገልጾታል። ቀሲስ መልአኩ ባወቀም ይህንኑ በተሐድሶ ስም የተቋቋመ የነፍስ ገዳይ ድርጅት አሁንም በአዲስ መልክ ተደራጅቶ መምህራንንና አባቶችን እያነቀ ለሞት አሳልፎ በመስጠት ላይ እንዳለ አብራርተዋል።³⁰ ይህም ይታወቅ ዘንድ በዚህ ድርጅትና በደጋፊዎቹ እንደበት ከሰም ማጥፋት አሉባልታዎች ባሻገር መሠረታዊ የሆነ ቀኖና ቤተ ክርስቲያንና ሕገ ቤተ ክርስቲያንን መሠረት ያደረገ ጽሑፍ ሲቀርብ ታይቶ እይታወቅም።

የሚያሳዝነውና የሚገርመው ግን እኒህን ፓትርያርክ ወንጀለኛው ከቤተ ክርስቲያን ሥርዓትና ቀኖና ውጭ ከመንበራቸው አውርደው ለሞት ያበቃቸው አብረዋቸው ከሚሠሩት ውስጥ የዚህ ነፍስ ገዳይ አባላት ሊቃነ ጳጳሳት ተባባሪ መሆናቸው ነው። ከማሰባሰቢያም አልፎ የሚያሳዝነው ደግሞ የአሁኑ ሕገ ወጥ ፓትርያርክ እባ ጳውሎስ አባቱ የሚሏቸውንና በስማቸው መጽሐፍ የጻፉላቸውን ሁለተኛ ፓትርያርክ በተባባሪነት ያስገደሉትን ስዎች ዛሬም የላቸው አማካሪ አድርገው መሥራታቸው ነው። በግል

³⁰ ሥውሩ አደጋ፤ ቀሲስ መላኩ ባወቀ፤ 1997፤ ሎስ አንጀለስ፤ ካሊፎርኒያ 78፣ 70

ጋዜጦች ከነሰም ዝርዝራቸው ግልፅ ብሎ አገር እያነበበው ዛሬም እነዚህ ሰዎች በሥልጣናቸው ተቀምጠው ቤተ ክርስቲያንን እመራለሁ ከሚለው ሲኖዶስ አባል ሆነዋል። እነዚህ ሰዎች ናቸው ከጡረታ በኋላ ወደ ሥራ ተመልሰው አሁን በሰደት የሚገኙትን ሕጋዊውን ፓትርያርክ ብፁዕ ወቅዱስ እቡነ መርቆሬዎስን ከመንበራቸው ለማውረድ ዋና ተዋናይ የነበሩት እነዚህ የክፋት ሊቃውንት ለስህተቱ ጊዜ በአማካሪነት ገብተው ነበር። የሚገርመው በመጀመሪያው አደገኛ ስህተት ሳይፀፀቱና ሳይዝኑ እንደገና ወደ ሁለተኛ ስህተት ገቡ። አሁንም ካመቻቸው ወደ ሦስተኛ አስከፊና የባለ ስህተት ሊቀጥሉ ይችላሉ።

የተፈጸመው አሳዛኝ ድርጊት በየትኛውም ቤተ ክርስቲያን ተደርጎ የማያውቅ ነው፤ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን ረዥም የመከራ ዘመን ሲታሳልፍ የቤተ ክርስቲያኒቱ መሪዎች ለሥልጣን ሲሉ ፓትርያርካቸውን ለተቃዋሚዎች አሳልፈው አልሰጡም። የእኛ አባቶችም ቢሆን ከላይ እንዳልነው ይህን ያህል ዓመታት በግብፃውያን ሲመሩ እንደዚህ እንደ አሁኑ እኛ እንደምናደርገው ከሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንና ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ውጭ አንድም ነገር እላደረገም። ከዚህ ይልቅ ከሕግና ከቀኖና ሳይዛነፉ በተገቢ መልኩ የሥልጣን ክህነት ባለቤት እንድንሆን ማድረጋቸው ትልቅ ምስክር ነው።

ታዲያ ለምንድን ነው ከሌላው መማር የተሳነን? አልተማርንም እንዳንል ያለንበት ዘመን እረድቶን ባገር ውስጥም ሆነ ከሀገር ውጭ የሥርዓተ ቤተ ክርስቲያንና የነገረ መለኮት ትምህርት እየተማርን ነው። ሁለተኛው ፓትርያርክ ብፁዕ ወቅዱስ እቡነ ቴዎድሮስ እንደዚያ ተላልፈው በሚሰጡበት ጊዜ ብዙ የነገረ መለኮት ሊቃውንት ምሁራን ከውጭ አገር ተምረው ዶክተር የሚልም ስም ይዘው በቤተ ክርስቲያኒቷ አስተዳደር ውስጥ ይሠሩ ነበር። ነፃ ትምህርት አግኝተው የተማሩባቸው ሀገሮች በቤተ ክርስቲያን ቀኖና ፍጹማን የሚባሉ ነበሩ፤ ሆኖም የተማሩትን ትምህርት በሥራ ላይ ማዋል አልቻሉም።

ምሁራኖቻችን እውቀታቸውን ለእውነት ማዋል የተሳናቸው ለምንድን ነው? ትልቁን የእግዚአብሔር መለኮታዊ የማዳን ሥራ መገለጫ የሆነውን የክህነት አገልግሎት እንደዚህ እንደተራ ፖለቲካ እንዲቆጠር ያደረጉት በምን ምክንያት ይሆን? ስህተታችን ብዙና ከባድ ነው። አናውቅም እንዳንል እናውቃለን፤ ግን መሥራት አልቻልንም። የሰህተታችን ታላቅነት እዚህ ላይ ነው፤ እሱም ያወቅነውንና የተረዳነውን በእርግጥ እንዳወቅነውና እንደተረዳነው አለመሥራታችን ነው።

እነዚህ ምሁራን የቤተ ክርስቲያንን ቀኖና የመጠበቅና የማሰጠበቅ ኃላፊነት ነበረባቸው። በዚህ ፈንታ ግን ያወቁትን እውቀት የተረዱትን ግንዛቤ ሁሉ ለጠላት መሣሪያነት አዋሉት፤ ምክንያቱም የቤተ ክርስቲያንን አባት የምእመናንን ጠባቂ አሳልፈው በመሰጠት ከጨካኞች ጋር ተዋውሰው አባታቸውን አሳልፈው ሰጡ።

ፍትሕ መንፈሳዊ ስለፓትርያርክ (ፓትርያርክ የሚለው ቃል በዚያን ወቅት ለሊቃነ ጳጳሳት የሚሰጥ ስም ነበር) ማዕረግና ስለሚገባው ክብር የሚከተለውን ይናገራል፤ “ሊቀ ጳጳሳቱም አባት በሥልጣኑ በልጆቹ ላይ እንደመሆኑ ያህል ነው፤ ሊቀ ጳጳሳት ከሥልጣኑ በታች ባሉት ላይ ትክክለኛ ሥልጣን አለው። እሱም በቤተ ክርስቲያን አለቆችና በሰዎች ማኅበር ሁሉ ላይ ሥልጣን እንዳለው እንደ ጴጥሮስ አለቃ ነውና፤ አርሱ በሕዝቡና በአብያተ ክርስቲያናት ላይ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ምትክ ነው”³¹

እንደዚህ ዓይነት ክብርና መብት በቤተ ክርስቲያን ላይ ያለው አባት ነው። በልጆቹ ተላልፎ የተሰጠው፤ የሥጋ ወላጅ አባት በሥጋ በወለዳቸው ልጆቹ ላይ ሥልጣን እንዳለውና መከበርም እንደሚገባው የቤተ ክርስቲያኒቱ የበላይ አባት ፓትርያርኩ በእርግጥ የልጆቹ አባት የቤተ ክርስቲያኒቱ የበላይ ጠባቂ ነው። በእኛ ቤተ ክርስቲያን ይህን ክብር በመስጠት ፈንታ ለሚያልፍና

³¹ ፍት መንፈሳዊ፤ አንቀጽ 4፤ ቁጥር 54

ለማይጠቅም ሥልጣን ሲባል አንድን የቤተ ክርስቲያን አባት ሕግን ጥሶ አሳልፎ መስጠት በደል እንጂ ሌላ ምን ይባላል። ለመሆኑስ ይህንን ስሕተት የቤተ ክርስቲያን አባቶች ተገንዝበውታል ወይ? ስሕተቱንስ ካላወቁ ወደፊት መታረም ይችላሉ ወይ? ባለፈው ሰላልተጸጸቱ ነው ያሁኑንም የደገሙት።

ብፁዕ አቡነ መልክ ጼዴቅ ይህንን አስመልክቶ የቋሚ ምሥክርነት በሚለው መጽሐፋቸው ላይ የሚከተለውን ብለዋል፤ “ፓትርያርክ ቴዎፍሎስ ድንገት ሲያስቡት የደርግ መልዕክተኞች ደርሰው ወደ ማረፊያ ቤት ይወስደቸዋል፤ የቤተ ክርስቲያን አሠራር ይዘት አልነበረምና የት ሔዱ? ለምን ሔዱ ብሎ የጠየቀ የለም፤ ስለዚህ መንበሩ ባዶ ሆነ፤ ቤተ ክርስቲያኒቱ ራስ አጣች”³²

በብፁዕነታቸው ገለጸ መሠረት በወቅቱ የነበሩት አባቶች ለቤተ ክርስቲያኒቱ አባት ምንም ዓይነት ግድ አልነበራቸውም። ፓትርያርኩ ሲታሠሩ አንድም የተቃውሞ ድምፅ ያለማ አልበረም። ይህ ሁሉ ከሆነ በኋላ ነው የወታደሩ መንግሥት የልብ ልብ ተሰምቶት ከቤተ ክርስቲያኒቱ ምንም ዓይነት ተቃውሞ ስላልገጠመው ለመቃብር እንኳን እንዳይበቁ አድርጎ በደመ ነፍስ ከሚንቀሳቀስ እንስሳት ባነሰ መልኩ ፓትርያርኩን ካስገደለ በኋላ አዲስ ምርጫ እንዲካሄድ ያደረገው። አሁን በስደት ላይ በሚገኙ ፓትርያርክም የተፈጸመው ድርጊት ከሞት በቀር ልዩነት የለውም።

ደርግ ምርጫውን ለማከናወን ሲወስን ቦታውን የሚመኙት ሊቃነ ጳጳሳት ከራሳቸው ጀምረው ለቦታው ማጨት ጀመሩ፤ በተለይም መንበሩ ይገባናልና ከእኛ አይወጣም የሚሉት ክፍሎች ለመመረጥ የሚችሉትን ሁሉ አደረጉ። እነሱ ባለቤትና በተመኙት መንገድ ሳይሆን ባልተጠበቀ መንገድ ምርጫው ተከናወነና አቡነ ተክለ ሃይማኖት ተመረጡ።

³² የቋሚ ምሥክርነት

እነዚህ የሥልጣን ጥመኞች ያለቡት አልሆነላቸውም። የወታደሩ መንግሥትም የቤተ ክርስቲያን ትምህርት አዋቂ ነን በሚሉት የነገረ መለኮት ሊቃውንት አማካኝነት የሚፈልገውን ለው አስቀመጠ፤ እነዚህ ተከታዮቻቸው በጎጥ የሥልጣን ጥመኝነት የተጠመዱ የነገረ መለኮት ሊቃውንት ሂደት ወደዱም ጠሉም አዲስ ኩሮቻቸውን ፓትርያርክ የበታች ሆኖ መሥራት ነው። የቤተ ክርስቲያኒቱ ቀኖና መሻሩ ትዝ ያላቸው በዚህ ጊዜ ነበር። ትንሽ ቆይተውም አቡነ ተክለ ሃይማኖት በቀኖና መሠረት ለፕትርክናው ብቁ እንዳልሆኑና አጀጃማቸው ትክክል እንዳልሆነ መናገር ጀመሩ።

ስለዚህ አዲሱ ፓትርያርክ የራሳቸውን እርምጃ መውሰድ ነበረባቸው፤ ለብዙ ጊዜ አብረዋቸው የሠሩትን ፓትርያርክ ያለምንም ርገራጌ አላልፈው የለጡ ሰዎች እሳቸውንም እንደማይለቁቸው ስለተገነዘቡ የተንኮል ሊቃውንት የሆኑትን በሙሉ በጡረታ አገለገላቸው። በዚህ ጊዜ ቀኖና ቤተ ክርስቲያን አይፈቅድም ብለው ተሟገቱ። ፓትርያርክ ተክለ ሃይማኖት ቀኖና ቤተ ክርስቲያንን ያፈረሳቸውት እናንተ ስለሆናችሁ ያፈረሳችሁት ሕግ በእናንተ ላይ መፍረድ አለበት አሏቸው። የብዙ ሰዎች ስህተት ይህ ነው፤ የቤተ ክርስቲያንንም ሆነ የዓለምን ሕግ ጥሰው ለውን ለመጉዳት የሚያደርጉት ድርጊት በመጨረሻው የሚፈርደው በራሳቸው ላይ ነው። ሕግ ጥሶ ሕጋዊ መሆን አይችልምና።

ንጉሠ ነገሥቱ ኃይለ ሥላሴ በጀኔቫው ንግግራቸው የሚከተለውን ብለው ነበር፤ “አጥቂን የሚያሳጉት ብዙ ትንንሽ መንግሥቶች ደካማ መሆናቸውን በማሰብ ኢትዮጵያን ተዋት፤ እያንዳንድህ የምትችለውን እድን በማለት በደንጋጤና በመሸንፍ ደምፅ ጮኹ፤ በከንቱ ተሰፋ በማድረግ አጥቂውን ደስ ለማሰኘት አሰበው በእንደነት ጸጥታ መጠባበቂያ ተዋውለው በነበሩት ውል ከገቡት ግዴታ እንደተፈቱ ሆነው እንዲቆጠሩ አደረጉ፤ እንደዚህም በማድረጋቸው ኑሯቸው የተመሠረተበትን መሠረታዊ ነገር ራሳቸው አፈረሱት፤ ነፃነታቸውን የሚያረጋግጡ የነበሩትን አጥቂነት እንዳይደረግ የሚከለክሉትን ውሎች የመንግሥታትን ማኅበር ውል የፓሪስን ውል ቀደዱ፤ የፈረሟቸውን ውሎች ከምንም እንደማይዝጉ ወረቀቶች

ቆጠሯቸው፤ በእነዚህ ውሎች የተመለከቱትን ግዴታዎች በምን ሥልጣን ለማሰናሳት ይችሉ ይሆን?⁸³

ጃንሆይ ምዕራባውያን የተዋዋሉትን ውል አንደቀላል ነገር ሲያፈርሱት ተመልክተው የፓሪስን ሕግ እንደ ተራ ወረቀት ቀደው ጣሉት፤ ለመሆኑ እነሱ የሚተዳደሩበትን እነሱ ከሻሩት በነሱ ላይ ሲፈርዱ በምን ይኖሩ ይሆን ነበር ያሉት። እውነት ነው፤ እነዚህ የቤተ ክርስቲያን አባቶችም ታላቁን የቤተ ክርስቲያን ስምና ሥልጣን ይዘው ለእሱ ሥልጣን ከህጎችና ለቤተ ክርስቲያን ደኅንነት ዋስትና የሆነውን ሕግ ቤተ ክርስቲያን በራሳቸው ሻሩት፤ የቤተ ክርስቲያን ቀኖናም ለኮሚኒስቶች መሣሪያ ሆነው ደመሰሱት፤ በውኑ ከቀኖናው መሻር ባሻገር በነፍስ ግድያስ መጠየቅ አይገባቸውምን? ለብአዊ መብት አልጣሉምን? የሚገርመው ያ አልበቃ ብሎ ባሬም በስህተት ውስጥ መኖራቸው ነው።

መቼም ቢሆን ሕግን የጣሰ ለው ይዋል ይደር አንጂ ያው የጣለው ሕግ በርሱ እንደሚፈርድበት ህቅ ነው። በመሆኑም አቡነ ተክለ ሃይማኖት እነሱ በጣሉላቸው ሕግ ተጠቅመው የራሳቸውን ሲኖዶስ በሚመቻቸው መልክ በወጉና በሥርዓቱ አስተካክለው ሥራቸውን ቀጠሉ። አማጽያኑ ለተጠየቁት ጥያቄ መልስ ስላልነበራቸው ስህተታቸውም በራሳቸው ላይ ስለፈረደባቸው አፋቸውን ዘግተው ቀን ሲጠብቁ ቆዩ፤ ፓትርያርክ ተክለ ሃይማኖት ከሞቱ በኋላ ስለምርጫ ብዙ ፍጭት ቢኖርም ቅዱስ ሲኖዶሱ የምርጫውን መመዘኛ አሟልተዋል ብሎ ለፓትርያርክነት አራተኛ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ፓትርያርክ ብሎ አቡነ መርቆሬዎስን መረጠ።

ብዙ ሰዎች እንደሚሉት በብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ምርጫ የደርግ ተፅእኖ የማይካድ ቢሆንም የአቡነ

⁸³ የኢትዮጵያ ታሪክ ከአፄ ደቡኖ አምላክ እስከ አፄ ኃይለ ሥላሴ ተክለ ጺድቅ መከራየ፤ ገጽ 272

መርቆሮስን ምርጫ ሕጋዊ የሚያደርገው ግን ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ከሞቱ በኋላ በመሆኑ ነው። ስለሆነም የአቡነ መርቆሬዎስን ምርጫ አለመቀበል ማለት ደርግ በነፍስ ገዳይነት የተከለሰበትን እንደማጽደቅ ይቆጠራል። ሀገራችንም ደርግ ፓትርያርኩን ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ቴዎፍሎስን ገድሎ አቡነ ተክለ ሃይማኖትን ያስቀመጠ ሲሆን የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስ ምርጫና ሥልጣን ግን በወቅቱ ምንም ዓይነት ተቃውሞ አልነበረም። ይህን አያሟሉም፤ ይህን አልሠሩም፤ በዚህ ቀኖና አይደገፉም የሚል አንድም የተቃውሞ ድምፅ አልነበረም። ከዚህ ይልቅ የአስመራጭ ኮሞቴው ሰብሳቢው በቅዱስ ሲኖዶስ ሥልጣንና መብት የተካሄደ የፓትርያርክ ምርጫ ቢኖር የአሁኑ ብቻ ነው ነበር ያሉት። ሆኖም ግን ከተመረጡ ከሁለት ዓመታት በኋላ የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስ ሕጋዊ ምርጫና ሕጋዊ ፓትርያርክነት በጥያቄ መልክ ተነሳ። በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ከተደገፉና ሕጋዊ ፓትርያርክ ከሆኑ ያሁኑ ችግር መነሻውና ለመንግሥት ፖለቲካ በር የከፈተው ምንድነው የሚለውን ጥያቄ መመለስ አስፈላጊ ነው። ስለሆነም የተቃውሞ መነሻ የሆነውም ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስ የፓትርያርክነት መንበሩን እንደያዙ ሦስት መሠረታዊ ጉዳዮችን አከናውኑ፤

1ኛ ለመልሶ ማቋቋሚያ የሚውል ከልዩ ልዩ ከዓለም አብያተ ክርስቲያናት የተሰጠ ሦስት መቶ ሺህ ብር ለመንግሥት ዕርዳታ ሰጡ፤ ይህ የሆነበት ምክንያት በዚያን ወቅት በካፒታሊስት አገር ያሉት ርዳታ ሰጭዎች ርዳታቸውን የሚያስተላልፉት በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በኩል ስለነበር። ምክንያቱም ከኮሚኒስት መንግሥት ጋር የፖለቲካ ግንኙነት ስላልነበራቸው ነው፤ የወታደሩ መንግሥት ይህንን ለመልሶ ማቋቋሚያ የተሰጠውን የእርዳታ ገንዘብ ራሱ በብቸኝነት በሚቆጣጠረው የዚያ ማሰራጨ «የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ለእናት አገር አንድነትና ደገንነት የሚውል ሦስት መቶ ሺህ ብር ሰጠች» ብሎ አስተላለፈ። ይህን ሁኔታ በተሳሳተ መልኩ ቤተ ክርስቲያኒቱ

ጦርነትን እንደምትደግፍና የመንግሥት ቀኝ እጅ እንደሆነች ተደርጎ እንዲቆጠር ሆነ።

የዚህ መጽሐፍ ጽሑፊ በዚያ ወቅት ከፓትርያርኩ ልዩ ጽሕፈት ቤት ይሠራ ስለነበር የዚያ አገልግሎቱ የእርዳታውን አሰጣጥ ዜና አቀራረብ ከቤተ ክርስቲያን ዓላማ ውጭ ስለሆነ ለመልሶ ማቋቋምና ለግንባታ የሚውል ተብሎ እንዲታረም የማረሚያ ደብዳቤ ብንጽፍም መንግሥት ቤተ ክርስቲያን የደገፈችው በማስመሰል እርማቱን ሳይቀበል ቀረ።

2ኛ ለታላላቅ ገዳማትና ለአድባራት የተወሰነ የእርዳታ ገንዘብ ቅዱስነታቸው አቡነ መርቆሬዎስ ለጥተው ነበር። ብዙ ገንዘብ ከተሰጣቸው አድባራት ውስጥ አክሱም ጽዮን የመጀመሪያውን ደረጃ ይዛለች፤ ለአክሱም ጽዮን የተሰጠውን እርዳታ አንድ መቶ ሺህ የኢትዮጵያ ብር ሲሆን የስጦታው ምክንያት ለቤተ ክርስቲያኑ እድሳት የሚል ነበር። ይኸኛው ደግሞ ለወንበዴ ረዳችሁ ተብሎ የወታደሩ መንግሥት ቤተ ክርስቲያንን ከሰሰ። የዚህ ክስ ተሸካሚም ቅዱስ ፓትርያርኩ ነበሩ። የሚገርመው ግን ሁለቱም ከሳሾች ፓትርያርኩ የሠሩትን መልካም ነገር አለማንሳታቸው ነው። ቅዱስ ፓትርያርኩ ለዚህ መጽሐፍ ጽሑፊ በቃል እንደነገሩት ለወያኔ ባለሥልጣኖች ክስን ያቀረቡት በዚያን ወቅት የመምሪያ ኃላፊ ሆነው ይሠሩ የነበሩ የነሹመት አመለጠን ካድሬዎች ነበሩ። ይህን ክስ መሠረት በማድረግ በወቅቱ የነበሩት የአገሪቱ መሪዎች ቅዱስ ፓትርያርኩን አቡነ መርቆሬዎስንና የአክሱም እድሳት ኮሚቴ ገንዘብ ያሾን ጦርተው ገንዘቡ ባንክ መኖሩንና አለመኖሩን እንዲያረጋግጡ የከሳሾቹን ስም ሳይቀር እንደበገሯቸው ነግረውታል።

3ኛ በየዓመቱ በሚደረገው አጠቃላይ የሰበካ ጉባዔ ስብስባ ሰማኒያ አራት አጥቢያ አብያተ ክርስቲያናት በሰሜኑ የአገራችን ክፍል በጦርነቱ እንደተቃጠሉ በየሀገረሰብካቱ ሥራ አስኪያጆችና ሊቃና ጳጳሳት አማካኝነት ሪፖርት ቀረበ። ይህንን ምክንያት

በማድረግ በአገሪቱ የሚካሄደው ጦርነት ከሁሉ በላይ የጎዳው ቤተ ክርስቲያንን ሰላምን ጦርነት እንዲቆምና ሁሉም ወገኖች በሰላማዊ መንገድ እንዲደራደሩ በማሰብ ጉባዔው መግለጫ እውጣ፤ ይህንን መግለጫ መንግሥት ቤተ ክርስቲያንን ለሚካሄደው ጦርነት ከጎኑ እንደቆመችና ለቤተ ክርስቲያኖቹ መቃጠል ተጠያቂ ወያኔ እንደሆነ አድርጎ ለራሱ የፖለቲካ እጅግ ተጠቀመበት። ይህን ማስተባበልም በአንድ አምባገነናዊ መንግሥት የሚተዳደር አገር ላይ በማንኛውም የሕዝብ ዜና ማሰራጫ የሚቻል አይደለም፤ አልነበረምም።

ዛሬም ወያኔ ይዞት የምናየው ይህንኑ ነው፤ የዚህ የመንግሥት የቤተ ክርስቲያንን መግለጫ አጣሞ ማቅረብ ሰአረመኔው ወያኔ ወደፊት ለሚያደርገው የሀገር ማጥፋት ዘመቻው ትልቅ በር ከፈተለት። ለአገር፣ ለወገን፣ ለቤተ ክርስቲያን ተቆርቋረው ከልብ በመነጨ ቅንነት ያወጡትን መግለጫ ሁለቱ አውሬዎች ቤተ ክርስቲያንን ለመቆጣጠም ትልቅ በር ከፈተላቸው። ወያኔም ቤተ ክርስቲያንን ለመከሰስ እና ወደፊት በሥልጣን በሚኖርበት ጊዜ አገራዊ ክብሯን ለማላጣት ተጠቀመበት፤ የወታደሩ መንግሥትም ለአገር ጠቃሚ ለቤተ ክርስቲያን አላቢ መንግሥት ለመምሰል ተጠቀመበት፤ ሰላምንም ቅን አስተሳሰብ ያላቸው ከፖለቲካ ነፃ በሆነ መንገድ የሚሠሩት ፓትርያርክ ባላወቁትና ባልተረዱት መንገድ በፖለቲከኞች ተጠልፈው ወደቁ። ከመንበራቸው እንዲወርዱ እና እንዲሰደዱ ምክንያት የሆኑት እነዚህ ሦስት ጉዳዮች ናቸው። ከዚህ በተጨማሪ ወያኔ ለአገር ማፍረስ እቅድ የሚሰማውን ሰው ማስቀመጥ ነበረበት።

ስለዚህም መነሻ ፓትርያርኩ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስ ከደርግ ጋር ይሠሩ እንደነበርና ለቤተ ክርስቲያን ዕድገትም እንደማይበጁ የሚወራው ነበር፤ አሁንም ለቤተ ክርስቲያኒቱ ታሰቦ ሳይሆን ሥልጣኑን በመፈለግ ብዙ በደል ተፈጸመ። ከላይ እንደተባለው ከመንግሥት ጋር አደሞ ፓትርያርኩን ከመንበራቸው ለማውረድ የሃያ አራት ሰዓት ጊዜ አልወሰደባቸውም። አላዛኝ የሆነ ድርጊት ከበረከቸው መንግሥት ጋር በመተባበር የቤተ ክርስቲያን

ሰዎች በድጋሜ ሌላ ሰሕተት ፈጸሙ። መንግሥት ራሱ ያወጣውን ሕግ በመሻር ከሃይማኖት ድርጅቶችና አምልኮ ቦታዎች ከአምሰት መቶ ሜትር ባልቀረበ ሁኔታ ሰላማዊ ሰልፍ መደረግ አለበት ተብሎ የታወጀው አዋጅ በታንክ በመትረየስ በታጀቡ የወታደርና የካድሬ ሰላማዊ ሰልፈኞች የፓትርያርኩን መኖሪያ ቤት ከበቡት፤ በየደቂቃው በየሰዓቱ ከቤተ መንግሥት እየተደወለ ዛሬ ሰላሚገደሉ መውጣት አለብዎት እየተባለ ያዋክቧቸው ነበር።

የቤተ ክርስቲያን ሠራተኞች የመላ ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የደብር አስተዳዳሪዎችና ምእመናን ድርጊቱን አወገዙ፤ እፈጸሙን ተቃወሙ፤ ነገር ግን የሚሰማ ዳኛ አልነበረም። በዚህ ፈንታ መንግሥት ፓትርያርኩን ካላወረዳችሁ ቤተ ክርስቲያን የምታገኘውን ዓመታዊ በጀት እንፈቅድም አለ። ከዚያም ቅዱስ ሲኖዶስ ምልዓተ ጉባዔ በማድረግ ፓትርያርኩን ጤናቸውንና ሕይወታቸውን ለመጠበቅ ሲባል ለጊዜው ዕረፍት እንዲያደርጉ ብሎ አመራሩን በኮሚቴ እንዲመራ አደረገ። ይህ ሰልት ለጊዜው መንግሥት የሚያደርገውን ማዋከብ ለማቆም ሲኖዶሱም ጊዜ እግኝቶ ለፓትርያርኩ ጥበቅና ለመቆም ዕድል እንዲሰጥ ተብሎ ነበር፤ ሆኖም ግን መንግሥት የሚፈልገው ፓትርያርኩ እንዲወርዱ ስለሆነ የሲኖዶሱን መግለጫ በማጣመም ፓትርያርኩ ከሥልጣን ወረዱ ብሎ አወጀ። ቅዱስ ሲኖዶሱም መንግሥት ያወጀው አዋጅ የሲኖዶሱ እንዳልሆነ እና ፓትርያርኩ ከሥልጣናቸው መውረድ ሳይሆን የእረፍት ጊዜ እንዲያገኙ የተደረገ እንጂ መንግሥት እንዳለው አለመሆኑን ቢያስተባብልም የፓትርያርኩን ሥልጣን የፈለገው የወያኔ ኢስካኤማ መንግሥት ሊረክ አልቻለም፤ በመሆኑም ቅዱስ ፓትርያርኩ በእረፍት ጊዜያቸው ለኩሮ የሚያሰፈልጋቸው ወጭ በቅዱስ ሲኖዶሱ ሲወሰን መንግሥት ግን ለቀለባቸው ይቅርና ለሕይወታቸው እንኳን ኃላፊነት አልወሰደም አለ። በዚህ ፈንታ ሕይወት ባረፉበት ቦታ ሁሉ ሰላዮችንና ተከታታዮችን ቀጠረ። የኢትዮጵያ ምእመናን ግን በዚህ ጊዜ ሁሉ ድርጊቱን በመቃወም ላይ ነበሩ።

ይህ በዚህ አንዳለ ነበር በቅዱስ ሲኖዶስ መካከል መፈረካከስ የመጣው የወያኔ መንግሥት ለእያንዳንዱ ጳጳስ ፓትርያርክ የምትሆነው አንተ ነህ እያለ ይመክረውና ይነግረው ጀመር። እኒያ የመጀመሪያዎቹ የክፋት መሣሪያዎች ላይነገራቸው የዚሁ የሥልጣን ፍለጋ ሰለባ ሆነዋል። አንዳንዶችም ተንኮለኞች በፓትርያርኩ ላይ የተነሡትን ጭቁን የካህናት ማኅበር ሰብሳቢ ሆነው ቀርበዋል። ከአራት ወር በኋላ የፓትርያርክ ምርጫ እንዲካሄድ ከግማሽ በታች የሆነው የሲኖዶስ አባላት ሲወሰን ከግማሽ በላይ የሆነው የቅዱስ ሲኖዶስ ጉባዔ ደግሞ ጉዳዩን ተቃወመ። ሆኖም ጉዳዩን የሚያካሄደው መንግሥት ስለነበር ተቃዋሚዎቹ ክፍሎች አቅም እያጡ የመንግሥት ደጋፊዎቹ እየበረቱ እንዲሁም መንግሥት ያላሠለሰ ጥረት አደረገ። ከዚያም ጥቂት በጥቂት አየተባለ አምስተኛ ፓትርያርክ እንዲመረጥ ተብሎ ሌላ ሁለተኛ የቤተ ክርስቲያን ቀኖና ተሸሮ በሕግ ላይሆን ደርግ አንዳደረገው በወያኔ መንግሥት ተፅእኖ በግድ ስምምነት ላይ የደረሱ እንዲመስል ተደረገ።

በዚህ ጊዜ ከአሥራ ሁለት ያላነሱ ሊቃነ ጳጳሳት በግልፅ የተቃወሙ ሲሆን ከሞላ ጎደል ማለት ይቻላል ሁሉም ተቃውሟቸውን በድምፁ ተአቅቦ አሳወቁ። ይሁን እንጂ ተቃውሞውን መንግሥት ሊያዳምጠው አልቻለም። ከዚህ ይልቅ ኤርትራዊውን ሊቀ ጳጳስ አቡነ ያዕቆብን በሰብሳቢነት መርጦ የጠቅላይ ቤተ ክህነትን ሥራ አስኪያጅ የነበሩትን አቶ ዘመነ ካሣን ከሥራ አሰናብቶ ከሥራ አስኪያጅ እባክ መዝገብ ቤት ያለውን የሥራ ቦታ የእኔ በሚላቸው ሠራተኞች አስይዘደህ ሁለት ኤርትራውያን ዶክተሮች የምርጫውን ሂደት እንዲቆጣጠሩ ከቅዱስ ሲኖዶስ ላይ መደቦ የዕለት ተዕለት ሥራውን ቀጠለ። የሥልጣን ሰለባ የሆኑት ሊቃነ ጳጳሳት አሁንም ሳያሰቡት ደባ ተሠርቶባቸዋል። የምርጫ ሕግ ተብሎ እነሱነታቸውን የሚመዝን ደንብ ወጣ፤ ሁሉም ተጠናቆ ወደ ምርጫ ሲጓዝ የመጨረሻ ተጠቋሚና ተመራጭ ሆነው የቀረቡት በቀኖና ቤተ ክርስቲያንም ሆነ ቀኖናውን ጥሶ በወጣው የምርጫ ደንብም መመዘኛውን የሚያልፉ አልነበሩም። ይህም የሆነበት ምክንያት በምርጫ ደንቡ የቅዱስ

ሲኖዶስ አባል ስላልነበሩ ያን ማለፍ አይችሉም። ከቤተ ክርስቲያኒቱ ተገንጥለው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያንን አልቀበልም ብለው ስለነበር ቤተ ክርስቲያኒቱ አታምንባቸውም፤ ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን አንፃርም የፓትርያርኩ በሕይወት መኖር ጉዳይ እልባት አልተሰጠውም፤ ከዚህ ሁሉ አንፃር ሲታይ ምርጫው ትክክለኛ አልነበረም። ይህንን ድራማ መሰል ሕገ ወጥ ምርጫና በቤተ ክርስቲያን ላይ ያመጣውን ጦስ ቀጥሎ አንመለከታለን።

2: 5 የቅዱስ ፓትርያርኩ ስደት ከመጽሐፍ ቅዱስና ከታሪክ አንፃር

በመንግሥት አስገዳጅነት ያለ ሕግ ሰብአዊ መብታቸው ተገሥሶ ቀኖና ቤተ ክርስቲያን ተጥሶ ብዕሩ ወቅዱስ ፓትርያርክ መርቆሬዎስ ከመንበራቸው እንዲወርዱ ተደርገውና ከመኖሪያ ቤታቸው ተወግደው ባልታወቀ ቦታ እንዲኖሩ ተደረገ። በቅዱስ ሲኖዶስ የተወሰነው ቀለብና መኪና በመንግሥት ታገደ፤ ይህ ሆኖ እያለ መንግሥት በአዲስ መልክ ያዋቀረው የቤተ ክህነት አስተዳደር እና መንግሥት እራሱ የቅዱሳነታቸው በሕይወት መኖር ስላስጋውና በሕግም ጥያቄ እንደሚያስከትልበት ስለተረዳ በዘዴ የማስገደልን ስልት አዘጋጀ። እቅዱም ፓትርያርኩ የኢትዮጵያ ፓትርያርክ ስለሆኑ ባልታወቀ ቦታ መኖር የለባቸውም በሚል ሰብብ መንግሥት በሚያውቀውና በሚፈቅደው ቦታ እንዲኖሩ የሚል ደብዳቤ ተጻፈ።

አንባቢ በደንብ እንዲያሰተውል የሚፈልገውና ማንም ሰው ያላወቀው ደባ የተሠራው እዚህ ላይ ነው፤ መጀመሪያ ቤታቸውንና መንበራቸውን እንዲለቁ ሌት ከቀን ያላሰለሰ ጥረት ያደርግ የነበረው መንግሥት እሱ ያስቀመጠውና ያዋቀረው ቤተ ክህነት አሁን ፓትርያርክ ከሾመና ሥራውን ከቀጠለ በኋላ ለሕይወታቸው ምንም

ዓይነት ጋላፊነትና ግዴታ የለብኝም ካለ ለምን እነርሱና ቤተ ክህነቱ በሚያውቁት ቦታ ፓትርያርኩ አቡነ መርቆሬዎስ እንዲቀመጡ ማዘዝ አስፈለገ? ፍርዱ ለአንባቢ ይሰጥ።

በዚያን ጊዜ የፓትርያርክ መርቆሬዎስ ሕይወት በአስጊ ደረጃ ላይ ነበር ያለው፤ አንድ ዓመት ከሦስት ወር ከመኖሪያ ቤታቸው ተሰደው ባልታወቀ ቦታ ይኑሩ እንጂ የመንግሥት ወታደሮች ግን ዕለት ዕለት መከታተላቸውን አልተውም። በዚያም አልበቃ ብሎ እዲስ አበባ እንዳይኖሩ ደብዳቤዎች እየነረፉ ነበር፤ መሔጃ መንገድ፣ መሸሸጊያ ቦታ አልተገኘም፤ የት መሔድ ይቻላል? አንዳንድ ለዎች ዛሬ ለምን ከዛው አይሞቱም ነበር? ለምን ተሰደዱ? እያሉ የሚናገሩትና የሚያወሩት ለመሆኑ አንድ ዓመት ከሦስት ወር እዲስ አበባ ውስጥ ሲኖሩ የት አሉ ብለው ጠይቀው ነበር? ይህ ጥያቄ ግን ለኢትዮጵያ ምእመናን በሙሉ እንዳልሆነ መታወቅ አለበት። በተለይ አሜሪካን አገር የራሳቸውን የተደላደሰ ኑሮ እየኖሩ የሌላውን ሞት ለሚመኙ ክርስቲያን መሰል አረመኔዎች ማለታችን እንጅ።

በእውነትም እነዚህ ሰዎች አረመኔዎች ናቸው፤ በደርግ አረመኔ እንዳደል ታሥረው የተገደሉት ፓትርያርክ የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ቴዎፍሎስ ነፍስ ሳያሳዝናቸው፤ እንደገና የእሁኑ ፓትርያርክ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስ እንዲሞቱ ተመኙ፤ የሚያቀርቡትም ሐሳብ በኢትዮጵያ ገዳማት ሊኖሩ ይችሉ ነበር ነው፤ ያልተረዱት ነገር ቢኖር የኢትዮጵያ ገዳማት በሙሉ ቢያንስ አምስት ስድስት በየወሩ ቋሚ ደመወዝ የሚከፈለው የወያኔ ካድሬ የተሰገሰገበት መሆኑን ነው። ለዚህም ብዙ ማስረጃ መጥቀስ ይቻላል ነበር፤ ሆኖም ስም መጥቀሱ ለዚህ ርዕስ አስፈላጊ ሆኖ አልተገኘም።

ለምን ተሰደዱ ለሚለው ጥያቄ መልስ ያገኘን መሰለኝ፤ ሕይወታቸው በአደገኛ ሁኔታ ላይ ሰልሚገኝ፤ ቦታው በክፉዎች ስለተያዘና እንዳለፉት ፓትርያርክ አስረው እንደሚገድሏቸው በእርግጠኛነት ስለታወቀ ነው። ለመሆኑ እንዲሰደዱ ምን የመጽሐፍ

ቅዱስና የታሪክ ድጋፍ አላቸው? መጽሐፍ ቅዱስ ከሚያስተምረን ነገር እንዱ ሕይወታችን በአስጊ ሁኔታ ላይ ባለበት ቦታና ጊዜ መሰደድ እንዳለብን ነው።

“... የእግዚአብሔርም ቃል እንዲህ ሲል ለእርሱ መግለጽ፤ ከዚህ ተነሥተህ ወደ ምሥራቅ ሔድ፤ በዮርዳኖስም ትይዩ ባለው በኮራት ፈፋ ውስጥ ተሸሽግ፤ ከወንዙም ትጠግለህ፤ ቁራዎችም በዚያ ይመግቡህ ዘንድ አዝዣለሁ።” ሔደም፤ እንደ እግዚአብሔርም ቃል አደረገ፤ ሔደም በዮርዳኖስ ትይዩ ባለው ባለው በኮራት ፈፋ ውስጥ ተቀመጠ፤ ቁራዎቹም በጧትና በማታ እንጀራና ሥጋ ያመጡለት ነበር፤ ከወንዙም ይጠግ ነበር፤” (1ኛ ነገ. 17፤ 1-7)።

እግዚአብሔር ለኤልያስ ይህንን ማስጠንቀቂያ የሰጠው በዘመኑ የነበረው አክላብና ሚስቱ ኤልሃቤል የእግዚአብሔርን የማምለኪያ ቦታ ደምለው በምትኩ የጣኦት አምልኮ ቦታ ስላደረጉትና የእግዚአብሔርን ሕግና መልዕክተኞቹን ነቢያትን በሙሉ ለማጥፋት ስለተዘጋጁ ኤልያስ ከዚያ መጋፈጥ አልነበረበትም፤ ኤልያስ መግቢያ መውጫ ጠፍቶት ሳለ ነው የእግዚአብሔር ቃል የመግለጽ፤ ኤልያስ የእግዚአብሔር ሕግና አምልኮ በመደምሰሱ ምክንያት እጅግ ተበላጭቶ፤ ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር በሀገሪቱ ላይ ዝናብ እንዳያወርድ በመጠየቅ ስማይን ዘጋ፤ ይህን በማድረጉም ምክንያት መሪዎቹ ንስሐ በመግባት ፈንታ የሱን ሕይወት ሊያጠፉ ተነሡ። በእነዚህ ሁለት ምክንያቶች እየተጨነቀ እያለ ነው ተነሥተህ ተሰደድ የተባለው።

እግዚአብሔር ለልጆቹ ሕይወት ያስጣል፤ የእግዚአብሔር ሐሳብ እንደ ኤልሃቤልና እንደ አክላብ ጨካኝ አይደለም፤ ዛሬ ያሉት የዘመኑ ጨካኞች ይህንን የእግዚአብሔርን ቃል ቢያነቡ እንዴት መልካም ነበር። እግዚአብሔር ኤልያስን አክላብ እስከሚለወጥ ድረስ የእግዚአብሔር የአምልኮ ቦታ ከጣኦት አምልኮ ቦታ ወደነበረበት እስኪመለስ ድረስ ከእነሱ ታገል አይደለም ያለው፤ ከእነሱ ሸሽ፤ ሰው በሌለበት ቦታ ኑር፤ የምትበላው የምትጠጣው ይላክልህል ነበር ያለው። እንዲህ ያለ ርኅሩኅ አምላክ ይህን

እየተናገረ ለመሆኑ የእኛ ጩካኞች ከምን አምጥተው ነው ፓትርያርክ መርቆሬዎስ መሞት አለባቸው የሚሉት።

ከጌታ ትምህርት ብፅዕና ከሚሰጠው አንዱ መስደድ ነው። “የሚሰደዱ ብፅዓን ናቸው መንግሥተ ሰማያት የነሱ ናትና” (ማቴ. 5፡ 10) ይላል። በሌላው ምዕራፍ ደግሞ “ከአንዱ ቦታ ቢያስደድችሁ ወደ ሌላይቱ ሒዱ የእሥራኤል ከተማ አትፈጸምምና” (ማቴ. 10፡ 23)። የጌታን የሕፃንነቱን ታሪክ ለንመለከት ይህንኑ እውነት እናገኛለን። “እነርሱም ከሒዱ በኋላ እነሆ የጌታ መልእክ በሕልም ለዮሴፍ ታይቶ ሄደደሰ ሕፃኑን ሲገለው ይፈልገዋልና ሕፃኑንና እናቱንም ይዘህ ወደግብፅ ሸሽገህ እስከምነግርህም ድረስ ከዚያ ተቀመጥ አለው” (ማቴ. 2፡ 10-13)።

ፍትሕ መንፈሳዊ በዚህ ጉዳይ ላይ ማብራሪያ ሲሰጥ “ሊቀ ጳጳሱ የሚሰደድበት ሀገር እስከሚያጣ ደርሶ በሚያሳድዱት ጊዜም ቢሆን በዚህ ጊዜ ከብር ይገባዋል። ንጹሕ ነውና። የአስተዳደሩ ችሎታ ሃይማኖቱም በዚህ እንዳልተለወጠ ወደ ሌላይቱ ሀገር ሊለዱት ይገባል፤ ወደ ከፍተኛ ማዕረግ ያወጡት፤ ከቦታው የወጣ በራሱ ፈቃድ አይደለምና” ይላል። (አንቀጽ 5 ገጽ 150)።

በሌላው ቦታ ደግሞ የእግዚአብሔር ቁጣው እስከሚያልፍ ድረስ ወደ አንድ ቦታ ፈጽመህ ተሸሽገህ ኑር የሚል ቃል ተጽፏል፤ ይህንና ይህን በመሳሰለው ምክንያት ፓትርያርክ ብፅዕ ወቅዱስ እቡነ መርቆሬዎስ ስደት ላይ ናቸው። በስደት ላይ ሆነውም ሥራቸውን እየሠሩ ነው። እርሳቸው በመስደዳቸው ምክንያት ቤተ ክርስቲያኒቱ እራሷ በስደት ላይ ናት። ሕዝብ ክርስቲያኑ ሊያውቀውና ሊጠነቀቅ የሚገባው ጠላት ያዘጋጀለትን ቋንቋ ከመጠቀም እንዲጠነቀቅ ነው። በረሽኛው መንግሥት ትልቁን የእግዚአብሔር የክብር መግለጫ ሕገ ቤተ ክርስቲያንና ቀኖና ቤተ ክርስቲያንን ሽርና ቤተ ክርስቲያን እንዳልነበረች አድርጎ አፍርሶ ሳለ መንግሥት በጣሰውና የቤተ ክርስቲያንን ባፈረሰበት ክብር በደፈረበት ጉዳይ ላይ ሕዝብ እንዳይወያይ የሕዝብን ዓይንና አእምሮ የሚጋረድበት ተራ አስብልታ ቋንቋ እየፈጠረ የሕዝቡን ልብ እየከፋፈለ ነው፤ ክርስቲያኑ ሕዝብ መጠነቀቅ ያለበትም እዚህ ላይ ነው።

የቤተ ክርስቲያኒቱ አባት ሕጋዊ ፓትርያርክ መሆናቸው እየታወቀ ከአባትነት ክብራቸውና ከክብር መንበራቸው በመንግሥት አስገዳጅነት መገፍተራቸውና መገፋታቸው እየታወቀ በዚህም ቀኖናዊ ጥያቄ ቀርቦ ለዚያ ቀኖናዊ ጥያቄ መልስ ሳይሰጥ ከግል ጥቅም ጋር በማያያዝ ሥልጣን ቀረብኝ ብለው ነው የተሰደዱት እያለ የዋሁን ሕዝብ መርዝ ያጠጣል። የዋሁ ሕዝብ ደግሞ ሳያውቅ የጠጣውን መርዝ በሥራ ላይ ለማዋል ያው ተንኮለኛ መንግሥት የነገረውን እያስተጋባ ይገኛል። እየተባለ ያለው ሕጋዊው ፓትርያርክ ሥልጣናቸውን መንግሥት ቀጣ ነው። መልስ መስጠት ያለበት ለዚህ ስህተት ነው። ሥልጣን ፈልጎና በሥልጣን ወዳድነት ተጠምቶ ፓትርያርኩን ያወረደው መንግሥት ሆኖ ሳለ የቤተ ክርስቲያኒቱን ሕጋዊ አባት ሥልጣን ፈልገው ነው ማለት ምን ዓይነት ቋንቋ ነው?

ዛሬ ምእመናን በታዛቢነት ቆመው ስለቤተ ክርስቲያን ከሚያወሩ ይልቅ ጉዳዩ የአባቶች የጳጳሳት ብቻ ሳይሆን የምእመናኑ ጭምር መሆኑን ሊያውቁት ያስፈልጋል። አባቶች በአባትነታቸውና በሃይማኖት መሪነታቸው ያደረጉት አባታዊ ሥራና አመራር እንደግላቸው ተቆጥሮ እነርሱን ለስደት ሲዳርግ የክርስቲያኑ ሕዝብ ዝምታ ምን የሚሉት ነው? የፓትርያርኩ ከመንበራቸው መውረድ ዋና ምክንያት ለአገር ለወገን መቆርቆራቸውንና ኢትዮጵያዊነታቸውን የሚያሳይ ነውና።

የቤተ ክርስቲያን ሕግ ተጣሰ ያሉትንና የቤተ ክርስቲያን ሕጓና ሥርዓቷ ተጣሰ ብለው የሚጮኹትን የቤተ ክርስቲያን ልጆችና አባቶች የቆሙለትን ትልቁን የቤተ ክርስቲያንን ሕግ የማስጠበቅ ሥራ መንግሥት በጠነሰው የዘመኑ ቋንቋ ዝቅ አድርጎ ዘረኞች ስለሆኑ ነው እለ። ሕዝቡ ይህንን የቤተ ክርስቲያን ጠላት መንግሥት ያወጣለትን ቋንቋ ተጠቅሞ ያንን ስእፍም ለእእምሮም የሚቀፈውን አባባል እየተጠቀመበት ይገኛል። ጠቅላላ ባለ ቋንቋ የብፅዕ ወቅዱስ እቡነ መርቆሬዎስ የፓትርያርኩነት ሥልጣን ፖለቲከኞች ለፖለቲካ ጥቅማቸው ደጋፊዎቻቸውን በሾሙም

እውነተኛው ሥልጣን ከህጎች የሰደተኛው ፓትርያርክ ነው። ብዙዎቻችን ልንረዳው የሚገባን ነገር የቤተ ክርስቲያን ሥራ መንፈሳዊ አመራር አንጅ ሥጋዊ አስመሆኑን ነው። በመልክአ ምድር ሊወሰን አይችልም፤ ዲዮስቆሮስ በኬልቂዶን ጉባዔ ሲወገዝና ሲታሠር አስከ ጊዜ ሞቱ ድረስ የአስከንድርያ ፓትርያርክ ነበር። አትናቴዎስ በአምሥት የሰደት ጊዜው ሁሉ መንፈሳዊ ሥራውን ሲሠራ ቤተ ክርስቲያን ከእርሱ ጋር አንደተሰደደች በመቁጠር ነው። የብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስም ሰደት ከዚህ የተለየ አይደለም። ስለሆነም ስሕተታችን ከቀኖና ቤተ ክርስቲያንና አሁን ከተፈጸመው ድርጊት አኳያ ምን እንደሚመስል በሚከተለው ምዕራፍ እንመለከት።

ምዕራፍ ሦስት ስሕተታችን ከታሪክና ከእርቶዶክሳዊ ቀኖና አንፃር ሲታይ

3፡ 1 ስሕተትና የስሕተት አገባብ

ይህን ነጥብ በሀገራችንና በቤተ ክርስቲያናችን በአሁኑ ጊዜ የሚታየው ችግር በተለይም የቤተ ክርስቲያናችን መከፋፈልና መበታተን ከምን አኳያ ነው? ምን ዓይነት ችግር ቢኖር ነው? የዚያ ችግርና ስሕተት መነሻው ምንድን ነው? የሚለውን ለማሳየት ነው። በዚህም ምክንያት ሰዎች አእምሯቸውን ወደ ሰው ከሚያተኩሩ ወደ ችግሩና ወደ ጉዳዩ አትኩሮት አንዲሰጡና መቃለልና መታረም የሚችል ችግር ከሆነ ለማረምና ለማስተካከል ካልተቻለም ጊዜና ሁኔታ እስኪፈቅድ ድረስ በችግሩ ላይ አትኩሮትና ጥናት ማድረግ አንድንችል ነው። ከዚህም ጋር በምዕራፍ አንድና ሁለት በተዘረዘረው መሠረት ቀኖናችንና የምሥጢረ ክህነት ሥልጣን ምን ያህል በሥራ ላይ አንደዋለ እንድናስተውል ለማድረግ ነው።

በመሠረቱ ስሕተት ራሱ ምንድን ነው? ይህ ስሕተትስ መቼና የት ተጀመረ? የሰውን ልጅ ታሪክ ስናጠና የስሕተት አገባብና ስሕተት አራሱ የተዛባና እውነት ያልሆነ ነገር ማለት ነው። አዳም ተሳሳተ ስንል የተዛባና እውነት ያልሆነ ነገር ተቀበለ። ሕይወቱን በመገንባት ፈንታ የሚያፈርስ ነገር ያዘ ማለታችን ነው። ይህም በእባቡና በሚሰቱ በሔዋን ቃለ ምልልስ ተጀምሯል፤ በዚህም ርዕስ ላይ ስለ እባብ ክፉ ባሕርይ ብዙ መግለፅ አያስፈልግም፤ ነገር ግን በኦሪት ዘፍጥረት የእባብን ባሕርይ የሚያሳይ አንድ ዐረፍተ ነገር ስለ አለ እሱን መጠቀም አስፈላጊ ነው፤ “እባብም እግዚአብሔር አምላክ ከፈጠረው የምድር አወራ ሁሉ ይልቅ ተንኮለኛ ነበር፤” (ዘፍጥ. 3፤ 1)።